

KATSE
ETEENPÄIN.
TEOT TÄNÄÄN.
TULEVAISUUS
YHDESSÄ!

ARVIINTIKERTOMUS 2025

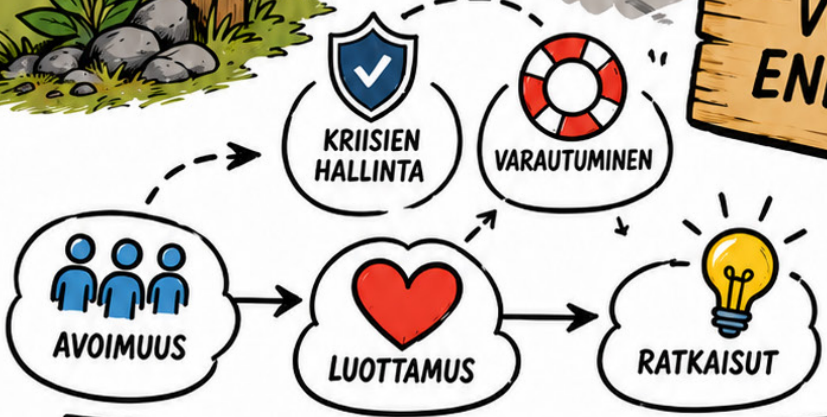
ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKI

MISSÄ ON
MAHDOLLISUUKSIEN
SUUNTA?

- VASTUULLISUUS
- HYVINVOINTI
- OSALLISUUS
- VETOVOIMA
- TALOUS KUNTOON
- KRIISIEN HALLINTA
JA VARAUTUMINEN

YHDESSÄ
VOIMME
ENEMMÄN! ❤️

HYVÄN ELÄMÄN PIKKUJÄTTILÄINEN ❤️

SISÄLLYS

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS.....	3
2. ARVIOINTIKERTOMUS "PÄHKINÄNKUORESSA".....	4
3. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITOIMINTA.....	6
4. SIDONNAISUUSREKISTERI.....	8
5. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSELY VALTUUTETUILLE.....	9
6. ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKISTRATEGIA.....	11
7. NUORISOVALTUUSTON NÄKEMYKSET.....	12
8. ÄÄNEKOSKEN VUODEN 2025 SAAVUTUKSIA ONNISTUMISIA.....	14
9. TARKASTUSLAUTAKUNNANTILANNEKATSAUS.....	15
10. ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN TALOUDEN ARVIOINTI.....	18
11. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA KONSERNIOHJAUUS.....	23
12. HENKILÖSTÖ.....	27
13. TYÖSUOJELU.....	29
14. KAUPUNGINHALLITUS.....	31
15. OPETUS- JA KASVATUSTOIMIALA.....	34
16. KAUPUNKIRAKENNETOIMIALA.....	37
17. YMPÄRISTÖTOIMIALA.....	39
18. KULTTUURI- JA LIIKUNTATOIMIALA.....	41
19. POHJOISEN KESKI-SUOMEN TYÖLLISYYSALUE.....	44
20. SISÄINEN VALVONTA JA RISKIEN HALLINTA.....	46
21. VARAUTUMINEN JA KRIISIHALLINTA.....	48
22. TIETOTURVA JA TIETOSUOJA.....	51
23. LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS.....	53
24. KESKI-SUOMEN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN VERKOSTON YHTEISARVIOINTI - LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN.....	55
25. ARVIOINTIEN YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	70
26. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS VALTUUSTOLLE.....	74
27. LÄHDELUETTELO.....	75
28. LIITTEET.....	76

1. PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Vuosi 2025 on ollut Äänekoskelle sekä jatkuvuuden että uudistumisen vuosi. Keväällä päättyi edellinen valtuustokausi ja uusi aloitti työnsä. Samalla myös tarkastuslautakunnan kokoonpano uudistui. Valtuustokauden vaihdos on aina tärkeä hetki – se antaa mahdollisuuden arvioida mennyttä, tarkistaa suuntaa ja rakentaa yhdessä tulevaa.

Maailma ympärillämme on edelleen epävarma. Talouden kiristyminen, väestörakenteen muutokset, etenkin nuorten elämän ja työllisyyden haasteet sekä turvallisuustilanteen muutokset näkyvät myös kuntatasolla. Siksi olemme vuoden 2025 arviointityössä nostaneet aiempaa vahvemmin esille varautumisen ja kriisienhallinnan.

Varautuminen ei ole vain erillinen suunnitelma tai poikkeusolojen asia. Se on osa jokapäiväistä johtamista, riskienhallintaa ja hyvää konserniohjausta. Olemme arvioineet, miten varautuminen näkyy käytännössä toimialojen työssä, konserniyhtiöissä ja päätöksenteossa. Kyse on ennen kaikkea siitä, kuinka hyvin pystymme turvaa-maan palvelut, hallitsemaan riskejä ja säilyttämään kuntalaisten luottamuksen myös haastavina aikoina.

Syksyllä 2025 toteutimme valtuutetuille suunnatun kyselyn, joka antoi arvokasta tietoa strategian toteutumisesta, päätöksenteon toimivuudesta ja tiedonkulusta. Tulokset osoittivat, että kaupungin suunta koetaan pääosin oikeaksi, mutta toimia ja panostamista uudistumiseen toivotaan enemmän. Samalla he toivat esille tarpeen selkeyttää tavoitteiden mittareita sekä vahvistaa strategian, talouden ja käytännön päätöksenteon välistä yhteyttä.

Uutena osana arviointityötä kuulumme myös lautakuntien puheenjohtajia sekä nuorisovaltuustoa. Viranhaltijakuulemisten rinnalla nämä keskustelut toivat esille tärkeän näkökulman arjen päätöksenteosta ja palveluiden toimivuudesta: missä on onnistuttu, missä tarvitaan kehittämistä ja millaisia riskejä tulevaisuuteen liittyy. Nuorisovaltuuston kuulemisessa korostuivat nuorten hyvinvointi, turvallinen arki, osallisuuden vahvistaminen sekä mielenterveyden tukeminen. Erityisesti esille nousivat talouden tasapaino, henkilöstön jaksaminen, palveluverkon

kestävyys sekä konserniohjauksen toimivuus. Valtuustokauden vaihdos tuo mukanaan uutta energiaa ja mahdollisuuksia. Samalla se muistuttaa vastuusta huolehtia päätösten pitkäjänteisyydestä. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on varmistaa, että strategiset tavoitteet näkyvät konkreettisina asioina käytännön toiminnassa koko kaupunkikonsernissa. Hyvä hallinto ja työhyvinvointi sekä johtaminen, avoimuus ja läpinäkyvyys ovat luottamuksen perusta – ja samalla vahvan kunnan tärkeimpiä voimavaroja.

Tarkastuslautakunnan puheenjohtajisto osallistui aktiivisesti Keski-Suomen tarkastuslautakuntien yhteistyöhön sekä lasten ja nuorten mielen hyvinvointia koskevaan yhteisarviointiin. Yhteistyö vahvisti alueellista näkökulmaa arviointityöhön ja tiedolla johtamiseen.

Vuoden 2025 arviointikertomuksen kysymykset kaupunginhallitukselle ovat osa rakentavaa vuoropuhelua. Niiden tavoitteena on tukea ennakkoivaa johtamista, vahvistaa varautumista ja kirkastaa strategista ohjausta tuleville vuosille.

Haluan lämpimästi kiittää uuden tarkastuslautakunnan jäseniä sitoutuneesta aloituksesta, sekä edellisen lautakunnan jäseniä tehdystä työstä. Kiitos myös valtuutetuille aktiivisesta osallistumisesta kyselyyn, lautakuntien puheenjohtajille avoimista näkemyksistä sekä nuorisovaltuustolle tärkeiden, nuorten ääntä esiin tuoneiden havaintojen jakamisesta. Erityinen kiitos kuuluu kaupungin johdolle, henkilöstölle ja konserniyhtiöille vastuullisesta työstä Äänekosken hyväksi. Arvioinnin tehtävä on katsoa mennyttä, mutta ennen kaikkea rakentaa kestävää tulevaisuutta. Yhdessä voimme vahvistaa Äänekosken elinvoimaa, turvallisuutta ja uudistumiskykyä myös muuttuvassa ajassa.

Leila Lindell

*Tarkastus-
lautakunnan
puheenjohtaja*

2. ARVIOINTIKERTOMUS ”PÄHKINÄNKUORESSA”

Vuosi 2025 oli Äänekoskelle käännekohta. Kaupungin toiminta oli kokonaisuutena edelleen pääosin tuloksellista, mutta talouden suunta heikkeni selvästi ja riskitaso kasvoi.

Tilikausi kääntyi alijäämäiseksi ja vuosikate heikkeni. Tulorahoitus ei kata poistoja täysimääräisesti, mikä heikentää investointien omarahoituskykyä. Samanaikaisesti verotulot laskivat ja toimintakate heikkeni. Talous on siirtynyt vakaasta tilanteesta kiristyvään vaiheeseen, jossa talouden hallinnassa korostuvat priorisointi, sopeuttaminen ja ennakointi.

Arvioinnin perusteella kaupungin keskeinen haaste ei ole yksittäinen tekijä, vaan usean kehityssuunnan samanaikainen muutos: talouden heikkeneminen, väestökehityksen paineet, henkilöstön kuormituksen kasvu, kasvaneet sairauspoissaolot ja elinvoiman vahvistamisen tarve. Näiden yhteisvaikutus lisää epävarmuutta sekä korostaa johtamisen merkitystä.

Strategian suunta on pääosin oikea, mutta sen ohjausvaikutus ei vielä näy riittävän vahvasti toiminnan ja talouden kokonaisuudessa. Mittaritieto, tiedolla johtaminen ja tavoitteiden konkretia

vaativat vahvistamista. Myös päätöksenteon vaikutusten arviointia ja poikkihallinnollista yhteistyötä tulee kehittää.

Henkilöstön työhyvinvointi on kokonaisuutena hyvä, mutta sairauspoissaolojen kasvu ja työkuormituksen lisääntyminen ovat selkeitä varoitusmerkkejä. Samanaikaisesti osaavan työvoiman saatavuus ja johtamisen kuormittavuus edellyttävät pitkäjänteisiä ratkaisuja.

Nuorten näkökulmasta keskeisiksi kysymyksiksi nousevat hyvinvointi, liikkuminen ja työllistymiseen mahdollisuudet. Nuorten pitovoima on kaupungin elinvoiman ja tulevaisuuden kannalta ratkaiseva tekijä. Äänekoskella on paljon nuorten elämään, harrastamiseen ja turvallisuuteen liittyviä vahvuuksia, joita kannattaa pitää enemmän esillä ja markkinoida esim. sosiaalisessa mediasa ulkopaikkakuntalaisillekin.

Työllisyysalueen käynnistyminen on merkittävä rakenteellinen uudistus, joka lisää kaupungin roolia ja vastuuta. Toiminnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus on varmistettava nopeasti, jotta uudistus tukee elinvoimaa eikä kasvata taloudellisia riskejä.

ARVIOINNIN TILANNEKUVA 2025

Teema	Vuosi 2025 – arvio	Vertailu 2024
 Onnistumiset	<ul style="list-style-type: none"> ■ Työllisyysalue käynnistyi hallitusti ■ Investoinnit paransivat palveluverkkoa ■ Henkilöstön sitoutuminen säilynyt hyvänä ■ Toiminta on pääosin tavoitteiden mukaista ■ Kestävä kehitys on edennyt 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Jatkumoa 2024 onnistumisille ⬆️ Uusi merkittävä onnistuminen: työllisyysalue
 Kehitettävää	<ul style="list-style-type: none"> ■ Talouden ja strategian yhteys ei riittävän vahva ■ Mittaristo ja vaikuttavuus puutteellisia ■ Tiedolla johtaminen hajanaista ■ Henkilöstön kuormitus on kasvanut ■ Konserniohjaus kaipaa selkeyttä ■ Sairaspoissaolojen syiden analysointia ja ennaltaehkäisyä vahvistettava ■ Korkeakoulu- ja osaamisyhteistyön pitkäjänteinen kehittäminen puutteellista 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Samat teemat kuin 2024 ⬆️ Kuormitus ja talous korostuneet
 Riskit	<ul style="list-style-type: none"> ■ Talous kääntynyt alijäämäiseksi (-0,9 M€) ■ Vuosikate heikentynyt (7,3 M€ → ei kata poistoja) ■ Verotulot laskeneet (-2,7 M€) ■ Väestökehitys ja pitovoima ■ Henkilöstön jaksaminen ■ Strategian toimeenpanon heikko vaikuttavuus ■ Sairaspoissaolojen kasvu voi heikentää palvelujen jatkuvuutta ja lisätä kustannuksia ■ Kolmannen asteen koulutusmahdollisuuksien heikkeneminen voi vaikuttaa osaavan työvoiman saatavuuteen ja kaupungin vetovoimaan 	<ul style="list-style-type: none"> ⬆️ Selkeä heikentyminen 2024 ⬆️ Riskitaso kasvanut merkittävästi
 Kokonaisarvio	<ul style="list-style-type: none"> ■ Toiminta pääosin tuloksellista, mutta talouden suunta heikkenee ja riskitaso kasvaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää henkilöstön työhyvinvointiin, sairauspoissaolojen kehitykseen sekä osaamis- ja koulutuspolkujen vahvistamiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> ⬇️ Vuoteen 2024 nähden selkeä käänne heikompaan

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HUOMIOT:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunginhallitus jatkaa talouden vakauttamisohjelman valmistelua sekä laatii ja toimeenpanee kokonaisvaltaisen talouden ja toiminnan yhteensovittavan ohjelman, jossa talouden tasapainottaminen, investointien priorisointi ja palveluiden turvaaminen tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Samalla tarkastuslautakunta korostaa valtuustokyselyn tulosten perusteella, että kaupungin strategista ohjausta tulee vahvistaa päivittämällä mittaristoa siten, että:

- mittarit kuvaavat nykyistä paremmin toiminnan vaikuttavuutta, eivät pelkästään suoritteita
- mittarit ovat selkeitä, vertailukelpoisia ja tuke-

vat päätöksentekoa

- mittarit kytkeytyvät suoraan talouden ja toiminnan ohjaukseen
- mittariston avulla voidaan arvioida strategisten tavoitteiden toteutumista aidosti

Tarkastuslautakunta painottaa, että tilanteessa, jossa talouden suunta on heikentynyt ja päätöksenteon merkitys korostuu. **Ajantasainen, vaikuttavuutta mittaava ja selkeä mittaristo on keskeinen edellytys onnistuneelle johtamiselle.**

”Tarkastuslautakunta korostaa, että mittariston tulee toimia sekä operatiivisen että strategisen (poliittisen) johtamisen välineenä arjessa eikä vain raportoinnin työkaluna.”

3. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITOIMINTA

Äänekosken valtuusto asetti 09.06.2025 § 43 tarkastuslautakunnan vuosien 2025–2027 hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämistä varten kuntalain 121 §:n perusteella. Lautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan jäseniksi ja näille henkilökohtaisiksi varajäseniksi valtuusto valitsi seuraavat henkilöt:

JÄSENET

Leila Lindell, puheenjohtaja
Hannu Penttinen, varapuheenjohtaja
Hannu Hiekkala
Matti Kokko
Rolf Nyholm
Mari Paananen
Tarja Pullinen
Tuula Pölkki
Sinikka Rautiainen

HENKILÖKOHTAISET VARAJÄSENET

Henna Penttinen
Mirja Alanurmi
Erkki Pönkänen
Riitta Kinnunen
Annika Rekonen
Raimo Hakkarainen
Mari Turtinen
Marko Hokkanen
Petteri Heimonen

Lautakunnan puheenjohtajana toimii Leila Lindell, varapuheenjohtajana Hannu Penttinen, lauta-

kunnan sihteerinä Johanna Raunio 31.12.2025 saakka ja sen jälkeen Ida-Lotta Karvinen KPMG Oy Ab:lta. Teknisenä sihteerinä toimi hallintosihteeriksi Tuula Ruuska.

Valtuusto on kokouksessaan 23.9.2024, § 55 valinnut kuntalain 122 §:n mukaiseksi tilintarkastusyhteisöksi toimikaudeksi 2025–2027 (optiokaudet 2028–2030) KPMG Oy Ab:n, joka on nimennyt vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT, KHT Elina Pesosen.

Tilintarkastaja on raportoinut suorittamistaan tarkastuksista tarkastuslautakunnalle ja antanut kuntalain 125 §:n mukaisen tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus on ollut lautakunnan käytös-sä tätä arviointikertomusta laadittaessa. Konserniyhtiöiden vastuullisena tilintarkastajana on toiminut KHT Matti Paananen KPMG Oy Ab:sta.

LAUTAKUNNAN TYÖSKENTELY

Lautakunta on kokoontunut kauden aikana yhteensä 12 kertaa. Lautakunta on tutustunut ennalta laaditun arviointisuunnitelman mukaisesti eri toimialoihin haastattelemalla johtavia luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita. Haastateltavat ovat myös vastanneet kirjalliseen ennakkokyselyyn.

Lautakunnan jäsenten esteellisyydet on käsitelty, ja ne on kuvattu liitteessä 1. Tarkastuslautakunnan jäsenet eivät osallistuneet vuoden 2025 arviointiin siltä osin kuin he olivat esteellisiä.

Tarkastuslautakunnan tehtävä perustuu kuntalakiin ja kaupungin hallintosääntöön. Tarkastuslautakunnan tehtävä on arvioida, miten valtuuston tilikaudelle asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Tämän lisäksi tehtävänä on kiinnittää huomiota toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tarkoituksenmukaisuuteen sekä arvioida toimintaa ja sen vaikuttavuutta suhteessa kustannuksiin. Näiden tehtävien lisäksi tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu arvioida HY-TE-kertoimen hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista.

Tarkastuslautakunta perustaa arviointinsa henkilöiden kuulemisten lisäksi tilinpäätökseen, talousarvioon ja toimialoilta kerättyihin ennakkokyselyihin ja arviointilomakkeisiin, sekä niihin

havaintoihin, jotka se on itse todennut tai saanut tietoonsa.

Tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksessa asioita, joita se painottaa ja joihin se on toimintavuoden aikana yksityiskohtaisemmin tutustunut.

Tarkastuslautakunta antaa myös suosituksia ja tuo esille havaintoja toiminnan kehittämiseen. Tarkastuslautakunta tiedostaa, että toiminnan johtaminen ja päätöksenteko kuuluu kaupunginhallitukselle.

Lautakunta on kuullut seuraavia henkilöitä:

- Tilintarkastajan esittäytyminen ja tarkastussuunnitelman 2025 esittely, KHT, JHT Elina Pesonen KPMG Oy Ab:sta
- Työllisyyslautakunta, työllisyysaluejohtaja Tiina Mäenpää, työllisyysalue lautakunnan puheenjohtaja Annika Määttä
- Epäasiallisen kohtelun ja häirinnän tilannekatsaus vuosien 2024 ja 2025 osalta; henkilöstöpäällikkö Hanna Gore, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Kari Kiiskinen ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja ja Tommi Lunttila
- Opetus – ja kasvatustarkastuslautakunta, opetus – ja kasvatustarkastusjohtaja Niina Rautanen ja opetus – ja kasvatustarkastuslautakunnan puheenjohtaja Timo Pulli
- Kulttuuri – ja liikuntalautakunta; kulttuuri – ja liikuntajohtaja Paula Kemppainen, kulttuurituottaja Jukka-Pekka Pohjolainen ja kulttuuri – ja liikuntalautakunnan puheenjohtaja Ville Kivimäki
- Kaupunkirakennelautakunta, tekninen johtaja Tommi Rautjärvi ja kaupunkirakennelautakunnan puheenjohtaja Jorma Kiviranta
- Proavera Oy, toimitusjohtaja Kari Kokko ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja Matti Virtanen
- Äänekosken Kiinteistöhoito Oy, toimitusjohtaja Antti Virmanen ja hallituksen puheenjohtaja Johanna Vertainen
- Ääneseudun Asunnot Oy; toimitusjohtaja Mika Karvonen, hallituksen puheenjohtaja Helka Linna ja talous – ja henkilöstöpäällikkö Satu Pasanen
- Talousarvioprosessi 2026; talousjohtaja Tapani Hämäläinen, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Kari Kiiskinen, valtuuston puheenjohtaja Tommi Lunttila, henkilöstöryhmien edustajina pääluottamusjohtajat Eija Kajakulma (JHL), Mirja Hallikainen (JUKO), Petri Varis (JYTY) sekä työsuojeluvaltuutettu Kari Marjo

- Ympäristölautakunta, ympäristöpäällikkö Hanna Ahonen ja ympäristölautakunnan puheenjohtaja Riikka Liekkinen
- Tutustuminen Koulunmäen uuteen koulurakennukseen, rehtori Seija Hinkkanen
- Tutustuminen nuorisopalveluiden tiloihin ja nuorisotyön tilannekatsaus, perhekeskus – ja nuorisopalvelupäällikkö Petri Oinonen
- Tilintarkastajan väliraportin esittely 2025 tilintarkastuksessa, JHT HT Rami Olas KPMG Oy Ab:sta
- Talouskatsaus 2025 ja talousarvio 2026, talousjohtaja Tapani Hämäläinen
- Kaupunginhallituksen vastauksen arviointikertomukseen 2024, hallintopäällikkö Henriikka Mäkelä ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja Kari Kiiskinen
- Äänekosken Energia Oy; toimitusjohtaja Maarit Herranen, hallituksen puheenjohtaja Marko Tuhkanen ja hallituksen varapuheenjohtaja Leila Lindell
- Hyvinvointikertomus 2021–2025, hyvinvointikoordinaattori Päivi Kivelä ja opetus – ja kasvatustoimintajohtaja Niina Rautanen
- Tietoturva; tietohallintopäällikkö Juha Kärkkäinen, tietosuojavastaava Ilkka Tarvainen ja talousjohtaja Tapani Hämäläinen
- Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen ajankohtaiskatsaus, vs. työllisyysaluejohtaja Riikka Hytönen ja työllisyysaluelautakunnan puheen-

johtaja Annika Määttä

- Tilinpäätöksen 2025 esittely ja tavoitteiden toteutuminen; kaupunginjohtaja Matti Tuononen, talousjohtaja Tapani Hämäläinen, kaupunginhallituksen puheenjohtajisto Kari Kiiskinen, Matti Tiusanen ja Johanna Vertainen
- Henkilöstötilinpäätös 2025; henkilöstöpäällikkö Hanna Gore, pääluottamusmies Mirja Hallikainen (JUKO), varapääluottamusmies Mari Koistinen (JHL) sekä työsuojeluvaltuutetut Mia Irtamo ja Kari Marjo
- Kotouttaminen, maahanmuuttokoordinaattori Titta Veijanen
- Nuorisovaltuuston toiminta, nuorisovaltuuston puheenjohtaja Joonas Laitinen, nuorisovaltuutetut Kerttu Pasanen, Mandi Pasanen, Saimi Riikonen sekä nuorisotyöntekijä Elina Huuskola
- Tilintarkastajan loppuraportti tilinpäätöksestä 2025

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Tarkastuslautakunta on ollut tyytyväinen kuulemiinsa esityksiin. Alustukset sekä ennakkokyselyjen vastaukset ovat olleet valaisevia ja antaneet selkeän kuvan ja tärkeää tietoa toiminnasta arvioinnin pohjaksi.

4. SIDONNAISUUSREKISTERI

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi. Vuoden 2015 kuntalain (410/2015) hallintoa ja johtamista koskevat säännökset tulivat voimaan 1.6.2017 lukien. Kuntalain 121.1 §:n ja 84 §:n 5 kohdan mukaan tarkastuslautakunta valvoo sidonnaisuusrekisterin oikeellisuutta.

Sidonnaisuusilmoitukset ovat keskeinen osa hyvää hallintoa, arviointi- ja valvontatehtävää sekä

sisäisen valvonnan toimivuutta. Tarkastuslautakunta arvioi, että sidonnaisuudet ilmoitetaan ajantasaisesti ja asianmukaisesti, ja korostaa niiden systemaattista hyödyntämistä toimielintyöskentelyssä ja päätöksenteon valmistelussa. Tarkastuslautakunta käsitteli ja hyväksyi kaikki Äänekosken kaupungille toimitetut sidonnaisuusilmoitukset ja päätti toimittaa ne valtuustolle tiedoksi.

5. TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSELY VALTUUTETUILLE

Tarkastuslautakunta toteutti marras–joulukuussa 2025 valtuutetuille suunnatun kyselyn arviointikertomuksen kehittämiseksi. Kyselyyn vastasi 29 luottamushenkilöä (83 %), mikä osoittaa vahvaa sitoutumista arviointityöhön ja sen kehittämiseen.

Kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten arviointikertomusta voidaan vahvistaa strategisena ohjausvälineenä, mitkä ovat valtuuston näkökulmasta keskeisimmät arviointiteemat sekä millaista tietoa päätöksenteon tueksi tarvitaan. Tulokset vahvistavat, että arviointikertomuksella on keskeinen asema kaupungin ohjausjärjestelmässä.

ARVIOINTIKERTOMUKSEEN LUOTETAAN JA SITÄ HALUTAAN VAHVISTAA

Kyselyn perusteella noin 80 % vastaajista pitää arviointikertomusta erittäin tai melko hyödyllisenä valtuustotyön tukena. Yksikään vastaaja ei kokenut sitä hyödyttömäksi.

Samanaikaisesti yli 90 % vastaajista korosti vertailutiedon merkitystä. Tämä on kyselyn selkein kehittämissiesti.

Tarkastuslautakunta toteaa, että arviointikertomukseen luotetaan, mutta sen vaikuttavuutta tulee vahvistaa systemaattisella vertailutiedolla, trendiseurannalla sekä selkeillä johtopäätöksillä ja toimenpide-ehdotuksilla.

STRATEGIAN TOTEUTUMINEN TOIMIALOITAIN

Strategian toteutumista arvioitiin asteikolla 1–5. Tulosten perusteella toimialojen välillä on eroja:

Vahvuudet:

- Vapaa-aika ja kulttuuri (3,9)
- Kaupunkirakenne (3,6)
- Ympäristötoimi (3,6)

Vapaa-ajan ja kulttuurin korkea arvio kertoo palveluiden laadun ja saavutettavuuden olevan kaupungin selkeä vahvuus.

Kehittämiskohteet:

- Elinvoimayksikkö (3,3)

Elinvoimatyön osalta vastaajat nostivat esiin mittariston puutteet ja vaikuttavuuden heikon näkyvyyden.

JOHTAMINEN JA TOIMINTAKULTTUURI OVAT KESKEINEN KEHITTÄMISKOHDE

Johtamiseen liittyvät arviot jäivät muita osa-alueita alhaisemmiksi:

- Johtaminen ja päätöksenteon kulttuuri: 3,13
- Kaupunkikulttuuri ja henkilöstö: 3,23
- Luottamushenkilötyön laatu: 3,25

Vastauksissa esiintyi hajontaa, mikä viittaa kokemusten vaihtelevuuteen. Keskeinen havainto on, että operatiivinen toiminta koetaan pääosin toimivaksi, mutta strategisen johtamisen ja käytännön toimeenpanon välistä yhteyttä tulee vahvistaa. Lisäksi tiedolla johtamisen systematiikka ja päätöksenteon läpinäkyvyys vaativat kehittämistä.

Keskeiset riskit

Valtuutetut tunnistivat merkittävimmiten riskeiksi:

- Talouden heikkeneminen ja investointipaineet
- Väestörakenteen muutos
- Henkilöstön jaksaminen ja osaajapula
- Strategian ja toimeenpanon välinen kuilu

Talous ja henkilöstö nousivat kyselyssä läpileikkaaviksi huolenaiheiksi, jotka vaikuttavat suoraan palveluiden kestävyteen ja kaupungin kehitykseen.

“Valtuustokyselyn tulokset vahvistavat, että arviointikertomuksella on merkittävä rooli kaupungin strategisessa ohjauksessa.”

VALTUUSTOKYSELYN PERUSTEELLA TARKASTUSLAUTAKUNTA ESITTÄÄ SEURAAVAT KEHITYSEHDOTUKSET:

1. Vertailutieto rakenteelliseksi osaksi raportointia

- samankokoisiin kuntiin
- hyvinvointialueeseen
- valtakunnallisiin keskiarvoihin
- 3–5 vuoden trendikehitykseen

2. Elinvoiman mittariston uudistaminen

Elinvoimayksikön mittarit tulee uudistaa siten, että ne kuvaavat:

- työllisyyden kehitystä
- yritystoiminnan kasvua
- TE-uudistuksen vaikutuksia
- investointien vaikuttavuutta

3. Johtamisen ja strategian toimeenpanon vahvistaminen

Kaupungin tulee arvioida:

- miten strategiset tavoitteet jalkautuvat käytäntöön
- ovatko mittarit johdettavissa konkreettisiksi toimenpiteiksi
- saavatko luottamushenkilöt riittävästi ja oikea-aikaista tietoa päätöksenteon tueksi

4. Vaikuttavuus suoritteiden rinnalle

Raportoinnissa tulee painottaa vaikuttavuutta pelkkien suoritemäärien sijaan.

YHTEENVETO:

Valtuustokyselyn tulokset vahvistavat, että arviointikertomuksella on merkittävä rooli kaupungin strategisessa ohjauksessa.

Kokonaisuutena palvelut toimivat, mutta strategisen johtamisen, mittariston selkeyden sekä vertailutiedon systemaattisen hyödyntämisen vahvistaminen muodostavat seuraavan kehitysvaiheen keskeiset painopisteet.

Tarkastuslautakunta korostaa, että arviointikertomuksen vaikuttavuus ei synny pelkästään havainnoista, vaan siitä, miten niiden pohjalta tehdään johtopäätöksiä ja viedään ne käytännön toimenpiteiksi.

KYSYMYKSET KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Tarkastuslautakunta esittää kaupunginhallitukselle seuraavat kysymykset:

1. Miten kaupunginhallitus varmistaa, että strategiset tavoitteet ja tulokortit ovat johdettavissa konkreettisiksi toimenpiteiksi toimialoilla?
2. Miten vertailutiedon systemaattinen käyttö integroidaan osaksi kaupungin raportointia ja päätöksenteon tietopohjaa?
3. Miten elinvoimatyön mittaristo uudistetaan siten, että sen vaikuttavuus on mitattavissa ja läpinäkyvä?
4. Millä toimenpiteillä kaupunginhallitus vahvistaa johtamisen avoimuutta ja tiedolla johtamista valtuuston suuntaan?

6. ÄÄNEKOSKEN KAUPUNKISTRATEGIA

Äänekosken kaupunkistrategia, eli Äänekoski-ilmiö, ulottuu vuoteen 2028 ja tähtää korkealle. Kyse ei ole vain strategiasta, vaan yhteisestä tekemisestä. Strategiaa toteutetaan avoimesti ja yhdessä asukkaiden kanssa.

Kaikki ovat tervetulleita mukaan rakentamaan hyvää elämää, kestäväää ympäristöä ja vaikuttavia elinkeinoja, jotka ovat osallistavan strategian kolme päätavoitetta.

Asukkaille, yhdistyksille ja yrityksille järjestetään

ÄÄNE-20 KOSKI 28 ÄÄNEKOSKEN STRATEGIA

ÄÄNEKOSKI Ilmiö

Ilmiömäinen

ÄÄNE-20 KOSKI 28

Äänekosken strategia kurkottaa vuoteen 2028. Me tähtäämme korkealle, emmekä tyydy puhumaan pelkästä strategiasta. Me luomme Äänekoski-ilmiötä.

Ilmiön ulottuvuudet ja tavoitteet

- HYVÄ ELÄMÄ**
Tavoitteena on, että meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset.
- KESTÄVÄ YMPÄRISTÖ**
Tavoitteena on olla hiilineutraali kaupunki vuonna 2030.
- VAIKUTTAVAT ELINKEINOT**
Tavoitteena on, että meistä tulee Suomen tuottavin ja vaikuttavin kaupunki asukasmäärään suhteutettuna.

ÄÄNEKOSKEN AKTIVOIVAT ARVOT

Olemme tasapuolisia ja oikeudenmukaisia. Toimimme kestävästi. Haemme aktiivisesti uusia ja innovatiivisia ratkaisuja.

VISIO 2028

Luomme ilmiötä, joka perustuu eri toimijoiden väliseen osallistavaan yhteistyöhön ja näyttää mallia muulle Suomelle. Ilmiön luomme asenteella: kokeilemme rohkeasti uutta, emmekä pelkää erottua joukosta.

MISSIO 2028

Muodostamme alueen yritysten, yhteisöjen ja julkisten toimijoiden kanssa hyvän elämän alustan ja turvaverkon.

360°

säännöllisesti erilaisia osallistavia tilaisuuksia, tapahtumia, foorumeita ja kyselyjä. Kaupunkistrategiaa täydentämään ja strategian toteuttamiseksi laaditaan erilliset strategian toimeenpano-ohjelmat.

Strategian toteutus perustuu osallistavaan ja avoimeen hallintoon, jossa kaikki kuntalaiset kutsutaan mukaan. Toteutusta seurataan ja tehdään näkyväksi Ilmiö-sivustoilla sekä sosiaalisessa mediassa tunnisteilla #Aanekoskillmio ja #Il-

miöTeko.

Strategian edistymistä mitataan ilmiömittarilla, joka perustuu kaupungin keskeisiin tunnuslukuihin (esim. talousarvio, työllisyys, koulutustaso, ilmanlaatu) ja asukkaiden vastauksiin kuukausittaisissa kyselyissä. Jokaisella asukkaalla on mahdollisuus vaikuttaa mittarin tuloksiin osallistamalla kyselyihin.

7. NUORISOVALTUUSTON NÄKEMYKSET

Tarkastuslautakunta on osana vuoden 2025 arviointityötä kuullut Äänekosken nuorisovaltuustoa ja kartoittanut nuorten näkemyksiä kaupungin toiminnasta, palveluista ja tulevaisuudesta. Nuorisovaltuustolta pyydettiin arviota muun muassa kaupungin onnistumisista, keskeisistä kehittämiskohteista sekä nuorten kokemista riskeistä ja huolenaiheista.

Nuorisovaltuuston vastaukset perustuvat heidän yhdessä laatimiinsa vastauksiin. Nuorten kuuleminen on keskeinen osa arviointityötä, sillä se tuo esiin kokemustietoa palvelujen toimivuudesta, arjen sujuvuudesta sekä päätöksenteon vaikutuksista kuntalaisten näkökulmasta.

Eryyisesti nuorten näkemykset ovat merkityksellisiä kaupungin pitkän aikavälin elinvoiman, pito-voiman ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Nuorisovaltuuston esiin nostamat havainnot täydentävät muuta arviointia ja tarjoavat konkreettisia näkökulmia siihen, miten kaupungin strategiset tavoitteet toteutuvat nuorten arjessa.

NUORTEN NÄKÖKULMA KAUPUNGIN TOIMINTAAN VUONNA 2025

Nuorisovaltuuston arvion mukaan Äänekoski toimii nuoren näkökulmasta kokonaisuutena aika hyvin. Nuorten kokemus on, että heidän näkemyksiään kuullaan päätöksenteossa melko hyvin, ja kaupungin toiminta näyttää olevan pääosin avoimena ja reiluna.

Samalla nuorisovaltuuston arvio tuo esiin, että kuulluksi tuleminen ei vielä riittävästi näy konkreettisina muutoksina nuorten arjessa. Eryyisesti vapaa-ajan mahdollisuuksissa, hengailupaikoissa ja bänditiloissa nuoret kokevat olevan edelleen merkittäviä puutteita. Myös julkisen liikenteen järjestelyissä, sekä Äänekosken sisäisessä että Äänekoski - Jyväskylä -välillä, nähdään edelleen puutteita. Julkinen liikenne on ollut äänekoskelaisten nuorten huoli jo monia vuosia.

Missä on onnistuttu

Nuorisovaltuuston arvioissa korostuu useita selkeitä vahvuuksia kaupungin toiminnassa.

- Nuorisotyö ja harrastusmahdollisuudet näyttävät erityisen vahvoina. Koulunmäen uusi nuorisotila, nuorisopalvelut sekä liikunta- ja kulttuurimahdollisuudet koetaan laadukkaina ja mo-

nipuolisina. Liikkuva nuorisotyö tavoittaa nuoria myös eri puolilla kaupunkia ja lisää palvelujen saavutettavuutta.

- Turvallisuus ja elinympäristö arvioidaan hyväksi. Nuoret kokevat Äänekosken pääosin turvalliseksi paikaksi elää ja kasvaa, ja turvallinen arki on keskeinen hyvinvointia tukeva tekijä.

- Myös koulutus ja oppimisen tuki saavat pääosin myönteisen arvion. Eryyisesti uudet investoinnit, kuten koulutilojen ja nuorisotilojen kehittäminen, ovat parantaneet nuorten arkea konkreettisesti.

Lisäksi nuoret kokevat, että heidän hyvinvointinsa huomioidaan päätöksenteossa melko hyvin, mikä kertoo osallisuuden rakenteiden toimivuudesta.

Missä on kehitettävää

Nuorisovaltuuston näkemykset tuovat esiin myös selkeitä kehittämiskohteita.

- Keskeisin kehittämistarve liittyy liikkumiseen ja saavutettavuuteen. Julkinen liikenne koetaan riittämättömäksi erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin, ja yhteyksiä Jyväskylään toivotaan parannettavan. Liikkumisen haasteet vaikuttavat suoraan nuorten arjen sujuvuuteen ja mahdollisuuksiin osallistua harrastuksiin tai työelämään.

- Nuorten osallistamisessa ja viestinnässä on edelleen kehitettävää. Vaikka nuoria kuullaan, heidän kokemuksensa mukaan osallistuminen ei aina johda konkreettisiin muutoksiin. Lisäksi päätöksenteon viestintää toivotaan selkeämmäksi ja ymmärrettävämmäksi. Nuoret kertovat, että heidät tavoittaa parhaiten heidän käyttämissään some-kanavissa, kuten TikTok ja Instagram.

- Koulutuksen arkeen liittyvät resurssikysymykset nousivat esiin. Huolta aiheuttavat muun muassa luokkakokojen kasvu, oppimateriaalien riittävyys sekä kurssitarjonnan supistuminen, jotka heijastuvat suoraan nuorten arkeen. Myös korkeakoulutusmahdollisuuksien puuttuminen paikkakunnalla nähdään suurena heikkoutena, mm. nuorten Äänekoskella pysymisen kannalta.

- Myös vapaa-ajan tilojen ja epämuodollisten kohtaamispaikkojen riittävydessä on puutteita. Nuoret toivovat lisää matalan kynnyksen tiloja, joissa voi viettää aikaa turvallisesti ilman ohjattua toimintaa.

- Äänekosken työllisyystilanteen nuoret näkevät

tällä hetkellä heikkona ja tulevaisuudenkin hyvin paljon epävarmana. He toivoisivat Äänekosken kaupungilta enemmän kesätyömahdollisuuksia. Lisäksi toivotaan kannustusta ja tukea paikallisille yrityksille, jotta ne pystyisivät antamaan enemmän työmahdollisuuksia nuorille.

Missä on riskit ja uhat

Nuorisovaltuuston vastauksista nousee esiin useita kaupungin elinvoiman kannalta merkittäviä riskejä.

- Keskeinen riski liittyy nuorten pitovoimaan ja muuttoliikkeeseen. Nuoret kokevat, että työ- ja opiskelumahdollisuuksien rajallisuus heikentää halua jäädä tai palata Äänekoskelle aikuisena. Erityisesti korkeakoulutusmahdollisuuksien puute nähdään haasteena.
- Työllisyystilanne ja työpaikkojen riittävyys herättävät huolta. Nuoret korostavat kesätyömahdollisuuksien ja työelämäyhteyksien merkitystä sekä tarvetta lisätä nuorten työllistymismahdollisuuksia.
- Mielensterveys nousee vahvasti esiin keskeisenä huolenaiheena. Nuoret kokevat, että mielensterveyspalveluihin ja ennaltaehkäisevään tukeen tulee panostaa nykyistä enemmän.
- Lisäksi liikkumisen ja saavutettavuuden puutteet muodostavat riskin, joka voi lisätä eriarvoisuutta ja heikentää nuorten osallistumismahdollisuuksia.

Vertailu vuoteen 2024:

Nuorisovaltuuston vuoden 2025 vastaukset vahvistavat pääosin vuoden 2025 arviointikertomuksessa esiin nousseita havaintoja, mutta tuo myös uusia painotuksia.

Jatkuvuutta on erityisesti siinä, että nuorten hyvinvointi ja osallisuus ovat edelleen keskeisiä teemoja. Harrastus- ja nuorisopalvelut näyttä-

tyvät edelleen vahvuutena, ja huoli nuorten pitovoimasta sekä työllistymisestä on säilynyt.

Vuonna 2025 vastauksissa korostuvat aiempaa vahvemmin liikkumisen ja palveluiden saavutettavuuden haasteet sekä mielenterveyteen liittyvät kysymykset. Myös viestinnän ja päätöksenteon ymmärrettävyyden merkitys on noussut selkeämmin esiin.

Koulutuksen arkeen liittyvissä kysymyksissä on nähtävissä kriittisempiä arvioita kuin aiemmin, mikä viittaa siihen, että resurssien riittävyys on noussut entistä merkittävämmäksi teemaksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT

Nuorisovaltuuston arvio osoittaa, että Äänekoski on nuorten näkökulmasta toimiva ja turvallinen kaupunki, jossa monet arjen palvelut toimivat hyvin. Samalla arvio nostaa esiin keskeisiä kehittämiskohteita, joilla on suora vaikutus kaupungin tulevaisuuden elinvoimaan.

Keskeisiksi kysymyksiksi nousevat:

- miten nuorten arjen liikkuminen ja palveluiden saavutettavuus turvataan,
- miten nuorten mielenterveyttä ja hyvinvointia vahvistetaan,
- sekä miten nuorten pitovoimaa lisätään koulutuksen, työn ja osallisuuden keinoin.

Nuorten näkemykset tarjoavat arvokasta tietoa päätöksenteon tueksi. Tarkastuslautakunta katsoo, että näiden havaintojen systemaattinen hyödyntäminen tulee varmistaa osana kaupungin strategista johtamista, markkinointia ja talouden tasapainottamistyötä.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus aikoo konkreettisesti hyödyntää nuorisovaltuuston esiin nostamia havaintoja erityisesti liikkumisen, mielenterveyspalveluiden ja nuorten työllistymisen osalta siten, että toimenpiteet vahvistavat nuorten pitovoimaa ja näkyvät mitattavina parannuksina nuorten arjessa? Miten Äänekosken imagoa nuorten kaupunkina tullaan kehittämään?

8. ÄÄNEKOSKEN VUODEN 2025 SAAVUTUKSIA JA ONNISTUMISIA

Vuosi 2025 oli Äänekoskella monin tavoin edistymisen ja konkreettisten tulosten vuosi. Onnistumiset näkyvät erityisesti kestävästä kehityksestä edistämässä, palveluverkkoon tehdyissä investoinneissa, nuorten hyvinvoinnin tukemisessa sekä elinvoiman vahvistamisessa.

ÄÄNEKOSKEN VUODEN 2025 SAAVUTUKSIA JA ONNISTUMISIA

Vuosi 2025 oli Äänekoskella monin tavoin edistymisen ja konkreettisten tulosten vuosi. Onnistumiset näkyvät erityisesti kestävästä kehityksestä edistämässä, palveluverkkoon tehdyissä investoinneissa, nuorten hyvinvoinnin tukemisessa sekä elinvoiman vahvistamisessa.

1. STRATEGISET JA ALUEELLISET ONNISTUMISET	2. INVESTOINNIT JA PALVELUVERKKO	3. NUORET, HYVINVOINTI JA OSALLISUUS	4. ELINVOIMA JA KEHITTÄMINEN	5. KESTÄVÄ KEHITYS JA ARJEN TEOT
<p>Äänekoski sai Keski-Suomen kiertotaloustekopalkinnon sekä kunniamaininnan ympäristökasvatuksesta.</p> <p>13 kunnan työllisyysalue käynnistyi Äänekosken vetämänä, mikä on merkittävä rooli alueellisessa kehittämisessä ja työllisyyspolitiikassa.</p> <p>Talouden tasapainottaminen käynnistettiin suunnitelmallisesti.</p>	<p>Koulunmäen koulun C-rakennus otettiin käyttöön, mahdollistaen nykyaikaiset oppimisympäristöt sekä uudet nuorisotilat ja musiikkiopiston tilat.</p> <p>Konginkankaan uusi päiväkotitoimi valmistui koulun yhteyteen, parantaen palvelujen saavutettavuutta ja laatua.</p> <p>Suolahden uimahallin peruskorjaus käynnistyi ja uuden museon remonti eteni.</p> <p>Wahlmanin talo otettiin käyttöön nuorten työpajatoimintaan.</p> <p>Muhluviemen ensimmäiset omakotitontit saatiin myyntiin, mikä tukee asuntotuotantoa ja vetovoimaa.</p>	<p>Nuorten työpajatoiminta käynnistyi uudistuneena, vahvistaen syrjäytymisen ehkäisyä ja rinnalla kulkemisen mallia.</p> <p>141 nuorta työllistettiin kesätöihin, mikä tukee nuorten työelämävalmiuksia.</p> <p>Lukion opiskelijat järjestivät yhdessä kaupungin kanssa ensimmäiset Äänemessut, mikä vahvistaa nuorten osallisuutta.</p> <p>ÄKSport-hankkeessa saavutettiin merkittäviä tuloksia lasten ja nuorten liikunnan lisäämisessä.</p> <p>Lasten uimataidon edistämiseen saatiin hankerahoitusta.</p>	<p>Useita kehittämishankkeita käynnistyi (mm. Älykkäät kylät, kiertotalous, matkailu ja satamien kehittäminen), jotka tukevat kaupungin pitkän aikavälin elinvoimaa.</p> <p>Monitoimiaukion esiintymislavan suunnittelukilpailu toteutettiin, edistäen kaupunkikeskustan kehittämistä.</p> <p>Kuntalaisen uudistaminen kannustaa yrityksiä työllistämään työttömiä.</p>	<p>Kaupunki saavutti merkittäviä energiansäästöjä, mikä tukee taloudellista ja ekologista kestävyttä.</p> <p>Sähköautojen latausinfraa vahvistettiin.</p> <p>Kouluissa otettiin käyttöön hävikkiruoan mittaaminen, mikä lisää tietoisuutta ja vähentää ruokahävikkiä.</p>

YHTEENVETO:

Äänekoskella on kyky viedä eteenpäin sekä suuria rakenteellisia uudistuksia että arjen tasolla vaikuttavia kehittämistoimia. Erityisen vahvaa on ollut panostus nuoriin, kestävästä kehityksestä edistämässä sekä palveluverkkoon esimerkiksi liikuntatiloihin ja kouluihin, jotka tukevat kaupungin strategisia tavoitteita ja pitkän aikavälin elinvoimaa.

”Tästä positiivisesta koosteesta onkin pääteltävissä, että kaupunki on onnistunut monessa asiassa erittäin hyvin.”

9. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TILANNEKATSAUS

Tätä tarkastuslautakunnan arviointikertomusta laadittaessa maailmantilanteen epävakaus aiheuttaa edelleen epävarmuutta ja tuo uhkaa taloudelliseen ja toiminnalliseen tilanteeseen. Suolahdessa vuoden 2026 loppuun mennessä Metsä Woodin vaneritehdas lopettaa. Positiivisena asiana Metsä Groupin kertopuutehdas käynnistyy loppuvuonna 2026.

Hyvinvointialue on tehnyt palveluverkkoonsa muutoksia, jotka kohdentuvat myös Äänekoskella sijaitseviin yksiköihin. Kuntien verotuloja ja valtionosuuksia siirrettiin merkittävästi hyvinvointialueille. Muutos aiheuttaa vaikutuksia Äänekosken talouteen, koska palveluverkko päätökset hyvinvointialueella vähentävät Äänekosken omistamien sote-kiinteistöjen käyttöä.

ELINVOIMA, TALOUS JA VAIKUTTAVUUS

Äänekoski taloudellinen suorituskyky on valtakunnallisesti vahva. Tilastokeskuksen viimeisimpien kuntatason tietojen (2021) perusteella Äänekoski sijoittuu BKT/asukas -vertailussa Suomen kärkikuntien joukkoon, noin sijoille 10–15. Seutukuntatason tarkastelu (Ääneseutu) osoittaa, että taso on säilynyt vuosina 2022–2023 edelleen korkeana, noin 85 000–100 000 euroa asukasta kohden, eli noin kaksinkertaisena koko maan keskiarvoon nähden.

BKT / asukas – kuntavertailu (Tilastokeskus, vuosi 2021)

Kunta	BKT / asukas (€/v)	Sijoitus Suomessa	Keskeinen selittäjä
Naantali	n. 140 000 €	1–3	Öljynjalostus
Rauma	n. 110 000 €	1–5	Metsä- ja meriteollisuus
Porvoo	n. 100 000 €	1–10	Jalostus
Tornio	n. 95 000 €	5–10	Terästeollisuus
Äänekoski	n. 85 000 – 95 000 €	n. 10–15	Biotuotetehdas
Uusikaupunki	n. 80 000 – 90 000 €	n. 10–20	Autoteollisuus
Helsinki	n. 65 000 €	n. 20–30	Palvelut
Tampere	n. 50 000 €	n. 40	Monialainen
Jyväskylä	n. 45 000 €	n. 50	Koulutus, palvelut

Korkea BKT/asukas perustuu erityisesti teolliseen tuotantoon ja sen suureen arvonnisään. Tämä kuvastaa kaupungin vahvaa tuotannollista elinvoimaa ja kykyä hyödyntää merkittäviä investointeja. Samalla kehityksessä on nähtävissä suhdanneherkkyyttä: vuoden 2022 vahvan tason jälkeen kehitys on vuonna 2023 osin taantunut.

VAIKUTTAVUUS TYÖLLISYYTEEN, TYÖPAIKKAOMAVARAIKUUTEEN JA KUNTATALOUTEEN

Korkea BKT/asukas ei yksin kuvaa kuntatalouden tasapainoa tai asukkaiden hyvinvointia. Keskeistä on, miten tuotannollinen vahvuus välittyy paikallisesti erityisesti työllisyyden ja työpaikkaomavaraisuuden kautta.

• Työllisyys:

Teollinen tuotanto on pääomavaltaista, eikä korkea arvonnisä suoraan tarkoita laajaa työllisyysvaikutusta. Osa työpaikoista ja vaikutuksista kohdistuu myös kaupungin ulkopuolelle.

• Työpaikkaomavaraisuus:

Äänekosken työpaikkaomavaraisuus on tyypillisesti **yli 100 %**, mikä tarkoittaa, että kaupungissa on enemmän työpaikkoja kuin työllisiä asukkaita. Kaupunki toimii siten **vahvana työssäkäyntikeskuksena**, johon pendelöidään ympäröivistä kunnista.

Tämä on selkeä vahvuus elinvoiman näkökulmasta, mutta samalla se kertoo siitä, että kaikki työpaikkojen hyödyt eivät kohdistu suoraan kaupungin omiin asukkaisiin ja verotulopohjaan.

• Verotulopohja:

Yritysten tuottama arvonnisä ei suoraan muutu kunnallisverotuloiksi, ja pendelöinti ohjaa osan tuloveroista naapurikuntiin. Tämä heikentää yhteyttä korkean BKT-tason ja kuntatalouden välillä.

• Paikallistalous:

Hyödyt syntyvät välillisesti alihankintaketjujen, palveluiden ja ostovoiman kautta. Vaikutusten laajuus riippuu paikallisen yrityskannan ja palvelurakenteen vahvuudesta.

KOKONAISARVIO		
Äänekosken elinvoima on tuotannollisesti erittäin vahva, mutta tulevaisuuden kestävyden kannalta tarvitaan monipuolistamista, paikallisten työllisyysvaikutusten vahvistamista sekä parempaa kytkentää kuntatalouteen.		
MISSÄ ONNISTUTTU	KEHITETTÄVÄÄ	RISKIT
 <p>Erittäin vahva tuotannollinen elinvoima ja korkea arvonnisä</p>	 <p>Työllisyysvaikutusten vahvistaminen paikallisesti</p>	 <p>Riippuvuus yksittäisistä suurista teollisista toimijoista</p>
 <p>Sijoittuminen valtakunnalliseen kärkijoukkoon BKT/asukas -mittarilla</p>	 <p>Työpaikkojen ja asukkaiden kohtaannon parantaminen</p>	 <p>Suhdanneherkkyys ja globaalien markkinoiden vaikutukset</p>
 <p>Korkea työpaikkaomavaraisuus ja asema alueellisena työssäkäyntikeskuksena</p>	 <p>Elinkeinorakenteen monipuolistaminen</p>	 <p>Työpaikkaomavaraisuuden hyödyn osittainen valuminen kuntarajojen yli</p>
 <p>Suurten teollisten investointien hyödyntäminen</p>	 <p>Pk-yritysten ja palvelualojen kasvun tukeminen</p>	 <p>Heikko kytkentä tuotannon arvonnisän ja kuntatalouden välillä</p>

Äänekosken taloudellinen suorituskyky on tuotannon näkökulmasta poikkeuksellisen vahva, ja korkea työpaikkaomavaraisuus vahvistaa sen asemaa alueellisena keskuksena. Samanaikaisesti osa taloudellisista hyödyistä suuntautuu kuntarajojen ulkopuolelle, eikä korkea arvonlisä näy täysimääräisesti kuntataloudessa.

Kaupungin elinvoimapolitiikassa tulee vahvistaa:

- paikallisten työllisyysvaikutusten syntymistä
- työpaikkojen ja asukkaiden parempaa kohtaantoa
- yritysekosysteemin laajentumista ja monipuolistumista
- arvonlisän nykyistä vahvempaa kiinnittymistä alueelle

Näin voidaan parantaa talouden kestävyttä ja varmistaa, että vahva tuotannollinen perusta näkyy laajemmin myös asukkaiden hyvinvoinnissa ja kuntataloudessa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINTO:

Elinvoiman vahvuus ei välity täysimääräisesti kuntatalouteen.

Äänekoski on taloudelliselta tuotantokyvyltään valtakunnallisesti vahva. Tilastokeskuksen aluetilinpidon mukaan kaupunki sijoittuu BKT/asukas -vertailussa Suomen kärkikuntiin. Samanaikaisesti kaupungin työpaikkaomavaraisuus on korkea, mikä osoittaa sen aseman vahvana alueellisena työssäkäyntikeskuksena.

Tarkastuslautakunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että korkea tuotannollinen elinvoima ei välity täysimääräisesti kaupungin taloudelliseen kestävyteen tai asukkaiden hyvinvointiin. Teollinen tuotanto on pääomavaltaista, ja osa työllisyys- ja verotulovaikutuksista kohdistuu kuntarajojen ulkopuolelle. Lisäksi elinkeinorakenne on riippuvainen yksittäisistä suurista toimijoista, mikä lisää suhdanneherkkyyttä.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan keskeinen kehittämishaaste on vahvistaa tuotannollisen elinvoiman kytkentää paikalliseen työllisyyteen, yritystoimintaan ja verotulopohjaan.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUKSET KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

- edistää elinkeinorakenteen monipuolistamista ja pk-yritysten kasvua
 - vahvistaa toimenpiteitä, joilla työpaikkojen ja kaupungin asukkaiden kohtaanto paranee
 - kiinnittää huomiota asukkaiden pitovoimaan ja niihin liittyviin konkreettisiin tulokortin mittareihin
 - kehittää keinoja, joilla alueella syntyvä arvonlisä kiinnittyy nykyistä vahvemmin paikallistalouteen ja verotulopohjaan
 - huomioi elinvoiman rakenteelliset riskit strategisessa johtamisessa ja varautumisessa.
- Havainto korostaa tarvetta siirtyä pelkästä tuotannon volyymin tarkastelusta kohti vaikuttavuuden arviointia, jossa keskiössä ovat työllisyys, kuntatalous ja asukkaiden hyvinvointi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten Äänekoski aikoo konkreettisilla toimenpiteillä varmistaa, että kaupungin korkea tuotannollinen elinvoima (mm. korkea BKT/asukas ja työpaikkaomavaraisuus) kytkeytyy nykyistä vahvemmin:

- paikallisten asukkaiden työllisyyteen
- kuntatalouden verotulopohjan vahvistumiseen
- elinkeinorakenteen monipuolistumiseen
- kunnan pito- ja vetovoimaan sekä miten näiden toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan ja mitataan osana kaupungin strategista johtamista?

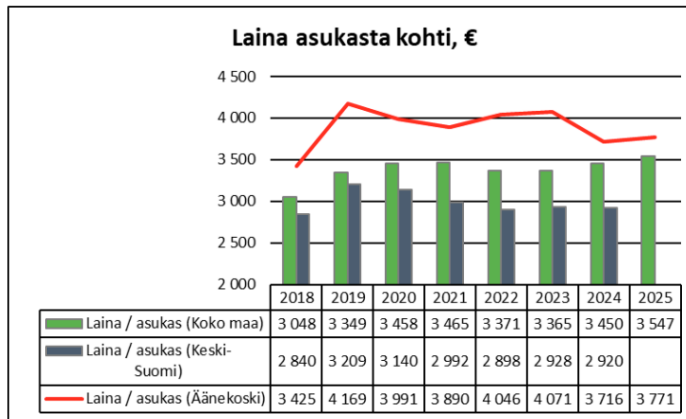
10. ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN TALOUDEN ARVIOINTI

VÄESTÖMÄÄRÄN KEHITYS JA LAINAKANNAN KASVU

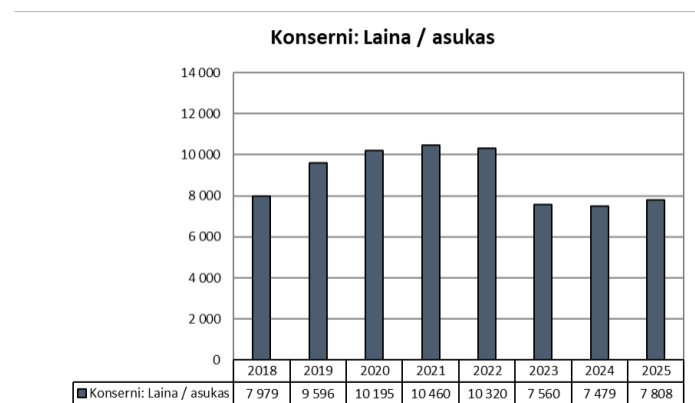
ÄÄNEKOSKEN VÄKILUVUN KEHITYS 2016-2025

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Asukasluku 31.12.	19 374	19 144	18 851	18 765	18 577	18 318	18 120	17 971	17 740	17 496
Muutos %	-1,4 %	-1,2 %	-1,5 %	-0,5 %	-1,0 %	-1,4 %	-1,1 %	-0,8 %	-1,3 %	-1,4 %
Muutos (asukasta)	-272	-230	-293	-86	-188	-259	-198	-149	-231	-244

LAINA ASUKASTA KOHTI, €

LAINAMÄÄRÄ/ASUKAS, €

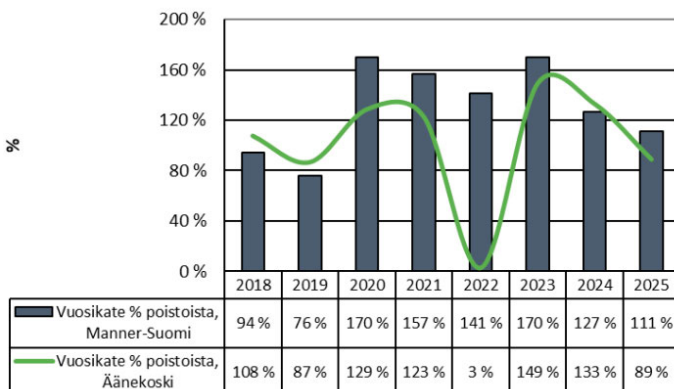
TARKASTUSLAUTAKUNNAN HUOMIOT

Tarkastuslautakunta toteaa, että kaupunkistrategian aktiivista toimeenpanoa tulee tehostaa, jotta valtuusto voi pitkäjänteisesti vahvistaa kaupungin elinvoimaa ja taloutta.

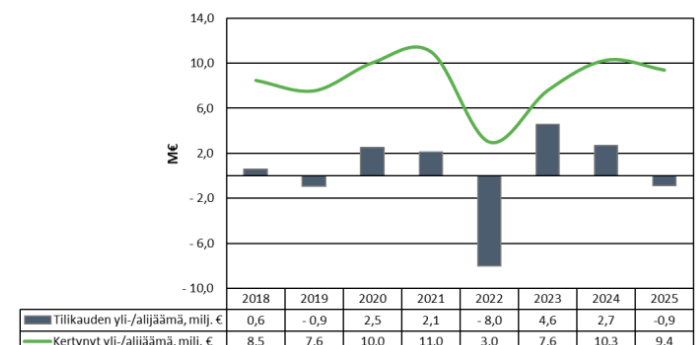
Myös tilannekuvan päivittäminen ja analyysi sen pohjalta tehtävistä muutoksista on tarpeen.

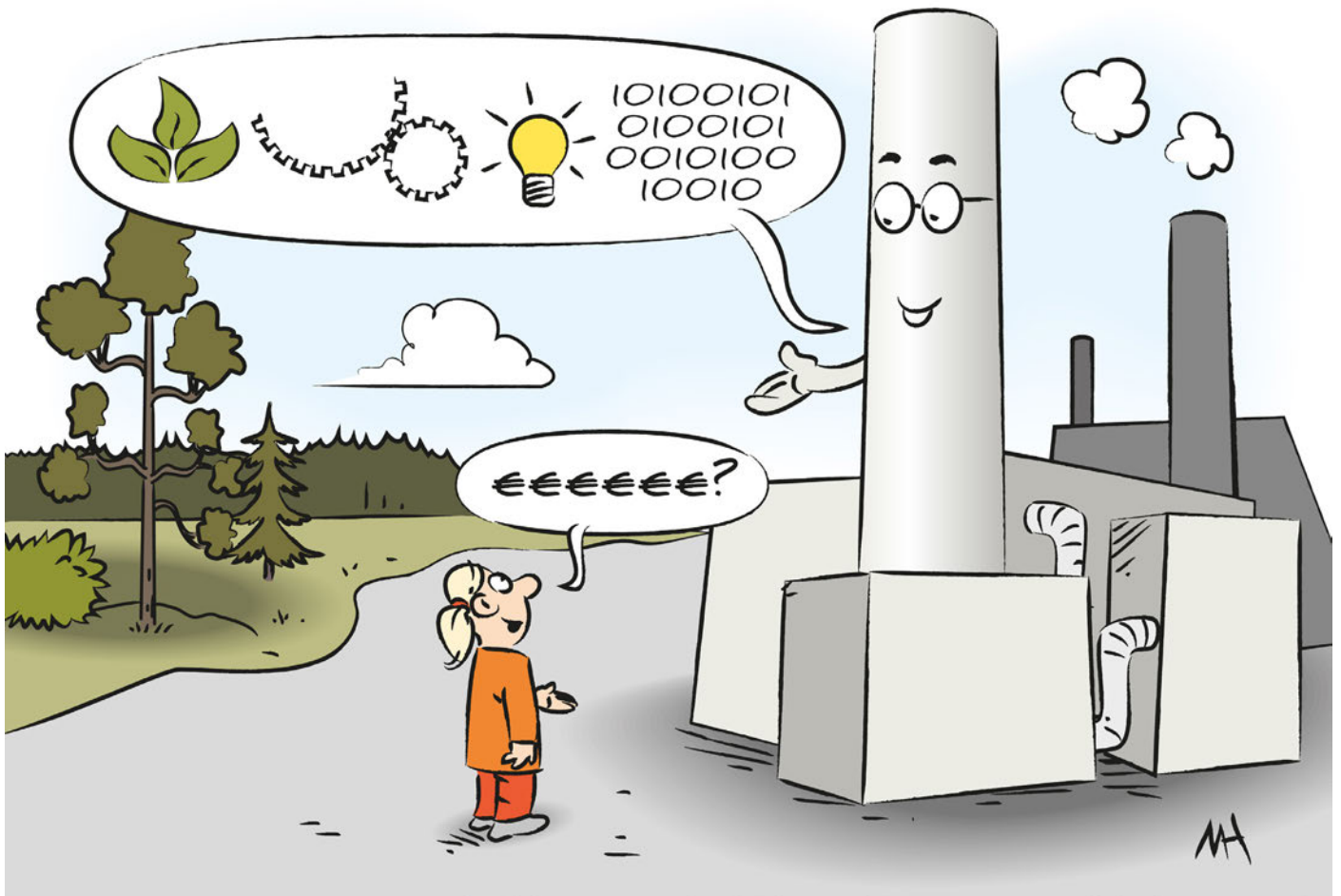
Toimenpideohjelmien ja tavoitteiden sitovuustasot tulee määritellä tarkemmin ja tehdä tavoite-suunnitelmat ohjelmakauden loppuun asti.

Vuosikate prosenttia poistoista

Tilikausien yli-/alijäämä, M €

PIIRROS: MARTTI HÄNNINEN

Tilikauden 2025 alijäämä oli 0,9 M€ (v. 2024; ylijäämä 2,7 M€), ollen 3,6 M€ heikompi kuin vuonna 2024. Vuosikatteeksi muodostui 7,3 M€, mikä on 1,3 M€ suurempi kuin alkuperäisessä talousarvi-ossa. Vuoteen 2024 verrattuna vuosikate oli 3,8 M€ heikompi. Äänekosken vuosikate oli 89 % poistoista, kun luku edellisenä vuonna oli 133,25 %.

Verotulot olivat 45,4 M€ ja ne laskivat vuoteen 2024 verrattuna noin 2,7 M€. Yhteisöveron kertymä laski 1,9 M€ (-29 %) ja kiinteistöveron kertymä oli 0,15 M€ (24,4 %) edellisvuotta parempi. Valtionosuudet olivat 11,4 M€, joka on noin 1,3 M€ enemmän kuin edellisenä vuonna. Valtionosuudet toteutuivat olennaisesti talousarvi-

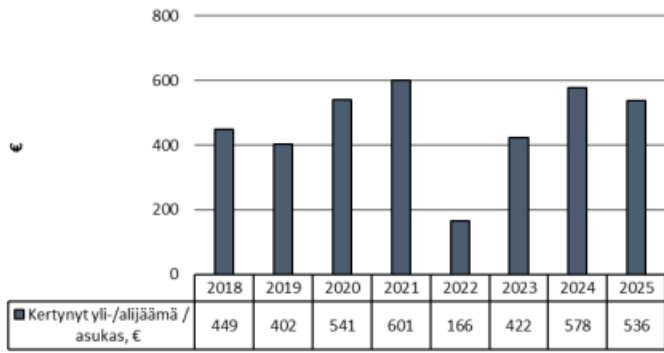
on mukaisesti.

Toimintatuotot (ulkoiset) olivat 18,7 M€ ja kasvua edelliseen vuoteen verrattuna oli 4,3 M€ (30,03 %). Toimintakulut (ulkoiset) olivat 69,7 M€ ja kasvua vuoteen 2024 verrattuna oli 6,4 M€ (10,1 %). Suunnitelman mukaisia poistoja tehtiin 8,2 M€ ja ne vähenivät 0,2 M€ edellisvuodesta. Kertaluonteisia lisäpoistoja ei tehty tilikausilla 2025 eikä 2024.

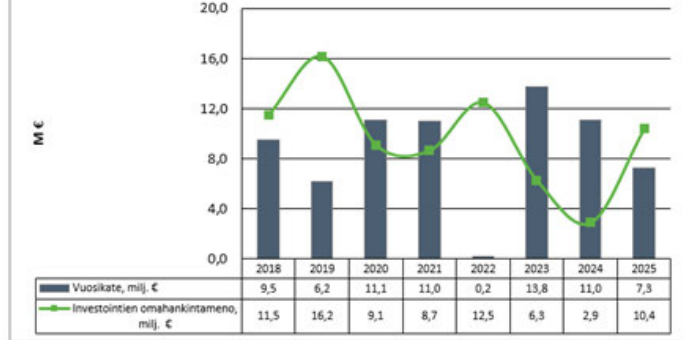
Tilinpäätösvuoden toiminnan ja investointien rahavirran sekä edellisten vuosien kertymän avulla voidaan seurata investointien omaraahoituksen toteutumista pitemmällä aikavälillä.

“Tällä tunnusluvulla mitattuna kaupungin tulorahoitus ei ole riittävä investointeihin nähden.”

Kertynyt yli-/alijäämä / asukas, €

Investointien tulorahoitus, M €

Investointimenoihin on kirjattu 3,0 milj. euron pääomallain siirto sijoitukseksi tytäryhteistöosuksi

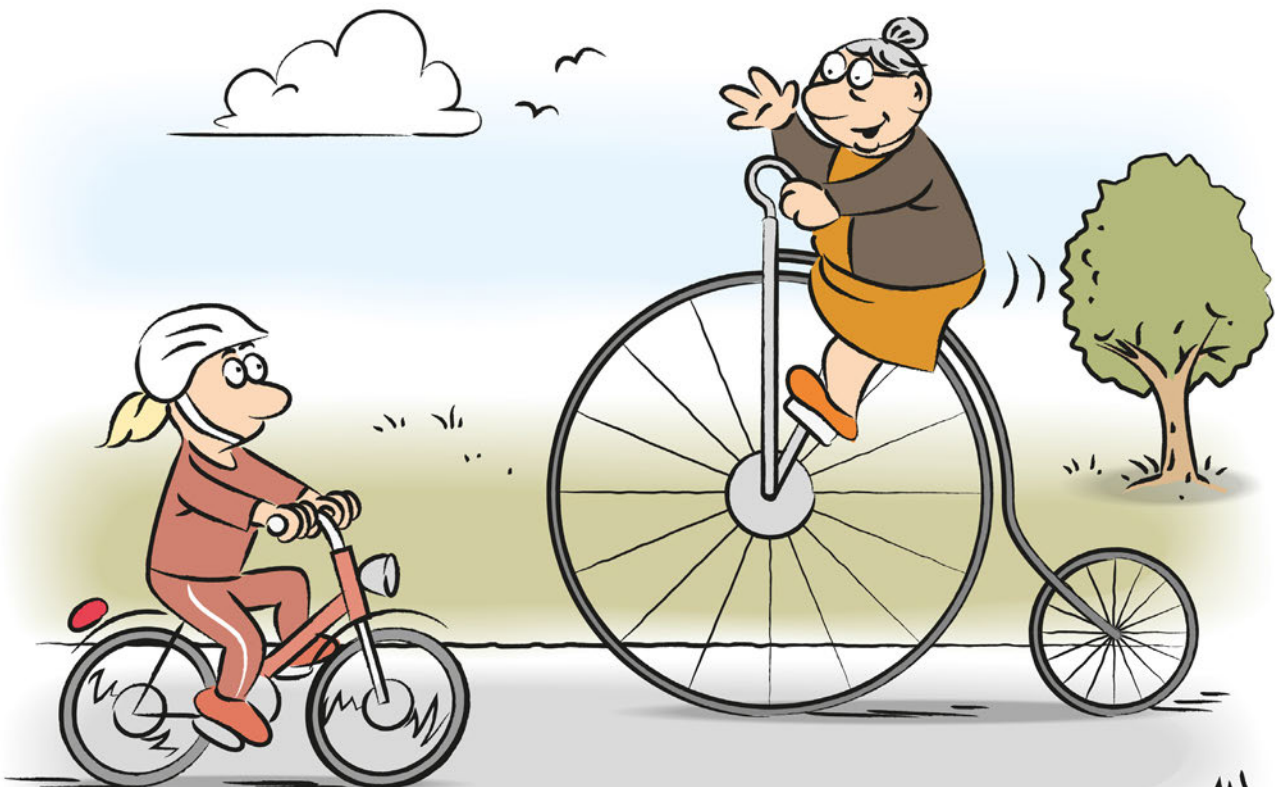
“Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viimeiseltä viideltä vuodelta on noin 13,1 M€ positiivinen”, tarkastuslautakunta toteaa.

Positiivinen kertymä tarkoittaa, että kaupunki on onnistunut kattamaan investointinsa omarahoituksella, kun taas negatiivinen kertymä osoittaa, että investointeja on jouduttu rahoittamaan lainoilla tai muilla ulkoisilla rahoituslähteillä.

Kaupungin lainakanta ilman konserniyhtiöiden lainoja on 3 771 euroa/asukas, jossa on nousua

1,4 % edelliseen vuoteen verrattuna. Kaupungin kertynyt ylijäämä oli 9,4 M€ (2024: ylijäämä 10,2 M€) ja asukasta kohden laskettuna ylijäämä oli 536 euroa/asukas (2024: ylijäämä 578 euroa/asukas).

Kaupungin tuloveroprosentti oli 9,4 %. Kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti vuonna 2025 oli 7,54 % (Kuntaliitto). Keski-Suomessa vastaava luku oli 8,54 %.

MA

TAULUKKO KÄYTTÖTALouden TOTEUTUMINEN LAUTAKUNNITTAIN

KÄYTTÖTALOUS 1000 euroa	Talousarvio alkuperäinen 2025	Talousarvio- muutokset 2025	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma 2025	Poikkeama	Tot. -%
Tarkastuslautakunta						
Toimintatuotot						
Toimintakulut	-77	0	-77	-65	12	84,5
Toimintakate (netto)	-77	0	-77	-65	12	84,5
Kaupunginhallitus						
Toimintatuotot	2 778	-75	2 703	2 787	84	103,1
Toimintakulut	-14 207	1 015	-13 192	-12 938	254	98,1
Toimintakate (netto)	-11 429	940	-10 489	-10 151	338	96,8
Työllisyysaluelautakunta						
Toimintatuotot	7 831	0	7 831	6 671	-1 160	85,2
Toimintakulut	-7 831	0	-7 831	-6 671	1 160	85,2
Toimintakate (netto)	0	0	0	0	0	
Opetus- ja kasvatustalautakunta						
Toimintatuotot	2 080	500	2 580	3 293	713	127,6
Toimintakulut	-30 125	-813	-30 938	-31 057	-119	100,4
Toimintakate (netto)	-28 044	-313	-28 358	-27 764	594	97,9
Kulttuuri- ja liikuntalautakunta						
Toimintatuotot	639	0	639	689	49	107,7
Toimintakulut	-4 607	-44	-4 651	-4 679	-29	100,6
Toimintakate (netto)	-3 967	-44	-4 011	-3 991	20	99,5
Kaupunkirakennelautakunta						
Toimintatuotot	10 621	250	10 871	10 771	-101	99,1
Toimintakulut	-20 235	276	-19 959	-19 116	844	95,8
Toimintakate (netto)	-9 613	526	-9 088	-8 345	743	91,8
Ympäristölautakunta						
Toimintatuotot	135	0	135	184	49	136,2
Toimintakulut	-918	-2	-920	-860	60	93,5
Toimintakate (netto)	-783	-2	-785	-676	109	86,1
Käyttötalous yhteensä:						
Toimintatuotot	16 254	675	16 929	17 723	794	104,7
Toimintakulut	-70 167	431	-69 736	-68 714	1 022	98,5
Toimintakate (netto)	-53 913	1 106	-52 807	-50 991	1 816	96,6

MISSÄ ONNISTUTTU?**Tulorahoitus edelleen riittävä:**

Vuosikate oli noin 7,3 M€, ja se kattoi poistot edelleen hyvällä tasolla (noin 89 %). Vaikka taso heikkeni edellisvuodesta, tulorahoitus on edelleen kohtuullisella tasolla.

Kertynyt ylijäämä vahva:

Kaupungin taseessa on edelleen noin 9,4 M€ kertynyttä ylijäämää, mikä antaa puskuria tuleviin vuosiin ja talouden sopeutukseen.

Toimintakateen hallinta:

Toimintakate pysyi suhteellisen vakaana (-51,0 M€), eikä menojen kasvu lähtenyt hallitsemattomaan kasvuun, vaikka toimintaympäristö oli haastava.

Rahoituserät hallinnassa:

Rahoitustuotot ja -kulut pysyivät maltillisina, mikä kertoo onnistuneesta korko- ja rahoitusriskien hallinnasta.

MISSÄ KEHITETTÄVÄÄ?

Tilikausi kääntyi alijäämäiseksi:

Tilikauden tulos oli noin -0,9 M€, kun vielä vuonna 2024 tulos oli +2,7 M€. Muutos on merkittävä ja kertoo talouden suunnan heikkenemisestä.

Vuosikatteen selvä heikkeneminen:

Vuosikate laski noin 3,8 M€ edellisvuodesta (11,0 M€ -> 7,3 M€), mikä heikentää investointien omarahoituskykyä.

Verotulojen lasku:

Verotulot vähenivät noin 2,7 M€ edellisvuoteen verrattuna, mikä kertoo veropohjan heikentymisestä tai talouden suhdanneherkkyydestä.

Toimintakatteen heikkeneminen:

Toimintakate heikkeni (noin -2,1 M€), mikä osoittaa, että menojen ja tulojen välinen epätasapaino on kasvussa.

MISSÄ RISKIT?

Tulorahoituksen heikkeneminen:

Vuosikatteen lasku ja alijäämäinen tulos viittaa siihen, että kaupungin talous on siirtymässä kiristyvään vaiheeseen.

Verotulopohjan epävarmuus:

Verotulojen lasku erityisesti kunnallisveron osalta kertoo herkkyydestä työllisyys- ja suhdannetilanteelle.

Valtionosuuksien riippuvuus:

Valtionosuudet ovat edelleen keskeinen tulonlähde (11,4 M€), ja niihin liittyy merkittävää epävarmuutta tulevina vuosina.

Rakennemuutoksen vaikutukset:

Alueen teollisuuden rakennemuutokset ja viennin heikkeneminen voivat heijastua työllisyyteen, verotuloihin ja palvelutarpeisiin.

Työttömyyden kasvu:

Työttömyysaste nousi 18,4 %:iin, mikä lisää painetta kaupungin talouteen ja hyvinvointipalveluihin.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT JA SUOSITUKSET:

Vuoden 2025 tilinpäätös osoittaa selkeän käänteen talouden kehityksessä. Vaikka kaupungin tase on edelleen vahva, tulorahoituksen heikkeneminen ja alijäämäinen tulos edellyttävät nopeita ja ennakoivia toimenpiteitä.

Talous on siirtymässä vakaasta tilanteesta kiristy-

vään vaiheeseen, jossa korostuvat:

- talouden tasapainottaminen
- investointien priorisointi
- elinvoiman ja veropohjan vahvistaminen

Tarkastuslautakunnan suositukset kaupunginhallitukselle:

- vahvistetaan elinkeinopolitiikkaa verotulopohjan turvaamiseksi
- priorisoidaan investoinnit suhteessa tulorahoitukseen
- varautumista vahvistetaan erityisesti suhdanne- ja rakennemuutoksiin
- laaditaan konkreettinen talouden tasapainottamishjelma

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunki aikoo konkreettisesti tasapainottaa taloutta tilanteessa, jossa vuosikate heikenee, verotulot laskevat ja tilikausi on kääntynyt alijäämäiseksi samalla turvaten strategian mukaiset investoinnit ja palvelut?

11. KUNTAKONSERNILLE ASETETTUJEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN JA KONSERNIOHJAUS

KONSERNI JA KONSERNIVALVONTA

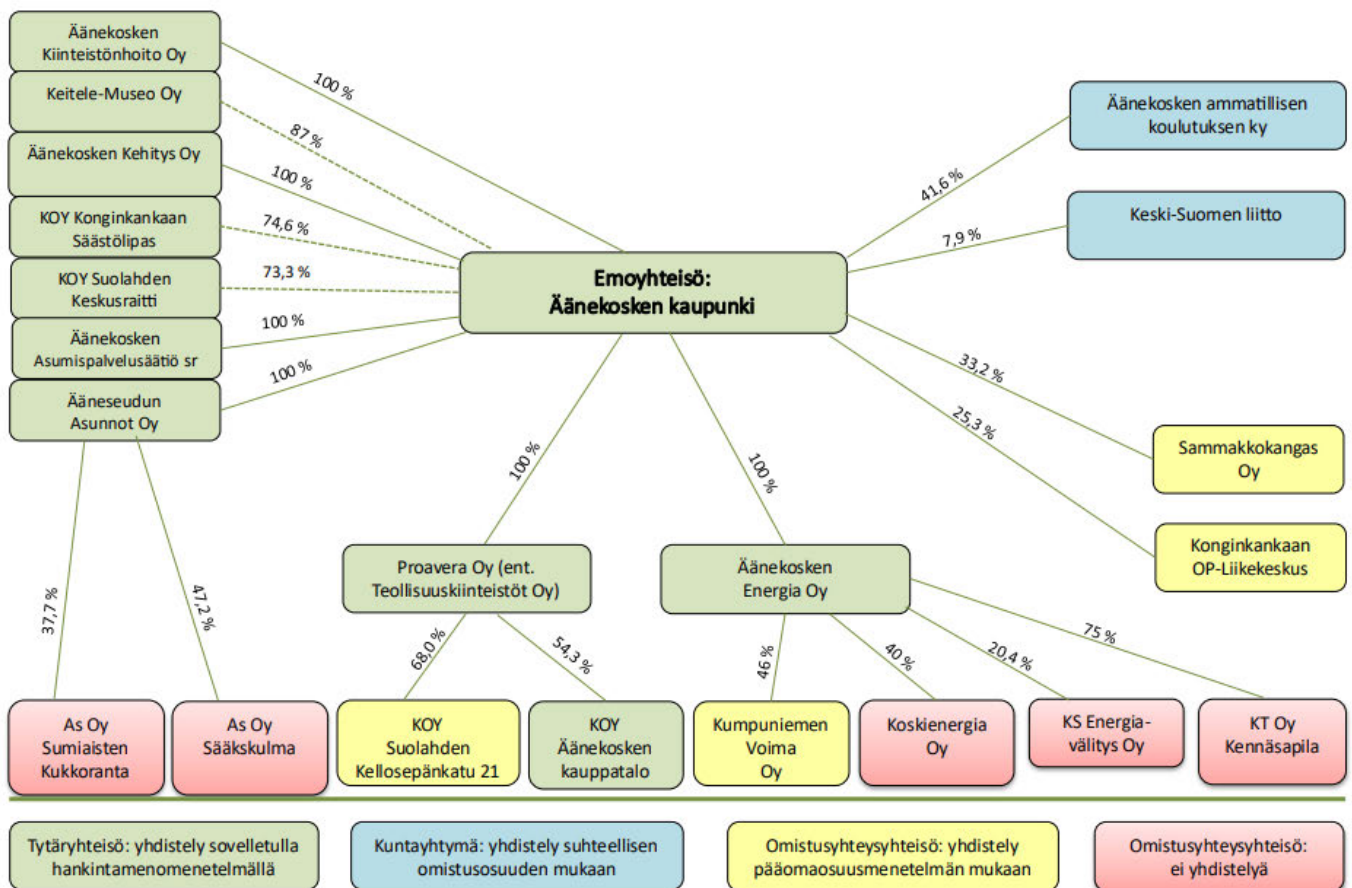
Äänekosken kaupunkikonserni muodostuu kaupungista emoyhteisönä sekä sen tytäryhteisöistä, joissa kaupunki käyttää 100 % määräysvaltaa. Lisäksi kaupungilla on omistuksia ja vaikutusvaltaa useissa muissa yhteisöissä.

Omistajaohjaus perustuu valtuuston hyväksymiin linjauksiin (päivitetty 18.2.2026) sekä

konserniohjeeseen (voimaan 1.7.2021). Omistajaohjauksen tavoitteena on varmistaa, että tytäryhteisöt toteuttavat kaupungin strategiaa ja omistajapoliittisia tavoitteita.

Konsernivalvontaa on toteutettu konserniohjausryhmän kautta, joka kokoontui kaksi kertaa vuoden 2025 aikana. Tarkastuslautakunta on saanut selvitykset konsernivalvonnasta, tavoitteiden toteutumisesta sekä yhtiöiden näkymistä.

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN KONSERNIRAKENNE JA OMISTUSOSUUDET 31.12.2025

----- = Vähemmistöosuuden erottaminen

KONSERNITALOUDEN TILA

Konsernin taloudellinen tilannekuva on edelleen haasteellinen, vaikka kehityksessä on nähtävissä lievää parantumista.

- Lainakanta noin 132,6 M€ (laskua edellisvuodesta)
- Lainaa noin 7 400 €/asukas

- Suhteellinen velkaantuneisuus 139,12 % (kunta-sektori n. 30 %)
- Omavaraisuusaste 37,56 % (alle tavoitetason)

Tarkastuslautakunta arvioi, että konsernin taloudellinen riskitaso on edelleen korkea.

Äänekosken Energia Oy

01.01.-31.12.2025

	2024	2025	Muutos t€	Muutos %
TULOSLASKELMA (1 000 €)				
Liikevaihto	29 292	27 863	-1 429	95,1 %
Liikevoitto	1 226	876	-350	71,5 %
Tilikauden voitto / tappio	1 227	1 283	56	104,6 %
TASE (1 000 €)				
Pysyvät vastaavat	63 611	69 635	6 024	109,5 %
Vaihtuvat vastaavat (alle 12 kk)	11 279	9 404	-1 875	83,4 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	74 890	79 039	4 149	105,5 %
Oma pääoma	6 403	9 463	3 060	147,8 %
Varaukset	0	0	0	
Kertynyt poistoero	10 992	7 862	-3 130	71,5 %
Pitkäaikainen vieras pääoma	45 526	46 604	1 078	102,4 %
Lyhytaikainen vieras pääoma	11 969	15 110	3 141	126,2 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	74 890	79 039	4 149	105,5 %
TUNNUSLUKUA				
Liikevoittoprosentti	4,2 %	3,1 %		
Omavaraisuusaste	23,2 %	21,9 %		
Current Ratio	0,9	0,6		
Suhteellinen velkaantuneisuus	196,3 %	221,5 %		

Äänekosken Kiinteistöhoito Oy

01.01.2025 - 31.12.2025

	2024	2025	Muutos t€	Muutos %
TULOSLASKELMA (1 000 €)				
Liikevaihto	6 266	6 698	432	6,9 %
Liikevoitto	28	273	245	875,0 %
Tilikauden voitto / tappio	28	70	42	150,0 %
TASE (1 000 €)				
Tase tilinpäätös				
Pysyvät vastaavat	561	1 067	506	90,2 %
Vaihtuvat vastaavat (alle 12 kk)	1 999	1 885	-114	-5,7 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 560	2 952	392	15,3 %
Oma pääoma	1 493	1 552	59	4,0 %
Varaukset	0	203	203	
Kertynyt poistoero	0	0	0	
Pitkäaikainen vieras pääoma	0	0	0	
Lyhytaikainen vieras pääoma	1 067	1 197	130	12,2 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 560	2 952	392	15,3 %
TUNNUSLUKUA				
Liikevoittoprosentti	0,4 %	4,1 %		
Omavaraisuusaste	58,3 %	59,5 %		
Current Ratio	1,9	1,6		
Suhteellinen velkaantuneisuus	17,0 %	17,9 %		

Äänekosken Kehitys Oy

1.1.-31.12.2025

	2024	2025	Muutos t€	Muutos %
TULOSLASKELMA (1 000 €)				
Liikevaihto	35	35	0	100,0 %
Liikevoitto	2	7	5	850,0 %
Tilikauden voitto / tappio	7	6	-1	85,7 %
TASE (1 000 €)				
Pysyvät vastaavat	131	131	0	100,0 %
Vaihtuvat vastaavat (alle 12 kk)	168	180	12	107,1 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	299	311	12	104,0 %
Oma pääoma	289	289	6	102,1 %
Varaukset	0	0	0	
Kertynyt poistoero	0	0	0	
Pitkäaikainen vieras pääoma	0	0	0	
Lyhytaikainen vieras pääoma	16	22	6	137,5 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	299	311	12	104,0 %
TUNNUSLUKUA				
Liikevoittoprosentti	5,7 %	20,0 %		
Omavaraisuusaste	94,6 %	92,9 %		
Current Ratio	10,5	8,2		
Suhteellinen velkaantuneisuus	45,7 %	62,9 %		

Proavera Oy

1.1. - 31.12.2025

	2024	2025	Muutos t€	Muutos %
TULOSLASKELMA (1 000 €)				
Liikevaihto	2 639	2 279	-360	-13,6 %
Liikevoitto	-268	-62	206	-76,9 %
Tilikauden voitto / tappio	-341	-208	133	-39,0 %
TASE (1 000 €)				
Pysyvät vastaavat	7 435	6 823	-612	-8,2 %
Vaihtuvat vastaavat (alle 12 kk)	147	337	190	129,3 %
VASTAAVAA YHTEENSÄ	7 582	7 160	-422	-5,6 %
Oma pääoma	1 393	1 122	-271	-19,5 %
Varaukset	0	0	0	
Kertynyt poistoero	0	0	0	
Pitkäaikainen vieras pääoma	4 056	3 768	-288	-7,1 %
Lyhytaikainen vieras pääoma	2 133	2 270	137	6,4 %
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	7 582	7 160	-422	-5,6 %
TUNNUSLUKUA				
Liikevoittoprosentti	-10,2 %	-2,7 %		
Omavaraisuusaste	18,4 %	15,7 %		
Current Ratio	0,1	0,1		
Suhteellinen velkaantuneisuus	234,5 %	264,9 %		

TYTÄRYHTIÖIDEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan konserniyhtiöt saavuttivat pääosin niille asetetut toiminnalliset tavoitteensa, mutta taloudellisessa kehityksessä on merkittäviä eroja yhtiöiden välillä.

Äänekosken Kiinteistöhoito Oy

Yhtiö onnistui erinomaisesti strategisessa kumppanuusmallissa ja saavutti merkittäviä säästöjä kaupungille (yli 6 M€ kumulatiivisesti). Toiminta oli tehokasta ja tukee vahvasti kaupunkistrategiaa.

Äänekosken Energia Oy

Toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin (mm. päästötön sähköntuotanto), mutta liikevoitto jäi tavoitteesta markkinamuutosten ja ker-
taluonteisten erien vuoksi.

Ääneseudun Asunnot Oy

Yhtiön taloudellinen tilanne heikkeni merkittävästi. Käyttöaste jäi 77 %:iin ja tilikausi oli tappiollinen. Rakennuskannan sopeuttaminen ja kysynnän heikkeneminen aiheuttavat merkittäviä haasteita.

Proavera Oy

Yhtiön toiminta ei ole edelleen kannattavaa, vaikka yhtiön strategia tähtää kasvuun ja toiminnan tehostamiseen.

Muut yhtiöt ja säätiöt

Pääosin niiden toiminta on ollut vakaata ja asiakastytyväisyys hyvällä tasolla.

Vertailu vuoteen 2024

Edistystä:

- konsernivalvonta toimii ja raportointi on kehittynyt
- strateginen kumppanuus tuonut merkittäviä taloudellisia hyötyjä
- osassa yhtiöitä toiminta tehostunut ja vaikuttavuus kasvanut.

Jatkuvat haasteet:

- konsernin velkaantuneisuus ja heikko vakavaraisuus
- yhtiöiden kannattavuuden vaihtelu
- omistajaohjauksen ja tavoitteiden selkeys
- strategialähtöisen ohjauksen vahvistaminen.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2025 keskeiset kehittämistarpeet eivät ole kaikilta osin vielä toteutuneet.

✓ ONNISTUMISET	⚙️ KEHITETTÄVÄÄ	⚠️ RISKIT
 Konserniohjaus ja -valvonta toimivat rakenteellisesti	 Konsernitason taloudellinen ohjaus ja riskienhallinta	 Konsernin korkea velkaantuneisuus ja heikko omavaraisuus
 Strateginen kumppanuus tuottanut merkittäviä säästöjä	 Tavoitteiden ja mittareiden konkreettisuus, selkeys ja vertailtavuus	 Yksittäisten yhtiöiden taloudelliset vaikeudet (erityisesti asuminen ja palveluliiketoiminta)
 Osa yhtiöistä tukee selkeästi kaupunkistrategian toteutumista	 Omistajapolitiittisten linjausten käytännön toteutuminen	 Väestökehitys ja kysynnän heikkeneminen (asuntomarkkina)
 Energiatehokkuus ja päästöttömyystavoitteet edenneet	 Yhtiöiden taloudellisen kannattavuuden vahvistaminen	 Energiamarkkinoiden ja kustannustason vaihtelut
 Asiakastytyväisyys yhtiöissä hyvällä tasolla	 Raportoinnin yhtenäisyys ja tiedolla johtaminen	 Omistajaohjauksen epäyhtenäisyys ja strategisen ohjauksen hajanaisuus
		 Riittämätön yhteinen tilannekuva konsernitason tasolla

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Konserniohjaus toimii rakenteellisesti, mutta sen strateginen vaikuttavuus edellyttää vahvistamista.

Yhtiöiden toiminta tukee pääosin kaupunkistrategiaa, mutta taloudellinen kantokyky vaihtelee merkittävästi. Erityisesti asumiseen ja palveluliiketoimintaan liittyy rakenteellisia haasteita.

Konsernin kokonaisriskitaso on korkea, ja talouden tasapainottaminen edellyttää pitkäjänteisiä toimenpiteitä, ohjausta sekä konsernitason näkökulmaa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUKSET:

- konserniohjausta vahvistetaan strategisena kokonaisuutena
- tavoitteet ja mittarit yhtenäistetään ja tehdään mitattaviksi

- yhtiöiden taloudelliseen seurantaan reagoidaan aiemmin
- konsernin riskienhallintaa vahvistetaan kokonaisuutena
- omistajaohjauksen käytännön toteutusta selkeytetään
- hallitusosaamiseen ja omistajaedustajien pätevytyteen kiinnitetään huomiota ja järjestetään koulutusta.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus aikoo vahvistaa konserniohjausta ja omistajapoliittista ohjausta siten, että konserniyhtiöiden toiminta on taloudellisesti kestävä, tavoitteet ovat selkeitä ja yhtenäisiä sekä konsernin kokonaisriskit pysyvät hallinnassa?

12. HENKILÖSTÖ

Vuosi 2025 oli Äänekosken kaupungin henkilöstön näkökulmasta merkittävien muutosten vuosi. Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalueen käynnistyminen kasvatti henkilöstömäärää, ja vuoden lopussa kaupungin palveluksessa oli 688 henkilöä. Vakinaisen henkilöstön osuus nousi 80,8 prosenttiin (2024: 77,3 %), mikä vahvistaa organisaation vakautta.

Henkilöstön pitovoima ja työnantajakuva näyttäytyvät edelleen vahvoina. Lähtövaihtuvuus (6,6 %) on hallitulla tasolla, henkilöstökyselyn tulokset säilyivät hyvinä ja työnantajan suositteluindeksi oli korkea (NPS 42). Kehitys- ja tavoitekeskustelujen toteutuminen parani 90 prosenttiin (2024: 86,9 %), mikä tukee johtamista ja työkykyä.

Henkilöstön arjessa on nähtävissä myönteistä kehitystä. Uusien tilojen käyttöönotto, sisäisen viestinnän parantuminen sekä yhteistyön lisääntyminen ovat tukeneet työn sujuvuutta. Työhyvinvoinnin kokonaiskuva on edelleen kohtuullinen.

TYÖKYKY JA SAIRAUSPOISSAOLOT

Henkilöstön työkykytilanne heikkeni vuonna 2025. Sairauspoissaolot kasvoivat 15,0 päivään henkilötyövuotta kohden (2024: 12,5), ja kasvu painottui erityisesti pidempiin poissaoloihin.

Sairauspoissaolot (kpv/htv)

Vuosi	Päivää/htv
2023	16,6
2024	12,5
2025	15,0

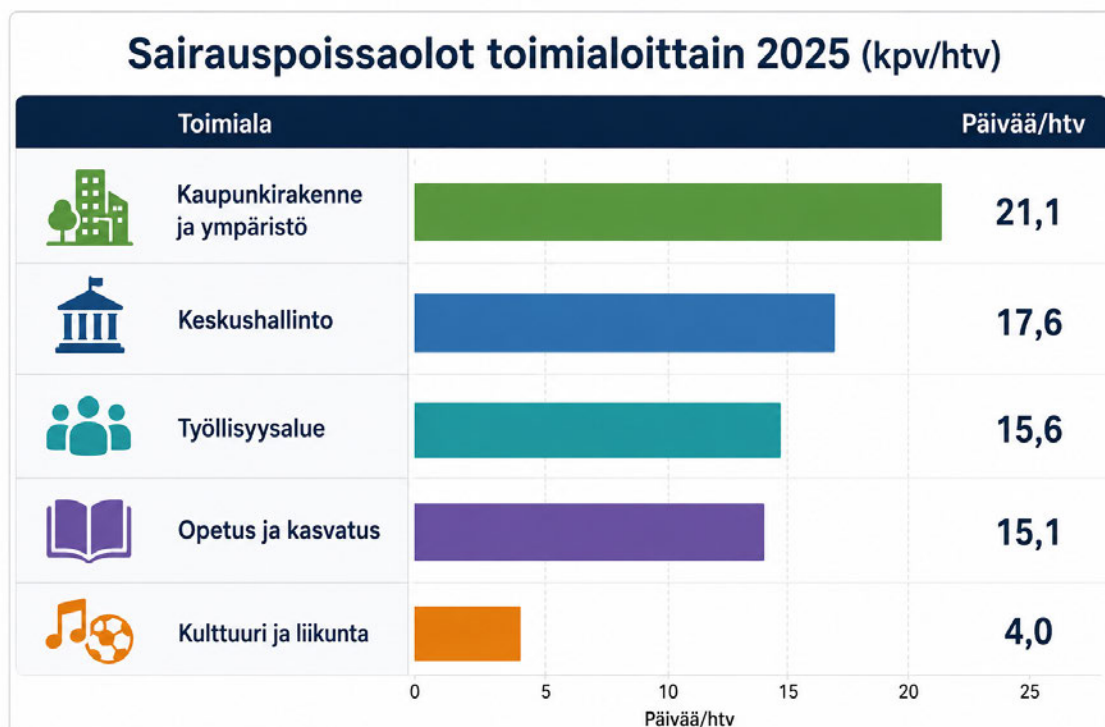
Vertailu vuoteen 2024:

Vuonna 2024 sairauspoissaolot kääntyivät laskuun, mutta vuoden 2025 kehitys osoittaa suunnan jälleen hei-kentyneen. Tämä vahvistaa tarkastuslautakunnan aiemman arvion siitä, että työkykyriskit eivät ole poistuneet, vaan ovat rakenteellisia ja osin kasautuvia.

Henkilöstön kokemukset tukevat tätä kehitystä: kuormitusta lisäävät epävarmuus, työn kasaantuminen ja jatkuvat muutokset.

TOIMIALAKOHTAISET EROT KUORMITUKSESSA

Sairauspoissaoloissa on merkittäviä toimialakohtaisia eroja:

Vertailu vuoteen 2024:

Vuoden 2024 arvioinnissa korostui erityisesti opetus- ja kasvatustoimen kuormitus. Vuonna 2025 sama ilmiö jatkuu, eikä kuormitusta ole saatu riittävästi kevennettyä. Toimialakohtaiset erot viittaavat siihen, että työkuormaa ja työolosuhteita ei ole onnistuttu tasapainottamaan. Henkilöstö tuo esiin erityisesti varhaiskasvatuksen ja koulujen arjen haasteet: sijaisten saataavuus on heikko ja varahenkilöjärjestelmä riittämätön.

HENKILÖSTÖRAKENNE JA JOHTAMINEN

Kehityskeskustelut ovat osa työelämäkeskuste-

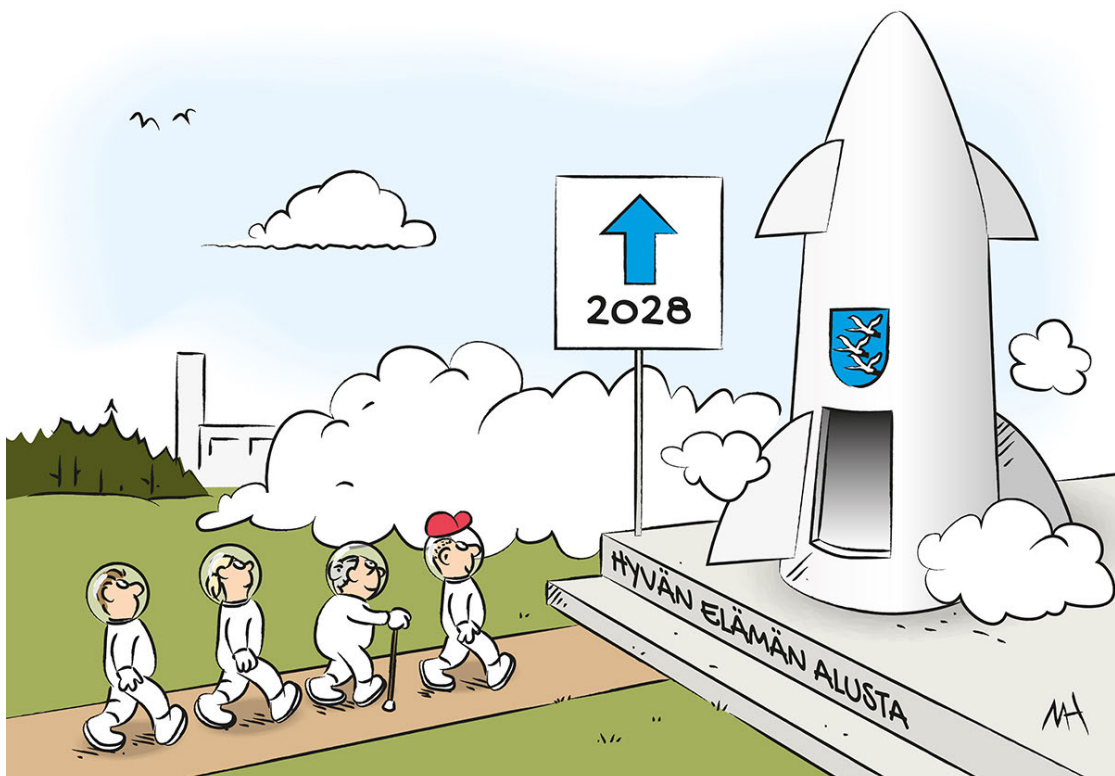
Keskeiset tunnusluvut			
Mittari	2024	2025	Muutos
 Vakinaisen henkilöstön osuus	77,3 %	80,8 %	↑ +3,5 %-yks
 Kehityskeskustelujen toteuma	86,9 %	90,0 %	↑ +3,1 %-yks

luja ja keskeinen väline työn, osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämässä. Ne ovat esihenkilön ja työntekijän välisiä tavoitteellisia keskusteluja, joissa käsitellään työn sisältöä, työtilannetta sekä osaamisen kehittämistä. Vuoden 2025 osalta tarkkaa tietoa käytyjen kehityskeskustelujen määrästä ei ole saatavilla, koska käytössä ei ole järjestelmää, johon keskustelujen toteutuminen kirjattaisiin.

Vertailu vuoteen 2024:

Henkilöstöjohtamisen rakenteet ovat selkeästi vahvistuneet. Vakinaisen henkilöstön osuuden kasvu ja kehityskeskustelujen lisääntyminen ovat myönteisiä ja osoittavat pitkäjänteistä kehitystä. Kehityskeskustelujen toteuman osalta on syytä kuitenkin todeta, että toteumaprosentti ja tieto pohjautuu Tyhy-kyselyn tietoihin, joten todelliset määrät eivät ole toimialojen osalta siten saatavilla.

Samalla henkilöstön kokemus johtamisesta ei ole kehittynyt samassa suhteessa. Johtamisen laadussa on edelleen vaihtelua, ja työn kuormituksen hallinta arjessa ei ole parantunut riittävästi. Henkilöstö kokee, että heidät otetaan mukaan asioiden kehittämiseen ja valmisteluun liian myöhäisessä vaiheessa.

13. TYÖSUOJELU

Työsuojelun keskeiset toimenpiteet	
Toimenpide	2025
 Riskien ja vaarojen arvioinnit	37
 Työturvallisuusilmoitukset	208
 Työpaikkaselvitykset	8
 Työsuojelutarkastukset	4

Vertailu vuoteen 2024:

Työsuojelutyö on kehittynyt aiempaa systemaattisemmaksi. Painopiste on siirtynyt reaktiivisesta toiminnasta ennakoivampaan suuntaan, mikä on selkeä vahvuus.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KESKEISET HAVAINNOT

MISSÄ ON ONNISTUTTU	
Teema	Havainto
 Henkilöstökokemus	Kyselytulokset säilyneet hyvinä
 Pitovoima	Vaihtuvuus maltillinen
 Johtamisen rakenteet	Kehityskeskustelut lisääntyneet
 Henkilöstörakenne	Vakinaisuus kasvanut
 Työsuojaelu	Systematiikka parantunut
 Viestintä ja yhteistyö	Selkeää kehitystä

MISSÄ ON KEHITETTÄVÄÄ	
Teema	Havainto
 Työkyky	Sairauspoissaolot kasvussa
 Kuormitus	Psykososiaalinen kuormitus korkea
 Johtaminen	Laatu vaihtelee
 Työkykyjohtaminen	Pitkien poissaolojen hallinta
 Resurssit	Sijais- ja varahenkilöjärjestelmä
 Osallisuus	Henkilöstön osallistaminen
 Käytännöt	Kehityskeskustelujen laatu

MISSÄ OVAT RISKIT	
Riski	Vaikutus
 Opetus- ja kasvatustoimen kuormitus	Työuupumus, palvelun laatu
 Sijaispula	Toiminnan häiriöt
 Johtamisen vaihtelu	Epätasainen kuormitus
 Työkyvyn heikkeneminen	Poissaolojen kasvu
 Ikääntyvä henkilöstö	Jaksamisriskit
 Muutostilanteet	Epävarmuus
 Rekrytointi ja määräaikaissuudet	Osaajapula

TYÖYHTEISÖ JA ILMAPIIRI

Henkilöstövähennykset ja muutokset ovat lisänneet epävarmuutta. Henkilöstö kokee, että osallistuminen valmisteluun tapahtuu usein liian myöhään, mikä heikentää osallisuutta. Epäasiallisen kohtelun osalta toimintamallit ovat olemassa, mutta niiden käytännön toteutuksessa on vaihtelua.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO

Vuoteen 2024 verrattuna henkilöstöjohtamisen rakenteet ovat kehittyneet. Sen sijaan henkilöstön arjen kuormitus ja työkykyriskit eivät ole vähentyneet, vaan ovat osin lisääntyneet. Keskeinen johtopäätös on, että rakenteellinen kehittäminen ei yksin riitä, vaan painopistettä tulee siirtää arjen työn sujuvuuteen, resursointiin ja kuormituksen hallintaan.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

- vahvistaa sijais- ja varahenkilöjärjestelmää
- kohdentaa toimenpiteitä pitkien sairauspoissaolojen vähentämiseksi
- yhtenäistää kehityskeskustelujen käytännöt sekä kerää toteumasta tarkat luvut
- arvioi työkuorman jakautumista ja määräaikaissuoksia
- lisää henkilöstön osallistamista muutosten valmisteluun

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Mihin konkreettisiin, toimialakohtaisesti kohdennettuihin toimenpiteisiin kaupunginhallitus ryhtyy vuoden 2026 aikana sairauspoissaolojen, pitkien työkyvyttömyysjaksojen ja psykososiaalisen kuormituksen vähentämiseksi? Miten näiden toimien vaikuttavuutta seurataan osana talouden vakauttamista?

14. KAUPUNGINHALLITUS

Koko kaupunki				
Vuosi	2025	2025		
Tuloskortti	Tavoitetaso	Toteutuma	Ero	Ero-%
Vaikuttavat elinkeinot				
Olemme Suomen tuottavin ja vaikuttavin kaupunki asukasmäärään suhteutettuna				
Maankäytön, tonttitarjonnan, infrarakentamisen ja toimintaedellytysten varmistaminen				
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys joukkoliikennepalveluihin (Lähtötaso 2,3)	2.6	2.8	0.2	7.7 %
Kestävä ympäristö				
Olemme hiilineutraali kaupunki 2030				
Pienennämme aktiivisesti oman toimintamme aiheuttamaa kuormitusta ympäristölle				
Kaupungin kiinteistöjen energiataloudellisuus: Sähkön kulutus (kWh / m2)	79	76.2	-2.8	-3.5 %
Kaupungin kiinteistöjen energiataloudellisuus: Kaukolämmön kulutus (kWh / m2)	150	135.1	-14.9	-9.9 %
Kasvihuonekaasupäästöt (Lähtötaso 94,3 kt CO2e)				
	90	79,0 (2023)	-11	-12.2 %
Mahdollistamme tehokkaan kierrättämisen ja edistämme materiaalien uudelleenkäyttöä				
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys kaupungin kierrätysmahdollisuuksiin (Lähtötaso 3,8)	3.9	3.9	0	0.0 %
Hyvä elämä				
Meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset				
Vahvistamme monipuolista harrastus-, kulttuuri- ja tapahtumatoimintaa				
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys tapahtumatoimintaan (Lähtötaso 3,0)	3.6	3.4	-0.2	-5.6 %
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys kulttuuritoiminnan monipuolisuuteen (Lähtötaso 3,3)	3.6	3.7	0.1	2.8 %
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys harrastusmahdollisuuksiin (Lähtötaso 3,7)	4.0	4.1	0.1	2.5 %
Mahdollistamme elinikäisen kehittämisen ja rakennamme osallisuutta, jotta jokainen on osa jotakin yhteisöä				
Osallistavien tilaisuuksien lukumäärä (kyläillat, kyläparlamentti, seurafoorumit, kaavoitusiltapäivä, asiakasraadit)	15	15	0	0.0 %
Koulutusaste, toisen asteen suorittaneiden määrä % (Lähtötaso 72,0)	73	72.4	-0.6	-0.8 %
Avoimen korkeakouluopiskelun (korkeakoulustipendi) opintopisteiden lukumäärä	150	67	-83	-55.3 %
Kehitämme terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä – elävää keskustaa ja aktiivisia kyliä				
Nettomuutto (Lähtötaso 20 kpl)	-50	-77	27	-54.0 %
Hyte-kerroin (Lähtötaso 0,55)	0.6	0.67	0.07	11.7 %
Asukastyytyväisyyskysely: Tyytyväisyys kaupungin palveluihin (Lähtötaso 4,0)	4.1	4.3	0.2	4.9 %
Asukastyytyväisyyskysely: Palvelujen saatavuus (Lähtötaso 3,3)	3.8	3.6	-0.2	-5.3 %
Asukastyytyväisyyskysely: Asukkaiden viihtyvyys (Lähtötaso 3,4)	3.9	3.8	-0.1	-2.6 %

Kaupunginhallituksen tuloskortti antaa kokonaisuuksena kuvan kaupungista, jossa strategisia tavoitteita on viety eteenpäin määrätietoisesti haastavasta toimintaympäristöstä huolimatta. Tarkastuslautakunta arvioi, että useissa tavoitteissa on saavutettu myönteistä kehitystä erityisesti kestävän kehityksen, osallisuuden, turvallisuuden sekä hyvinvointia tukevien palvelujen osalta.

Tuloskortin perusteella noin kaksi kolmasosaa tavoitteista saavutti tavoitetason tai ylitti sen. Eriytyisen hyvin toteutuivat ympäristövastuuseen, turvallisuuteen, kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksiin sekä hyvinvoinnin edistämiseen liittyvät tavoitteet. Samalla osa tavoitteista jäi saavuttamatta erityisesti elinvoiman, muuttoliikkeen, palvelujen saavutettavuuden sekä osaamisen kehittämisen osalta.

Tarkastuslautakunta havainnoi, että strategisten tavoitteiden seuranta on aiempaa systemaattisempaa ja mittaristoa on kehitetty selkeämmäk-

si. Kehittämistarpeita liittyy kuitenkin edelleen erityisesti mittareiden vaikuttavuuteen, vertailtavuuteen sekä siihen, kuinka hyvin ne tukevat strategista johtamista ja päätöksentekoa muutuvassa toimintaympäristössä.

Missä on onnistuttu

Koko kaupungin tuloskortin perusteella useissa strategisissa tavoitteissa on saavutettu vähintään tavoitetaso tai ylitetty se. Arvioinnin perusteella noin 10 tavoitetta 16:sta toteutui tavoitellusti tai tavoitetason ylittäen.

Eriytyisesti kestävän kehityksen ja ympäristövastuun osalta tulokset ovat myönteisiä. Asukastyytyväisyys kestävään ympäristöön nousi tavoitetason yli, ja myös kasvihuonekaasupäästöt alittuivat selvästi tavoitteeseen nähden. Tämä kertoo siitä, että kaupungin ympäristö- ja ilmastotyö on tuottanut konkreettisia tuloksia. Myös kaukolämmön kulutuksen osalta saavutettiin tavoitetasoa parempi tulos.

Hyvän elämän ja yhteisöllisyyden näkökulmasta onnistumisia näkyy erityisesti kulttuuri-, liikunta- ja tapahtumatoiminnassa sekä osallisuuden vahvistamisessa. Asukkaiden kokemus kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksista oli tavoitetasolla tai sen yläpuolella. Lisäksi osallistavien tilaisuuksien määrä toteutui suunnitellusti.

Turvallisuuden ja hyvinvoinnin osalta myös HY-TE-kerroin sekä asukkaiden tyytyväisyys kaupungin palveluihin kehittivät myönteisesti.

Kaupunginhallituksen tulokortin osalta tarkastuslautakunta pitää myönteisenä sitä, että strategiset tavoitteet näkyvät aiempaa konkreettisemmin toiminnan seurannassa ja raportoinnissa.

Missä on kehitettävää

Keskeisimmät kehittämiskohteet liittyvät ympäristöön, hyvinvointiin ja elinvoimaan. Arvioinnin perusteella noin kuudessa tavoitteessa tavoitetaso jäi saavuttamatta tai toteutui vain osittain.

Uusiutuvan energian ja energiataloudellisuuden osalta erityisesti sähkönkulutukseen liittyvät tavoitteet jäivät hieman alle tavoitetason. Tämä osoittaa, että energiatehokkuuden parantamisessa ja uusiutuvan energian ratkaisujen käyttöönotossa on edelleen kehittämistarpeita.

Hyvinvoinnin osalta huomiota tulee kiinnittää palvelujen saavutettavuuteen sekä tapahtumatoiminnan kokemuksiin. Vaikka osa hyvinvointimittareista kehittyi myönteisesti, kaikki tavoitteet eivät toteutuneet suunnitellusti.

Elinvoiman näkökulmasta kehittämistarpeita näkyy erityisesti muuttoliikkeessä, koulutustason vahvistamisessa sekä osaamisen kehittämisessä. Avoimen korkeakouluopiskelun tavoitteet jäivät selvästi alle tavoitetason, mikä osoittaa tarpeen vahvistaa osaamisen ja koulutusmahdollisuuksien pitkäjänteistä kehittämistä.

Tarkastuslautakunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että osa mittareista kuvaa edelleen enemmän toimintaa kuin toiminnan vaikuttavuutta. Strategisten tavoitteiden, resurssien ja vaikuttavuusmittareiden välistä yhteyttä tulee edelleen vahvistaa, jotta päätöksenteossa saadaan nykyistä parempi kokonaiskuva toiminnan tuloksellisuudesta.

Missä ovat riskit

Suurimmat riskit liittyvät väestökehitykseen, nuorten hyvinvointiin sekä kaupungin pitkän ai-

kavälin elinvoimaan.

Negatiivinen muuttokehitys ja väestön ikärakenteen muutos voivat pitkällä aikavälillä heikentää kaupungin veropohjaa, työvoiman saatavuutta ja palveluiden kestäväää järjestämistä.

Myös osaamiseen, koulutukseen ja pitovoimaan liittyvät tavoitteet muodostavat riskin kaupungin tulevalle kilpailukyvyllä. Jos nuorten ja työikäisten sitoutumista alueeseen ei pystytä vahvistamaan, vaikutukset näkyvät tulevaisuudessa, sekä elinvoimassa että työvoiman saatavuudessa.

Lisäksi energiatehokkuuden ja ilmastotavoitteiden toteutumisen viivästyminen voi kasvattaa kustannuspaineita tulevina vuosina. Tämä korostaa tarvetta pitkäjänteiselle investointi- ja varautumistyölle sekä strategisesti johdetulle kestäväen kehityksen työlle.

Tarkastuslautakunta havainnoi riskinä myös sen, että strategisten tavoitteiden suuri määrä voi hajauttaa johtamisen painopisteitä ja vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista. Muuttuva toimintaympäristö, talouden kiristyminen sekä kasvavat varautumis- ja turvallisuusvaatimukset korostavat tarvetta entistä ennakoivammalle riskienhallinnalle, priorisoinnille ja strategiselle johtamiselle.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunginhallitus jatkaa strategisten tavoitteiden ja mittariston kehittämistä siten, että mittarit kuvaavat nykyistä selkeämmin toiminnan vaikuttavuutta, pitkän aikavälin elinvoimaa sekä kuntalaisten hyvinvointia. Lisäksi lautakunta suosittaa, että tavoitteiden määrää ja priorisointia arvioidaan osana strategista johtamista, jotta resurssit voidaan kohdentaa vaikuttavimpiin toimenpiteisiin.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että väestökehitykseen, nuorten hyvinvointiin, osaavan työvoiman saatavuuteen sekä varautumiseen liittyvät riskit huomioidaan entistä vahvemmin kaupungin strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus aikoo vahvistaa strategisten tavoitteiden vaikuttavuutta, priorisointia ja seuranta siten, että kaupungin elinvoima, väestökehitys, nuorten hyvinvointi sekä taloudellinen ja toiminnallinen kestävyys voidaan turvata muuttuvassa toimintaympäristössä?

PIIROS: MARTTI HÄNNINEN

15. OPETUS- JA KASVATUSTOIMIALA

<u>Opetus ja kasvat</u>				
Vuosi	2025	2025		
Tuloskortti	Tavoitetaso	Toteutuma	Ero	Ero-%
Kestävä ympäristö				
Olemme hiilineutraali kaupunki 2030				
Pienennämme aktiivisesti oman toimintamme aiheuttamaa kuormitusta ympäristölle				
Ruokahävikin määrä toimialan yksiköissä yhteensä (Lähtötaso 6000 l/v)	5300	9300	4000	75.5 %
Kaikissa toimialan yksiköissä jätteiden lajittelupisteet (toteuma %)	100	100	0	0.0 %
Hyvä elämä				
Meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset				
Mahdollistamme elinikäisen kehittymisen ja rakennamme osallisuutta, jotta jokainen on osa jotakin yhteisöä				
Toisen asteen opiskelupaikka, prosenttia/ikäluokka	100	100	0	0.0 %
Toisen asteen opiskelun keskeytyspäätökset, lkm	0	0	0	
Peruskoulun päättötodistuksen saajat, prosenttia/ikäluokka	100	100	0	0.0 %
Talous				
Talousarvion toteutuma-%	100	97.9	-2.1	-2.1 %

Opetus- ja kasvatustoimiala on vuonna 2025 onnistunut perustehtävässään ja talouden hallinnassa. Toimintakate toteutui talousarviota parempana (-27,7 milj. euroa), ja toimialalla on kyetty yhdistämään talouden vakauttaminen ja palvelujen järjestäminen. Toimintamenot olivat -30,5 milj. euroa ja tulot 2,9 milj. euroa. Toimintakate oli -27,7 milj. euroa, mikä oli 348 700 euroa talousarviota parempi.

Tulojen ylitys perustui osin tilapäisiin eriiin (kotouttamisen korvaukset ja palvelumyynti), mikä sisältää riskin tulevien vuosien talouden tasapainolle.

Vuoteen 2024 verrattuna talouden hallinta ja strateginen kehittäminen ovat vahvistuneet, mutta lasten ja nuorten hyvinvoinnin haasteet ovat edelleen merkittäviä ja osin kasvavia. Lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta olisi hyvä, että niitä tarkkailtaisiin erityisen korostetusti seuraavan vuoden suunnitelmissa.

Tarkastuslautakunta toteaa, että toimialalla on kyetty reagoimaan talouden tasapainottamiseen useilla toimenpiteillä, ja vakauttamisohjelman toteutus on ollut siltä osin onnistunutta.

Tavoitteiden toteutuminen

Tuloskortin tavoitteista saavutettiin neljä viidestä. Ainoastaan ruokahävikin vähentämistavoite jäi merkittävästi asetetusta tasosta.

Toimialalla toimii säännönmukaisesti johtamista ja laatua kehittävä työryhmä, joka seuraa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä kerhotoiminnan valtakunnallisten kriteerien toteutumista. Lisäksi toiminnassa noudatetaan hyvän

hallinnon, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita.

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkastuslautakunta toteaa, että opetus- ja kasvatustoimialan johtaminen on pääosin toimivaa ja tavoitteiden suuntaista. Vastausten perusteella keskeiseksi havainnoksi nousee kuitenkin poliittisen ohjauksen näkökulmasta tiedolla johtamisen ja tavoitteiden mitattavuuden keskenäisyys. Toimeenpano-ohjelman tavoitteet ovat osin vaikeasti mitattavia, ja vaikuttavuuden arviointi perustuu vielä pitkälti laadulliseen tietoon. Lisäksi tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että strategisten linjausten, hyvinvointitiedon ja talouden tasapainottamistoimien välinen kytkentä ei vielä kaikilta osin näy riittävän konkreettisenä poliittisessa päätöksenteossa. Tämä korostaa tarvetta vahvistaa poliittista ohjausta siten, että tavoitteet ovat selkeitä, mitattavia ja suoraan päätöksentekoa ohjaavia.

Tarkastuslautakunta korostaa, että poliittisen ohjauksen vaikuttavuus edellyttää jatkossa entistä selkeämpää tavoiteasetantaa, systemaattista seuranta sekä tiedon hyödyntämistä päätöksenteon perustana.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT

Eryteisesti koulukiusaaminen ja päihteiden käyttö ovat ilmiöitä, joihin tulee kohdistaa systemaattista seuranta ja vaikuttavia toimenpiteitä. Tarkastuslautakunta korostaa, että kiusaamisen ehkäisyssä tarvitaan ajantasaista tietoa ja konkreettisia toimenpiteitä kaikilla koulutusasteilla. Äänekosken kaupungin laaja hyvinvointikertomus korostaa seuraavia riskejä, jotka heijastuvat suoraan opetus- ja kasvatustoimialaan. Tarkastuslautakunta korostaa, että hyvinvointikertomuksen havainnot edellyttävät nykyistä vahvempaa ennakoivaa otetta, sekä myös toimia havaintojen korjaamiseksi. Ilmiöiden varhainen tunnistaminen ja monialainen yhteistyö ovat keskeisiä kustannusten kasvun ehkäisemiseksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS

Tarkastuslautakunta arvioi, että opetus- ja kasvatustoimiala on onnistunut talouden hallinnassa ja keskeisten palveluiden järjestämisessä, mutta toimintaympäristön muutokset edellyttävät en-

tistä vahvempaa ennakoitua ja tiedolla johtamista – jopa määrättyä ketteryyttä.

Tarkastuslautakunta arvioi, että toimiala on onnistunut perustehtävässään ja talouden hallinnassa, mutta toimintaympäristön muutokset – erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät haasteet – edellyttävät suunnan vahvistamista.

- hyvinvointikertomuksen tieto kytkeytetään systemaattisesti talouden tasapainottamisohjelmaan ja strategiseen johtamiseen
- tiedolla johtamista vahvistetaan siten, että päätöksenteko perustuu ajantasaiseen hyvinvointitietoon
- kiusaamisen ja päihteiden käytön ehkäisyyn laaditaan selkeä, mitattava ja koko toimialan kattava toimenpidekokonaisuus
- palveluverkon ja saavutettavuuden kehittämisessä huomioidaan erityisesti lapsiperheiden arki
- varautumisen ja kriisinhallinnan kokonaisuus päivitetään viipymättä vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä, ja sen toimivuutta testataan säännöllisesti koko toimialan tasolla

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunki aikoo vahvistaa tiedolla johtamista sekä konkreettisia toimenpiteitä kiusaamisen ja nuorten päihteiden käytön vähentämiseksi osana talouden tasapainottamisohjelmaa ja strategian toimeenpanoa?

Miten kaupunki aikoo varmistaa, että hyvinvointikertomuksen keskeiset havainnot – erityisesti lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen, mielenterveyshaasteet, kiusaaminen ja päihteiden käyttö – ohjaavat konkreettisesti opetus- ja kasvatustoimialan resursointia, toimenpiteitä sekä palveluverkon kehittämistä osana talouden tasapainottamisohjelmaa ja strategian toimeenpanoa?

16. KAUPUNKIRAKENNETOIMIALA

Kaupunkirakenne				
Vuosi	2025	2025		
Tuloskortti	Tavoitetaso	Toteutuma	Ero	Ero-%
Vaikuttavat elinkeinot				
Olemme Suomen tuottavin ja vaikuttavin kaupunki asukasmäärään suhteutettuna				
Maankäytön, tonttitarjonnan, infrarakentamisen ja toimintaedellytysten varmistaminen				
Erittäin huonokuntoiseksi luokiteltujen katujen kilometrimäärä (Lähtötaso 18,4 km)	18.0	18.0	0.0	0.0 %
Kestävä ympäristö				
Olemme hiilineutraali kaupunki 2030				
Suosimme kestävää rakentamista ja ekologisia materiaaleja				
Ympäristövaikutusten huomiointi kilpailutetuissa hankinnoissa (% hankinnoista)	60	65	5	8.3 %
Puurakentamisen osuus uudisrakentamisessa (%)	25	36.6	11.6	46.4 %
A-luokiteltujen investointien toteuttaminen energiatehokkaasti (energialuokka A tai energiatehokkaat ratkaisut, % toteutetuista investoinneista)	90	—		
Mahdollistamme tehokkaan kierrättämisen ja edistämme materiaalien uudelleenkäyttöä				
Kierrätysaste (Lähtötaso 45 %)	50	47.5	-2.5	-5.0 %
Hyvä elämä				
Meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset				
Kehitämme terveellistä, turvallista ja viihtyisää elinympäristöä – elävää keskustaa ja aktiivisia kyliä				
Strateginen kumppanuus, käyttäjäkyselyn tulos (Lähtötaso 3,7)	4.0	3.8	-0.2	-5.0 %
Asukastytyväisyyskysely: Tyytyväisyys katujen kunnossapitoon (Lähtötaso 3,0)				
	3.2	2.8	-0.4	-12.5 %
Talous				
Talousarvion toteutuma-%, kaupunkirakennelautakunta				
	100.0	91.8	-8.2	-8.2 %
Talousarvion toteutuma-%, ympäristölautakunta				
	100.0	86.1	-13.9	-13.9 %

Kaupunkirakennelautakunnan toimintatuotot olivat noin 10,8 M€ ja toimintakulut noin -19,1 M€. Toimintakate toteutui -8,3 M€ tasolla, mikä oli noin 743 000 euroa talousarviota parempi. Toteumaprosentti oli 91,8 %, mikä osoittaa kulu- jen allittuneen arvioidusta.

Talouden toteumaa paransivat mm. ennakoitua pienemmät lämmityskustannukset sekä myyntivoitot. Kokonaisuutena talous pysyi hyvin hallin- nassa.

Ruokapalveluiden toimintakate toteutui 108 300 euroa muutettua talousarviota paremmin. Suurin poikkeama menoissa oli aineisiin ja tar- vikkeisiin varattujen määrärahojen allittuminen 171 000 euroa, kun talouden seuranta hankin- noissa tarkennettiin ja ruokareseptien tuoteke- hittelyä syvennettiin sekä keittiöiden perehdy- tysohjeet päivitettiin. Ruokapalvelut kehittävätkin toimintaansa systemaattisesti; reseptiikkaa ja sy- dänmerkkiin liittyviä toimia. Luomuhiutaleiden käyttöön on siirrytty ateriatuotannossa. Ympäris- töteeman huomioiminen näkyy seurantaohjel- man avulla tähderuoan määrän vähenemisenä. Ruokapalvelut perustivat yhteistyössä oppilai-

den ja opettajien kanssa ruokaraadin, jonka ta- voitteenä on saada oppilaiden näkemys tarjotta- vasta ruoasta ja ideoita ja ajatuksia ruokalistaan ja edelleen hävikkiä minimoitua. Lisäarvoa tuo- vat yhteistyökumppanit, neljä yhteisöä, jotka ha- kevat isoista kouluista linjastotähderuoan jatko- käyttöön vähävaraisille kuntalaisille.

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kaupunkirakennetoimialan osalta poliittinen oh- jaus on toteutunut investointien osalta pääosin toimivasti: hankkeiden priorisointi, määräraho- jen kohdentaminen ja seuranta ovat olleet lin- jakkaita.

Sen sijaan kunnossapidon osalta voidaan tun- nistaa ohjauksellinen epäjatkuvuus. Pitkäaikai- nen alibudjetointi viittaa siihen, että strateginen linjaus perusinfran ylläpidon tasosta ei ole ollut riittävän selkeä tai sitova. Tämä korostaa tarvetta vahvistaa valtuustotason päätöksentekoa kun- nossapidon priorisoinnissa.

Hyvinvointikertomuksen valossa poliittisen

ohjauksen merkitys korostuu entisestään: elinympäristöä koskevat ratkaisut ovat suoraan hyvinvointipolitiikkaa, eivät vain teknisiä investointikysymyksiä.

KOKONAISARVIO

Kaupunkirakenteen toimiala on vuonna 2025 toiminut taloudellisesti hallitusti ja pääosin tavoitteiden mukaisesti. Investointien ohjaus on ollut toimivaa, mutta kunnossapidon ja korjausvelan hallintaan liittyvät rakenteelliset haasteet jatkuvat.

Tuloskortin perusteella erittäin huonokuntoisten katujen määrä pysyi tavoitetasolla, mutta asukastytyväisyys katujen kunnossapitoon jäi alle tavoitteen.

Erityinen onnistuminen tarkastuslautakunnan arvon mukaan kaupunkirakennetoimialalla on Koulunmäen C-osan valmistuminen aikataulussa ja budjetin alittaan. Koulun lisäksi uudessa talossa toimii Ala-Keiteleen Musiikkiopisto sekä kaupungin nuorisotilat.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunki aikoo varmistaa katu- ja infraverkoston kunnossapidon riittävän rahoituksen ja priorisoinnin tilanteessa, jossa korjausvelka kasvaa ja investointipaineet lisääntyvät?

MISSÄ ON ONNISTUTTU?
Tarkastuslautakunta tunnistaa toimialalla useita vahvuuksia:

- Varhaiskasvatuksen ja opetuksen palvelut on toteutettu laadukkaasti ja suunnitelmien mukaisesti
- Oppimisympäristöjä on kehitetty aktiivisesti, mm. Koiviston kouluin käyttöönotto ja digitaalisten ratkaisujen laajentaminen
- Nuorten osallisuutta on vahvistettu (Nuorten talo, osallistava budjetointi, nuorisovaltuuston roolin vahvistaminen)
- Talouden vakauttamistoimet ovat tuottaneet tulosta
- Vahva perusta – jatkuvalla kehittämisellä entistä vaikuttavampia palveluja lapsille, nuorille ja perheille.

MISSÄ ON KEHITETTÄVÄÄ?
Toimialalla on kuitenkin useita rakenteellisia ja toiminnallisia kehittämistarpeita:

- Lasten ja nuorten fyysisen kunnon ja mielenterveyden vahvistaminen
- Koulukiusaamisen ehkäisyn systematisointi
- Päihdekasvatuksen ja varhaisen puuttumisen vahvistaminen
- Veto- ja pitovoiman vahvistaminen lapsiperheiden näkökulmasta
- Maahanmuuttajaperheiden kotouttamisen kehittäminen ja integroimisen onnistumisen varmistaminen jatkossakin
- Tiedolla johtamisen kehittäminen ja vaikuttavuusmittareiden käyttöönotto
- Tuloskorttimittariston keskeneräisyys ja vaikuttavuuden arvioinnin puutteet
- Henkilöstön kuormitus ja sairauspoissaolojen kasvu
- Nivelvaiheiden ja monialaisen yhteistyön vahvistaminen
- Varautumisen ja kriisinhallinnan kokonaisuuden päivittäminen
- Palveluiden saavutettavuus laajalla maantieteellisellä alueella
- Palveluverkon ennakkoiva suunnittelu

MISSÄ ON KESKEISET RISKIT?

- Syntyvyyden lasku, joka voi johtaa palveluverkon muutostarpeisiin
- Lasten ja nuorten eriarvoistumisen lisääntyminen
- Koulukiusaaminen, joka koskettaa arviolta noin neljäsosaa oppilaista
- Päihteiden, nikotiinituotteiden ja huumeiden käytön lisääntyminen nuorten keskuudessa
- Lasten ja nuorten fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen heikolla tasolla noin 47 % (koko maa 37 %)
- Nuorten mielenterveyden ja tulevaisuudenuskon heikkeneminen
- Digitaalisen kuormituksen lisääntyminen
- Alueellinen eriytyminen
- Talouden rakenteellinen haavoittuvuus
- Henkilöstön työkykyriskit
- Varautumisen puutteet ja suunnitelmien ajantasaisuus
- Maan hallituksen hankaloittavat ja vaikeuttavat toimet, maahanmuuttajien kotouttamiseksi

YHTEINEN TAVOITE: HYVINVOIVAT LAPSET JA NUORET, ELINVOIMAINEN KUNTA.
Strategisella johtamisella, vaikuttavilla toimenpiteillä ja yhteistyöllä varmistamme kestävästä tulevaisuudesta.

17. YMPÄRISTÖTOIMIALA

Ympäristötoimialan talous toteutui vuonna 2025 pääosin talousarvion mukaisesti. Toiminta on luonteeltaan vakaata ja kustannusrakenne ennakoitavaa, mikä on tukenut talouden hallintaa.

Tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta keskeistä on ollut lakisääteisten tehtävien hoitaminen (mm. ympäristövalvonta, lupaprosessit ja viranomaistehtävät), joissa palvelutaso on pääosin säilynyt.

Talouden näkökulmasta keskeinen huomio liittyy resurssien riittävyyteen suhteessa kasvaviin vaatimuksiin: ympäristölainsäädäntö, ilmasto- ja kestävyystavoitteet sekä varautumiseen liittyvät veloitteet lisäävät toimialan tehtäviä ilman vastaava. Tämä muodostaa pitkän aikavälin paineen toiminnan vaikuttavuudelle.

Hyvinvointikertomuksen näkökulmasta ympäristötoimiala on keskeinen hyvinvoinnin mahdollistaja: terveellinen elinympäristö, puhdas luonto ja turvallinen ympäristö vaikuttavat suoraan asukkaiden terveyteen ja elämänlaatuun.

Ympäristötoimi on ollut aktiivinen luonnonmoninaisuuden vaalimisesta ja aktivoivat kuntalaisia vieraslajien ilmoittamiseen, ympäristötoimen tai kansalliseen havaintojärjestelmään erityisesti lupiin, jättipalsamin, jättiputken ja kurturuusun osalta. Vieraslajien kitkemiseen kannustettiin Crowdsorsa - mobiilipelillä, erityisesti lupiin ja jättipalsamin kitkemiseen.

Luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi ympäristötoimi kannusti kaupunkilaisia niittyjen luomiseen jakamalla niittykukkasiemen sekoituksia. Kiinnostus niittyjen luomiseen oli innokasta.

TALOUS – vakaa toteuma, kasvavat vaatimukset

- Talous toteutui suunnitellusti
- Toiminta kustannusrakenteeltaan ennakoitavaa
- Lakisääteiset tehtävät hoidettu pääosin tavoitteiden mukaisesti
- Resurssipaineet kasvavat suhteessa tehtäviin

HYVINVOINTI – terve ympäristö on perusta

- Ympäristöterveys ja turvallisuus keskeisiä hyvinvoinnin tekijöitä
- Luonnon ja elinympäristön laatu tukee fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

- Hyvinvointikertomus korostaa ennaltaehkäisymerkitystä
- Ympäristötoimiala toimii hyvinvoinnin ”hiljaisena mahdollistajana”

RISKIT – resurssit ja veloitteet epätasapainossa

- Lainsäädännön ja veloitteiden kasvu ilman lisäresursseja
- Valvonnan ja lupakäsittelyn viiveiden riski
- Ennaltaehkäisevän työn heikkeneminen
- Pitkän aikavälin ympäristö- ja terveysriskit

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET:

Poliittinen ohjaus on mahdollistanut lakisääteisten tehtävien hoitamisen, mutta toimialan strateginen rooli ei vielä näy riittävän vahvasti päätöksenteossa.

Hyvinvointikertomuksen valossa ympäristötoimiala tulee nähdä keskeisenä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mikä edellyttää vahvempaa poliittista ohjausta ja strategista kytkentää.

Vertailu vuoden 2024 arviointikertomukseen:

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa tunnistettiin ympäristötoimialan osalta tarve vahvistaa ennakoivaa otetta ja resurssien riittävyyttä. Vuoden 2025 arvio osoittaa, että nämä haasteet ovat edelleen ajankohtaisia, eikä merkittävää muutosta ole tapahtunut.

”Hyvinvointikertomuksen valossa ympäristötoimiala tulee nähdä keskeisenä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, mikä edellyttää vahvempaa poliittista ohjausta ja strategista kytkentää.”

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Ympäristötoimiala on suoriutunut vuonna 2025 perustehtävässään vakaasti. Lakisääteiset viranomaistehtävät on hoidettu pääosin asianmukaisesti, ja toiminta on ollut hallittua.

Keskeinen kehittämistarve liittyy toiminnan ennakoiavuuteen ja resurssien riittävyyteen. Ympäristöön ja kestävyteen liittyvät vaatimukset kasvavat jatkuvasti, mikä edellyttää vahvempaa strategista otetta ja priorisointia.

Hyvinvointikertomuksen perusteella ympäris-

tötekijöiden merkitys hyvinvoinnille korostuu, mikä lisää toimialan strategista painoarvoa.

Ympäristötoimiala toimii vakaasti ja hoitaa perustehtävänsä, mutta toiminnan vaikuttavuus on pitkällä aikavälillä uhattuna, mikäli resurssien ja velvoitteiden välistä epätasapainoa ei ratkaista.

Vertailu vuoden 2024 arviointikertomukseen:

Arviointien jatkuvuuden näkökulmasta vuoden 2024 keskeiset havainnot ovat edelleen ajankohtaisia vuonna 2025, mikä korostaa toimenpiteiden toimeenpanon tarvetta.

 ONNISTUMISET	 KEHITETTÄVÄT ASIAT	 RISKIT
 <p>Lakisääteisten tehtävien hoitaminen suunnitellusti</p>	 <p>Resurssien kohdentaminen suhteessa kasvaviin velvoitteisiin</p>	 <p>Resurssivaje suhteessa lakisääteisiin tehtäviin</p>
 <p>Talouden hallinta ja ennakoitavuus</p>	 <p>Ennakoivan ja vaikuttavan työn vahvistaminen</p>	 <p>Valvonnan ja käsittelyaikojen pidentyminen</p>
 <p>Ympäristövalvonnan ja lupaprosessien toimivuus</p>	 <p>Tiedolla johtaminen ja vaikutusten arviointi</p>	 <p>Ympäristö- ja terveystarvikkeiden kasvu</p>
 <p>Perustoiminnan vakaus</p>	 <p>Yhteistyö muiden toimialojen kanssa (esim. hyvinvointi ja kaupunkirakenne)</p>	 <p>Vaikuttavuuden heikkeneminen pitkällä aikavälillä</p>
 <p>Hyvä perusta vaikuttavalle ympäristötyölle ja kestäväille kehitykselle.</p> 	 <p>Kuntalaisten osallistaminen ympäristöasioihin</p>	 <p>Strategisen ohjauksen riittämättömyys</p>
	 <p>Kehittämällä näitä vahvistamme vaikuttavuutta ja kuntalaisten luottamusta.</p> 	 <p>Riskien hallinta edellyttää riittäviä resursseja ja strategista johtamista.</p>

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

Kaupungin tulee arvioida ympäristötoimialan resurssit suhteessa kasvaviin lakisääteisiin velvoitteisiin sekä vahvistaa toimialan strategista roolia osana hyvinvoinnin ja kestävä kehityksen kokonaisuutta.

Lisäksi tarkastuslautakunta korostaa, että vuoden 2024 arviointikertomuksen havaintojen toimeenpanoa tulee seurata systemaattisesti.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus aikoo varmistaa, että ympäristötoimialan resurssit ja strateginen ohjaus vastaavat kasvavia velvoitteita ja vuoden 2024 arviointikertomuksessa tunnistetut kehittämistarpeet toteutuvat?

18. KULTTUURI- JA LIIKUNTATOIMIALA

Kulttuuri ja liikunta				
Vuosi	2025	2025		
Tuloskortti	Tavoitetaso	Toteutuma	Ero	Ero-%
Hyvä elämä				
Meillä asuu Suomen tyytyväisimmät ihmiset				
Vahvistamme monipuolista harrastus-, kulttuuri- ja tapahtumatoimintaa				
Uimahallien kävijämäärät	65000	79041	14041	21.6 %
Seniorikorttien määrä	400	865	465	116.3 %
Musiikkiopiston oppilasmäärä	350	382	32	9.1 %
Liikuntatilojen käyttövuorojen määrä (sisä- ja ulkotilat)	5000	11896	6896	137.9 %
Kulttuuritilojen käyttövuorojen määrä	1000	1046	46	4.6 %
Kulttuuritilojen ja tapahtumien kävijämäärät	18000	31730	13730	76.3 %
Kulttuuritapahtumien määrä	100	200	100	100.0 %
Kirjastojen lainausten määrä	200000	228045	28045	14.0 %
Kirjastojen kävijämäärä	100000	121787	21787	21.8 %
Juniorikorttien määrä	150	166	16	10.7 %
Erityisliikunnan ryhmien määrä	50	66	16	32.0 %
Erityisliikunnan ryhmien käyntikertojen määrä	6000	6234	234	3.9 %
Talous				
Talousarvion toteutuma-%	100	97.2	-2.8	-2.8 %

Kulttuuri- ja liikuntatoimiala on vuonna 2025 toiminut kokonaisuutena vahvasti ja saavuttanut strategiset tavoitteensa pääosin erinomaisesti. Tulokortin tavoitteista kahdeksan toteutui, seitsemässä jäätin tavoitteesta ja kolmessa päästiin lähelle tavoitetasoa. Kokonaisuutena tavoitteiden toteuma on hyvä.

Toimiala arvioitiin valtuustokyselyssä kaupungin parhaiten onnistuneeksi, mikä kertoo palvelujen merkityksestä kuntalaisten arjessa. Toiminnan vahvuuksia ovat selkeä strateginen kytkentä kulttuuri- ja liikuntaohjelman kautta kaupunkistrategiaan, laaja palveluverkko sekä sitoutunut henkilöstö.

Palvelut tukevat kaupungin hyvinvointi-, osallisuus-, vetovoima- ja ennaltaehkäisevän työn tavoitteita.

Toiminnan vaikuttavuus

Kulttuuri- ja liikuntapalvelujen hyvinvointivaikutukset ovat laajasti tunnistettuja ja hyvinvointikertomuksen näkökulmasta keskeisiä. Palvelut edistävät fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä ehkäisevät palvelutarpeiden kasvua. Vaikuttavuuden konkreettinen mittaaminen on kuitenkin edelleen puutteellista. Arviointi perustuu pääosin kävijämääriin, talousarvion toteumaan ja palautteeseen.

Tarkastuslautakunta katsoo, että vaikuttavuuden arvioinnissa tulee siirtyä pelkistä suoritemittareista kohti hyvinvointi- ja osallisuusvaikutusten systemaattisempaa osoittamista. Tämä vastaa myös vuoden 2024 arviointikertomuksessa

esiin nostettua kehittämistarvetta.

Talous ja resurssit

Toimiala alitti talousarvionsa noin 100 000 eurolla. Tulos saavutettiin osin säästötoimenpiteillä, mikä herättää kysymyksen siitä, onko budjetointi kaikilta osin realistista suhteessa toiminnan laajuuteen ja kehittämistarpeisiin.

Talous toteutui pääosin suunnitellusti, mutta poikkeamia aiheuttivat:

- liikuntapaikkojen ennakoimattomat laiterikot
- kirjastotoimen ICT- ja aineistokustannukset

Resurssit riittävät normaalitoimintaan, mutta ennakoimattomat tekniset riskit voivat nopeasti heikentää talouden tasapainoa.

Liikunta- ja kulttuuritiloihin liittyy edelleen korjausvelkaa. Taloudelliset riskit liittyvät erityisesti:

- sääolosuhteisiin
- laiterikkoihin
- valtionosuusuudistuksiin

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulokortti on johdettu strategiasta ja kulttuuri- ja liikuntaohjelmasta ja toimii toimialan arjen johtamisen välineenä.

Poliittisen ohjauksen näkökulmasta keskeinen havainto on, että lautakunta ei ole vuoden aikana käsitellyt tulokortin toteumaa tai arvioinut omaa ohjausrooliaan, vaan tarkastelu ajoittuu vasta keväälle 2026.

Osavuosikatsausten käsittely lautakunnassa on tunnistettu kehittämistarpeeksi. Tarkastuslautakunta katsoo, että poliittista ohjausta tulee vahvistaa käsittelemällä talouden ja tavoitteiden toteumaa ennakoivasti vuoden aikana.

 ONNISTUMISET	 KEHITETTÄVÄT ASIAT	 RISKIT
 <p>Laaja ja monipuolinen tapahtumatoiminta yhteistyössä yhdistysten kanssa</p>	 <p>Vaikuttavuuden mittaaminen ja tiedolla johtaminen</p>	 <p>Henkilöstön kuormittuminen ja organisaation ohuus</p>
 <p>Kulttuurihyvinvointitoiminnan vahvistuminen (mm. Ovi auki taiteelle -hanke)</p>	 <p>Ulkoliikuntapaikkojen kunnossapidon laatu ja sopimuseuranta</p>	 <p>Sijaisjärjestelyjen puutteet asiantuntijajärjestävissä</p>
 <p>Liikuntapalveluiden onnistunut sopeutuminen tilamuutoksiin (uimahalliremontti, väistöjärjestelyt)</p>	 <p>Omatomikirjaston kehittäminen</p>	 <p>Laiterikot ja tilaverkon korjausvelka</p>
 <p>Taidemuseon kävijämäärän kasvu ja museohankkeen eteneminen</p>	 <p>Strategisen kumppanuuden toimivuus</p>	 <p>Talouden sopeuttamistoimet</p>
 <p>Kirjastopalvelujen toimivuus resurssivähennyksistä huolimatta</p>	 <p>Tuloskortin ja raportoinnin hyödyntäminen poliittisessa ohjauksessa</p>	 <p>Ulkoisten kumppanuuksien toimivuus (mm. kiinteistöhoito)</p>
 <p>Ala-Keiteleen musiikkiopiston vahva toiminta ja täysi oppilastilanne</p>	 <p>Kehittämällä vaikuttavuutta ja kumppanuuksia vahvistamme palveluiden laatua ja asukkaiden hyvinvointia.</p>	 <p>Turvallisuusriskit asiakaskäyttämiseen liittyen</p>
 <p>Äänemäen kehittämishankkeen onnistunut toteutus</p>		<p>Riskien hallinta ja resurssien oikea kohdentaminen varmistavat palveluiden jatkuvuuden ja turvallisuuden.</p>
 <p>Liikuntapaikkojen kävijämäärien merkittävä kasvu</p>	<p>YHDESSÄ TEEMME HYVINVOINTIA. Monipuoliset kulttuuri-, liikunta- ja kirjastopalvelut sekä tapahtumat lisäävät osallisuutta, hyvinvointia ja elinvoimaa kaikissa ikäryhmissä.</p>	
    		

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT TOIMINNASTA

Henkilöstö

Henkilöstö on sitoutunutta ja pääosin vakainaista, ja työhyvinvointi on arvioitu hyväksi.

Keskeinen riski liittyy organisaation ohuuteen: useissa tehtävissä toimii yksi henkilö, mikä altistaa toiminnan häiriöille poissaolotilanteissa.

Valmiussuunnitelma on päivitetty ja turvallisuus-kulttuuri on hyvällä tasolla, mutta tiloihin, asiakasturvallisuuden ja laitteisiin liittyvät riskit ovat jatkuvia.

Vertailu vuoden 2024 arviointikertomukseen

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa korostet-

tiin:

- strategisten tavoitteiden ja mittareiden selkeyttä
- vaikuttavuuden osoittamista
- raportoinnin kehittämistä
- riskien ennakoivaa hallintaa

Vuoden 2025 arvioinnin perusteella voidaan todeta, että toiminnan taso ja strateginen kytkentä ovat vahvoja.

Kehittämistarpeet ovat kuitenkin pitkälti samat kuin vuonna 2024:

- vaikuttavuuden mittaaminen on edelleen puut-

teellista

- poliittinen ohjaus ei ole riittävän systemaattista
- taloudellisten riskien ennakointi vaatii vahvistamista

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUKSET:

- Vaikuttavuusmittareita kehitetään siten, että hyvinvointi- ja osallisuusvaikutukset ovat konkreettisesti arvioitavissa
- Lautakunnan strategista ohjausroolia vahvistetaan käsittelemällä tulokortti ja osavuositarkastukset sys-temaattisesti
- Tilaverkon korjausvelasta ja laiteriskeistä laaditaan kokonaisarvio
- Sijaisjärjestelyjä ja osaamisen varmistamista kehitetään
- Ulkoliikuntapaikkojen kunnossapidon sopimuseurainta vahvistetaan
- Omatoimikirjastohanke priorisoidaan
- Keitele-Museo Oy:n rooli ja tavoitteet selkeytetään
- Arvioidaan kriittisesti, perustuuko budjetin alittaminen todellisiin säästöihin vai resurssivajeeseen

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus aikoo varmistaa, että:

- kulttuuri- ja liikuntatoimialan vaikuttavuusmitarit kehittyvät,
- tilaverkon korjausvelka ja laiteriskit hallitaan ennakoivasti,
- poliittinen ohjaus vahvistuu,
- sekä että säästötoimenpiteet eivät vaaranna palveluiden laatua ja henkilöstön jaksamista tilanteessa, jossa palvelutarjonta kasvaa mutta resurssit eivät?

19. POHJOISEN KESKI-SUOMEN TYÖLLISYYSALUE

Toiminnan käynnistyminen ja strateginen ohjaus Vuosi 2025 oli työllisyysalueelle ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Tarkastuslautakunta arvioi, että toiminnan käynnistämässä onnistuttiin kokonaisuutena hyvin: välttämättömät palvelut saatiin käyntiin ja toiminta vakiintui nopeasti. Lautakunnan työskentelyä on tukenut avoin tiedonkulku ja riittävä tilannekuva erityisesti loppuvuodesta.

Strategisen ohjauksen osalta toiminta on ollut alkuvaiheelle tyypillisesti operatiivisesti painotunutta. Lautakunnalla on ollut käytettävissään tietoa, mutta ohjaus- ja seurantamallien systemaattisuus on vielä kehittämässä.

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tarkastuslautakunta arvioi, että poliittinen ohjaus on vuonna 2025 toteutunut pääosin riittävällä tasolla huomioiden toiminnan käynnistymisvaiheen. Lautakunta on saanut tietoa avoimesti ja tilannekuvaa on rakennettu systemaattisesti erityisesti loppuvuodesta.

Kuitenkin poliittisen ohjauksen näkökulmasta keskeiset kehittämistarpeet liittyvät:

- mittariston selkeyteen ja ymmärrettävyyteen
- vaikuttavuustiedon hyödyntämiseen päätöksenteossa
- ennakoivan talousohjauksen vahvistamiseen
- strategisen tason keskustelun syventämiseen

Tarkastuslautakunta korostaa, että operatiivisen ja poliittisen ohjauksen tulee siirtyä vaiheeseen, jossa painopiste ei ole pelkästään toiminnan käynnistämässä, vaan vaikuttavuuden ja tulok-

sellisuuden systemaattisessa ohjaamisessa.

VERTAILU VUODEN 2024 ARVIOINTIKERTOMUKSEEN:

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa keskeisinä havaintoina korostuivat:

- epävarmuus TE-uudistuksen toimeenpanosta
- tiedolla johtamisen puutteet
- riskit työllisyystilanteen heikkenemisestä
- poliittisen ohjauksen riittävyyden varmistaminen uudessa rakenteessa

Kehitystä:

- toiminta on käynnistynyt ja palvelut turvattu
- mittaristoa ja raportointia on kehitetty
- poliittinen päätöksenteko on saanut paremman tilannekuvan
- yhteistyörakenteet ovat vahvistuneet

Jatkuvat tai korostuneet haasteet:

- pitkäaikaistyöttömyyden kasvu on realisoitumassa riskinä
- vaikuttavuuden osoittaminen on edelleen puutteellista
- tiedolla johtamisen laatu riippuu tietopohjan luotettavuudesta
- poliittinen ohjaus ei vielä kaikilta osin ole riittävän ennakoivaa

Tarkastuslautakunta arvioi, että vuoden 2024 keskeiset riskit eivät ole poistuneet, vaan osa niistä on siirtynyt toteutuneiksi haasteiksi vuonna 2025.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Pohjoisen Keski-Suomen työllisyysalue 2025

 ONNISTUMISET	 KEHITETTÄVÄÄ	 RISKIT
 <p>Toiminnan käynnistyminen ja palveluiden jatkuvuuden turvaaminen</p>	 <p>Mittariston selkeyttäminen ja vaikuttavuuden parempi osoittaminen</p>	 <p>Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu</p>
 <p>Talouden hallinta: toteuma ylijäämäinen ja talousarviossa pysyminen</p>	 <p>Yritysyhteistyön ja työnantajapalveluiden kehittäminen</p>	 <p>Työpaikkojen väheneminen alueella</p>
 <p>Mittariston kehittäminen ja tiedon tuominen päätöksentekoon</p>	 <p>Työllisyysalueen tunnettuuden vahvistaminen</p>	 <p>Henkilöstöresurssien riittävyys</p>
 <p>Yhteistyö oppilaitosten ja kuntien elinkeinopalveluiden kanssa</p>	 <p>Asiakastyön tasaisempi resursointi</p>	 <p>Valtionosuus- ja rahoitusmallien muutokset</p>
 <p>Henkilöstön sitoutuminen muutokseen</p>	 <p>Talouden ennakointi ja raportoinnin kehittäminen</p>	 <p>Tietopohjan luotettavuus ja ajantasaisuus</p> <p>Palveluketjujen katkeamisriski</p>

Tarkastuslautakunnan kokonaisarvion mukaan työllisyysalue on onnistunut perustason toiminnan käynnistämässä hyvin. Seuraava kehitysvaihe edellyttää kuitenkin selkeää siirtymää kohti vaikuttavuusperusteista johtamista.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää:

- pitkäaikaistyöttömyyden hallintaan
- yritysyhteistyön vahvistamiseen
- tiedon laatuun ja hyödyntämiseen
- resurssien riittävyyteen.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

- poliittista ohjausta vahvistetaan erityisesti ennakoinvan talous- ja vaikuttavuustiedon osalta
- mittaristoa kehitetään selkeämmäksi ja strategialähtoisemmäksi
- yritysyhteistyötä vahvistetaan osana elinvoimapolitiikkaa
- tiedolla johtamisen laatu varmistetaan

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus varmistaa, että operatiivinen sekä poliittinen ohjaus vahvistuu siten, että työllisyyspalveluiden vaikuttavuus paranee ja vuoden 2024 arviointikertomuksessa tunnistetut riskit eivät realisoitu edelleen vuonna 2026?

20. SISÄINEN VALVONTA JA RISKIENHALLINTA

Kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat vuonna 2025 kehittyneet edelleen ja niiden merkitys on tunnistettu aiempaa selkeämmin osana johtamista ja talouden ohjausta. Tilinpäätöksessä riskit ja epävarmuustekijät on kuvattu aiempaa jäsennellymmiin, ja varautumisen näkökulma on vahvistunut osana kokonaisuutta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että kehitystä on tapahtunut verrattuna vuoden 2024 arviointikertomukseen, jossa korostettiin erityisesti riskienhallinnan systemaattisuuden, kokonaiskuvan ja raportoinnin kehittämistarpeita.

Vertailu vuoden 2024 arviointikertomukseen

 ONNISTUMISET	 KEHITETTÄVÄT ASIAT
 Riskien tunnistaminen ja kuvaaminen on selkeytynyt osana tilinpäätöstä	 Riskien kokonaiskuva ei vielä muodostu riittävän selkeästi päätöksenteon tueksi
 Varautumisen ja kriisinhallinnan merkitys on noussut aiempaa näkyvämmiin esille	 Raportointi on hajanaista ja eri lähteissä esitetty tieto ei ole riittävän vertailtavaa
 Valtuustolle järjestetyt iltakoulut ja keskustelufoorumit tukevat kokonaiskuvan muodostamista	 Riskien tarkastelu painottuu yksittäisiin asioihin, eikä strategiseen kokonaiskuvaan
 Tytäryhtiöihin liittyvä valtuustokeskustelu on nostanut esiin myös valmistelussa havaitsemattomia riskejä	 Päätöksenteossa riskien arviointiin käytettävä aika ja työkalut ovat osin riittämättömiä
 Strategian ja talouden yhteyttä riskien tarkasteluun on alettu vahvistaa	 Strategiassa riskien näkyvyys ja käsittely ovat vielä puutteellisia
 Riskienhallinta näyttäytyy aiempaa vahvemmin osana johtamista ja päätöksentekoa	 Tiedolla johtamisen ja poliittisen ohjauksen vahvistaminen edellyttää edelleen kehittämistoimia

Yhteenveto: Vuonna 2025 on saavutettu merkittävää edistystä erityisesti riskienhallinnan integroimisessa osaksi johtamista ja päätöksentekoa. Kehittämistoimien painopiste tulee säilyttää systemaattisuuden, tiedolla johtamisen laadun ja poliittisen ohjauksen ennakoivuuden vahvistamisessa.

Valtuustolla on lähtökohtaisesti hyvät mahdollisuudet muodostaa kokonaiskuva riskeistä, mutta tämä edellyttää tiedon selkeyttä, tiivistämistä ja olennaisen esiin nostamista päätöksenteon tueksi.

Lisäksi korostuu tarve säännölliselle riskitilannekuvalla sekä selkeille vaikutusarvioille, jotka tukevat päätöksentekoa.

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Poliittisen ohjauksen näkökulmasta keskeinen havainto on, että riskienhallinnan roolia valtuustotyössä on tarve edelleen vahvistaa.

- Keskustelua riskeistä käydään, mutta ei riittävän systemaattisesti
- Tieto on usein hajanaista ja vaikeasti hahmotettavaa

- Keskeiset riskit eivät aina nouse riittävän näkyvästi osaksi päätöksentekoa
- Strateginen keskustelu painottuu liikaa yksittäisiin asioihin

Valtuuston roolia ylimpänä päätöksentekovelimenä tulisi vahvistaa siten, että riskit tarkastellaan säännöllisesti kokonaisuutena ja osana strategista päätöksentekoa.

Tarkastuslautakunta korostaa, että tiedolla johtaminen edellyttää:

- selkeitä ja tiivistettyjä kokonaiskuvia
- yhtenäisiä mittareita eri raporteissa
- trenditiedon systemaattista hyödyntämistä

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Tarkastuslautakunta arvioi, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat kehittyneet vuodesta 2024, mutta keskeiset rakenteelliset haasteet ovat edelleen osin ratkaisematta.

Eryteisesti korostuvat:

- kokonaiskuvan muodostamisen haasteet
- tiedon esittämisen ja hyödynnettävyyden puutteet
- poliittisen ohjauksen vahvistamisen tarve

Lautakunta pitää tärkeänä, että riskienhallinta nähdään jatkossa entistä selkeämmin strategisena johtamisen välineenä.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

- kehittää riskienhallinnan raportointia siten, että valtuustolle muodostuu selkeä kokonaiskuva riskeistä
- vahvistaa riskien kytkeä strategiaan ja talouden ohjaukseen
- varmistaa yhtenäiset mittarit ja trendiseurannan eri raporteissa
- lisää poliittisen tason säännöllistä riskikeskustelua
- vahvistaa varautumisen ja kriisinhallinnan näkyvyyttä päätöksenteossa,

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus varmistaa, että riskienhallinta muodostaa selkeän ja ajantasaisen kokonaiskuvan päätöksenteon tueksi, ja miten riskien tarkastelu kytkeään systemaattisesti osaksi strategiaa, talousarviota ja valtuustotyöskentelyä?

21. VARAUTUMINEN JA KRIISIENHALLINTA

Tarkastuslautakunta on arvioinut kaupungin varautumista erityisesti hallintosäännössä määriteltyjen vastuiden, johtamisjärjestelmän ja toimivaltuuksien näkökulmasta.

Arvioinnin perusteella Äänekosken kaupungin hallintosäännössä (liite 1: kaupungin johtaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa) on määritelty varautumisen vastuut ja toimivaltuudet kuntalain 90 §:n mukaisesti. Hallintosäännön ja sen nojalla tehdyt toimivallan siirrot ovat voimassa myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, ellei laista tai valmiuslain käyttöönottosäännöksistä muuta johdu.

Varautumisen vastuunjako hallintosäännön mukaan

Hallintosäännössä varautuminen on rakennettu osaksi kaupungin normaalia johtamisjärjestelmää seuraavasti:

- Kaupunginhallitus vastaa valmiussuunnittelusta ja riskienhallinnan järjestämisestä.
- Kaupunginjohtaja johtaa varautumista operatiivisesti ja vastaa toiminnan yhteensovittamisesta häiriötilanteissa.

- Häiriötilanteissa toimintaa johtaa kaupunginjohtaja yhdessä hänen nimeämänsä häiriötilanteiden johtoryhmän kanssa, joka toimii myös kaupungin valmiustoimikuntana.

- Hallintojohtaja, talousjohtaja, henkilöstöjohtaja ja toimialajohtajat vastaavat varautumisesta omien tehtäviensä ja vastuualueidensa mukaisesti.

- Toimialat ja palveluyksiköt laativat ja päivittävät omat valmiussuunnitelmansa keskushallinnon ohjeistuksen mukaisesti.

Hallintosäännön mukaan valmiussuunnitelmat tulee tarkistaa ja käsitellä vähintään kerran valtuustokaudessa tai toimintaympäristön olennaisesti muuttuessa.

Hallintosääntö mahdollistaa myös erityistoimivallan käyttöönoton häiriötilanteissa. Kiireellisissä tilanteissa kaupunginjohtajalla on oikeus käyttää normaalioloista poikkeavaa toimivaltaa peruspalvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi, ja päätökset saatetaan jälkikäteen toimivaltaisen toimielimen käsiteltäväksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

VARAUTUMINEN JA KRIISINHALLINTA

KEHITYSTÄ ON TAPAHTUNUT

Varautumisen osalta kehitystä on tapahtunut, mutta kokonaisuudessa on edelleen kehittämistarpeita:

Varautumisen rakenteet ja ohjeistus ovat olemassa

Varautumisen yhteys strategiaan ja talousarvioon on tunnistettu

Kyberturvallisuuden ja kriittisen infrastruktuurin merkitys on kasvanut (mm. NIS2- ja CER-vaatimukset)

KUITENKIN KEHITETTÄVÄÄ ON

Valtuuston tilannekuva varautumisesta ei ole vielä riittävä

Varautumisen käsittely ei ole riittävän systemaattista poliittisella tasolla

Kriisitilanteiden johtamisen valmiuksien arviointia tulee vahvistaa

Tarkastuslautakunta toteaa, että varautuminen tulee kytkeä entistä tiiviimmin osaksi strategiaa, talousarviota ja konserniohjausta.

RISKIT Keskeisiksi riskeiksi muodostuvat:

Riskienhallinnan hajanaisuus ja kokonaiskuvan puute

Tiedon liiallinen määrä ilman riittävää tiivistämistä

Strategisen riskikeskustelun vähäisyys

Päätöksenteon aikapaineet, jotka heikentävät riskien arviointia

Varautumisen riittämätön näkyvyys poliittisessa ohjauksessa

Lakiosaamisen puutteet, erityisesti esteellisyys- ja hallintokysymyksissä

Nämä tekijät voivat heikentää päätöksenteon laatua ja lisätä taloudellisia sekä toiminnallisia riskejä.

- varautumisen vastuut ja toimivaltuudet on hallintosäännössä määritelty selkeästi
- johtamisjärjestelmä häiriötilanteita varten on rakenteellisesti olemassa
- varautuminen on kytketty riskienhallintaan ja toimialojen omaan suunnitteluun
- hallintosäännössä esitetty valmiussuunnitelmiin tarkistaminen ja päätöksentekoon tuonti ei ole toteutunut valtuustokausittain
- Äänekosken kaupungin johtaminen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on päivitetty kaupunginvaltuusto 23.3.2026, 18 §.

Turvallisuusympäristön muutokset, kyberturvallisuusriskit, energiahuollon häiriöherkkyys sekä hybridiuhkien lisääntyminen edellyttävät kuitenkin jatkuvaa arviointia ja käytännön valmiuden varmistamista. Rakenteellinen valmius ei yksin riitä, vaan toimivaltuuksien, johtamiskäytäntöjen ja konsernitason yhteensovittamisen on oltava myös operatiivisesti toimivia ja harjoiteltuja.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

Tarkastuslautakunta suosittaa, että kaupunginhallitus arvioi hallintosäännön häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevien määräysten ajantasaisuuden vielä osana hallintosäännön laajempaa uudistamista sekä varmistaa, että johtamisjärjes-

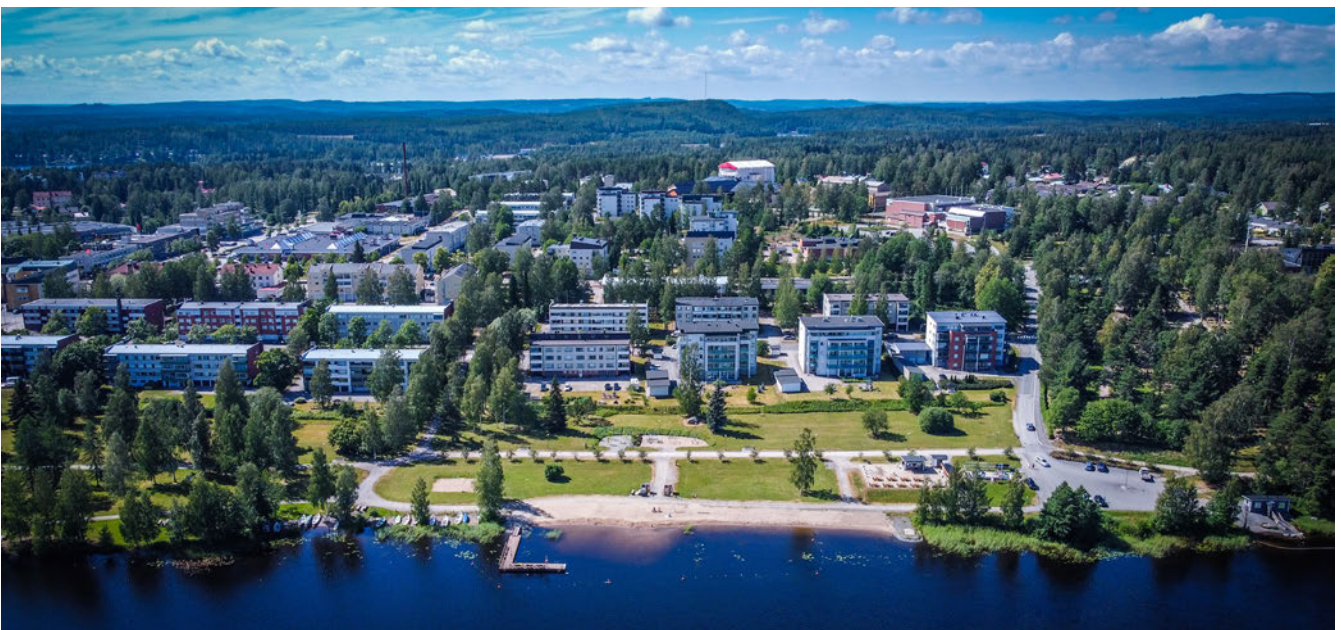
telmää ja toimivaltuuksien käyttöä harjoitellaan säännöllisesti koko konsernin tasolla ja ne tuodaan päätöksentekoon hallintosäännössä esitetyn mukaisesti.

Kehittämiskohde

Varautumisen raportointia valtuustolle tulee vahvistaa siten, että valtuustokauden aikana annetaan kokonaisarvio kaupungin ja konserniyh-teistöjen varautumisen tasosta, harjoituksista, keskeisistä riskeistä ja kehittämistoimenpiteistä. Lisäksi tulee varmistaa, että hankintasopimuksissa ja investointihankkeissa palvelujen jatkuvuus ja kriittisen infrastruktuurin toimintavarmuus arvioidaan systemaattisesti.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus varmistaa, että hallintosäännössä määritelty häiriötilanteiden johtamisjärjestelmä ja erityistoimivallan käyttö ovat ajantasaisia, käytännössä testattuja ja yhteensovitettuja koko kuntakonsernissa siten, että päätöksenteko ja palvelujen jatkuvuus turvataan kaikissa olosuhteissa?

22. TIETOTURVA JA TIETOSUOJA

Tarkastuslautakunta arvioi, että Äänekosken kaupungin tietoturvan ja tietosuojan kokonaistaso on vuonna 2025 ollut vakaa ja pääosin hyvä. Keskeiset peruskontrollit ovat käytössä ja toimivat suunnitellusti, mikä turvaa kaupungin keskeiset järjestelmät ja palvelutuotannon jatkuvuuden.

Tietoturvaa tukevat ajantasaiset politiikat, säännöllinen auditointi sekä harjoitustoiminta. Toimintaympäristön nopea muutos ja digitalisaation kasvu kuitenkin edellyttävät jatkuvaa kehittämistä.

 MISSÄ ON ONNISTUTTU? ⁵⁰	 MISSÄ ON KEHITETTÄVÄÄ?	 MISSÄ ON RISKIT?
<ul style="list-style-type: none"> Tietoturvan perustaso on vakaa ja lakisääteiset velvoitteet täyttyvät Tietoturva- ja tietosuojapolitiikat ovat ajantasaiset ja niitä päivitetään säännöllisesti Auditoinnit ja harjoitukset (mm. TAISTO) tukevat varautumista Poikkeamien hallintaprosessi toimii ja on testattu käytännössä Keskeiset tekniset suojaukset (mm. MFA, palomuurit, varmistukset) ovat käytössä Tietoturvapoikkeamien määrä on pysynyt maltillisena eikä laajavaikutteisia häiriöitä ole ollut Henkilöstön koulutukseen panostetaan systemaattisesti <p> Tarkastuslautakunta pitää myönteisenä erityisesti sitä, että perustason suojaus on kunnossa ja toiminta on ollut hallittua ilman merkittäviä häiriöitä.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Keskitetty kyberturvan tilannekuva puuttuu Konsernitason tietoturvan riskienhallinta on puutteellinen Käyttöoikeushallinta on hajautunut ja vaatii yhtenäistämistä Phishing-testauksia ei ole toteutettu, vaikka kyse on keskeisestä uhkasta Tietoturvaan kohdistuvat resurssit ovat niukat ennakoivaan työhön Tietosuojavastaava toimii sivutoimisesti ICT-ympäristössä on teknistä velkaa Tietoturvan kustannuksia ei seurata erillisenä kokonaisuutena <p> Tarkastuslautakunta korostaa, että kehittämistarpeet liittyvät erityisesti ennakoivaan toimintaan ja kokonaiskuvan hallintaan.</p>	<p>Keskeisimmät tietoturvaan ja tietosuojaan liittyvät riskit ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tietojenkalastelu (phishing) ja käyttäjätilimurrot, jotka ovat yleisin hyökkäysmuoto Kirstyshaittaohjelmat ja palvelunestohyökkäykset, jotka voivat lamauttaa palvelutuotannon Kyberuhkien nopea kehittyminen, mikä haastaa reagoitokyvyn Tekninen velka, joka lisää haavoittuvuuksia pitkällä aikavälillä Henkilöstöresurssien niukkuus ja osaamisriskit Hajautunut käyttöoikeushallinta Konserniyhtiöiden tietoturvan epäyhtenäisyys Toimittajariippuvuudet ja toimitusviiveet <p> Tarkastuslautakunta arvioi, että erityisesti phishing-hyökkäykset ja käyttäjätilien kompromissointi muodostavat korkean riskitason kokonaisuuden.</p>

POLIITTINEN OHJAUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tietoturvaa koskeva raportointi tapahtuu pääosin johtoryhmän ja vuosittaisten raporttien kautta. Vakavat poikkeamat raportoidaan asianmukaisesti, mutta poliittisen ohjauksen näkökulmasta kokonaiskuva jää osin hajanaiseksi.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

- tietoturvan tilannekuva tulee selkeyttää luottamushenkilöille
- riskien raportointia tulee vahvistaa konsernitason

- resurssien riittävyys tulee tuoda selkeämmin päätöksenteon tueksi

Vertailu vuoden 2024 arviointikertomukseen:

- tietoturvan perustason varmistaminen
- tiedolla johtamisen kehittämistarve
- riskienhallinnan vahvistamisen tarve

Edistystä:

- tietoturvan perustaso on säilynyt hyvänä
- auditoinnit ja harjoitukset ovat vahvistaneet valmiutta

- ohjeistus (mm. tekoäly) on kehittynyt

Jatkuvat haasteet:

- kokonaisvaltainen tilannekuva puuttuu
- konsernitason ohjaus ei ole riittävän vahvaa

- resurssit rajoittavat ennakoivaa kehittämistä
 - käyttöoikeushallinnan hajanaisuus
- Tarkastuslautakunta arvioi, että vuoden 2024 osalta esille nousseet keskeiset kehittämistarpeet eivät ole vielä kaikilta osin ratkaistut.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINNOT:

Tietoturvan ja tietosuojan kokonaisuus on hallinnassa perustasolla ja lakisääteiset velvoitteet täyttyvät. Samanaikaisesti toimintaympäristön muutos, digitalisaation kasvu ja kyberuhkien lisääntyminen edellyttävät merkittävästi vahvempaa ennakoivaa otetta.

Erytistä huomiota tulee kiinnittää:

- kyberturvan tilannekuvan keskittämiseen
- konsernitason riskienhallintaan
- käyttöoikeushallinnan yhtenäistämiseen
- henkilöstöresurssien riittävyteen
- tietoturvakulttuurin jatkuvaan kehittämiseen

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUKSET:

- tietoturvan tilannekuva keskitetään ja tuodaan selkeämmin päätöksenteon tueksi
- konserniyhtiöiden tietoturva integroidaan osaksi kaupungin kokonaisriskienhallintaa
- phishing-testaukset otetaan käyttöön osana tietoturvakoulutusta
- käyttöoikeushallintaa yhtenäistetään
- tietoturvan resursointia ja kustannusseurainta vahvistetaan

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus varmistaa, että tietoturvan ja tietosuojan kokonaiskuva on ajantasainen, konsernitason ja riskiperusteinen sekä miten resurssit ovat riittävät suhteessa kasvavaan kyberuhkatasoon?

23. LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2025

Hyvinvointikertomus 2025 tarjoaa kokonais kuvan äänekoskelaisten hyvinvoinnin ja terveyden tilasta sekä toimista, joilla kaupunki edistää kuntalaisten arjen sujuvuutta, turvallisuutta ja osallisuutta. Kertomus perustuu ajankohtaiseen indikaattoritietoon ja paikallisiin havaintoihin. Se toimii työkaluna päätöksenteon tueksi ja ohjaa hyvinvointia edistävien toimien suunnittelua seuraavalle valtuustokaudelle.

Indikaattoritieto sekä erityisesti asukkailta ja toimijoilta kerätty tieto tulee nähdä, analysoida ja hyödyntää entistä systemaattisemmin monitoimijaisen kehittämisen pohjatietona. Asukkaat, yhteisöt ja päättäjät tulee osallistaa tiedon puntarointiin ja ratkaisujen etsimiseen. Vuorovaikutus, viestintä ja tiedolla vaikuttaminen ovat yhteisen ymmärryksen rakentamisen ytimessä.

KEHITYS JA NYKYTILAN ARVIO

Hyvinvoinnin edistämisen rakenteet ja johtaminen ovat vahvistuneet valtuustokauden aikana.

Hyvinvoinnin edistämisen prosessit, vastuut ja poikkihallinnollinen yhteistyö ovat selkeytyneet ja hyvinvointityö on integroitunut aiempaa vahvemmin strategiseen johtamiseen.

Ennaltaehkäisevän työn rakenteet ovat kehittyneet (mm. perhekeskisyhteistyö, nuorisotyö, oppimisen tuen uudistus).

Väestön hyvinvointia kuvaavat tulosindikaattorit eivät ole kehittyneet vastaavassa suhteessa kuin rakenteelliset mittarit.

HYTE-KERTOIMEN KEHITYS

2024
56 → **67**
2025

Selkeä parannus lisäsi kaupungin valtionosuustuloja hyvinvoinnin edistämisen perusteella.

KESKEISET KEHITTÄMISTARPEET

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen (mielenterveys, koulumotivaatio, osallisuus)

Ennaltaehkäisevien toimien vaikuttavuuden ja kohdentamisen vahvistaminen

Perusopetuksen tiedolla johtamisen vahvistaminen

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen koulujen arjessa

STRATEGISET RISKIT

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin heikkeneminen

Väestön ikääntymisen lisäämä palvelutarve

Hyvinvointierojen kasvu

Järjestötoiminnan hiipuminen

Yhteisöllisyyden heikkeneminen

Pitkällä aikavälillä lisääntyvä palvelutarve ja kustannuspaineet

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenteet ovat kehittyneet myönteisesti, mutta toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee edelleen vahvistaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä ennaltaehkäisevien toimien systemaattiseen kohdentamiseen.

Hyvinvointikertomus 2025 tarjoaa kokonaisku-
van äänekoskelaisten hyvinvoinnin ja terveyden
tilasta sekä toimista, joilla kaupunki edistää kun-
talaisten arjen sujuvuutta, turvallisuutta ja osal-
lisuutta. Kertomus perustuu ajankohtaiseen in-
dikaattoritietoon ja paikallisiin havaintoihin. Se
toimii työkaluna päätöksenteon tueksi ja ohjaa
hyvinvointia edistävien toimien suunnittelua
seuraavalle valtuustokaudelle.

Hyvinvointikertomusta varten koostettava indi-
kaattoritieto sekä erityisesti paikallisilta asukkailta
ja toimijoilta kerätty tieto tulee nähdä, analysoida
ja hyödyntää entistä systemaattisemmin moni-
toimijaisen kehittämisen pohjatietona. Erityisen
tärkeää on, että asukkaat ja paikalliset yhteisöt –
sekä myös poliittiset päättäjät – pääsevät punta-
roimaan yhdessä tätä kumuloituvaa tietoa ja sitä
kautta osallistumaan yhteisiä haasteita taklaa-
vien ratkaisujen etsimiseen ja toteuttamiseen.
Tällainen vuorovaikutuksellinen lähestymistapa
on hyvin pitkälti viestintää ja tiedolla vaikuttamis-
ta, yhteisen ymmärryksen rakentamista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat kes-
keinen osa kunnan lakisääteistä tehtävää ja stra-
tegiasta vastuuta. Tarkastuslautakunnan arvion
mukaan Äänekosken kaupungissa hyvinvoinnin
edistämisen rakenteet ja johtaminen ovat val-
tuustokauden aikana vahvistuneet. Tämä näkyy
erityisesti HYTE-kertoimen selkeänä para-nemi-
sena tasolle 67 (2024: 56), mikä lisäsi kaupungin
valtionosuustuloja hyvinvoinnin edistämisen pe-
rusteella.

Hyvinvoinnin edistämisen prosessit, vastuut ja
poikkihallinnollinen yhteistyö ovat selkeytyneet
ja hyvinvointityö on integroitunut aiempaa vah-
vemmin kaupungin strategiseen johtamiseen.
Kehitystä on tapahtunut myös ennaltaehkäise-
vän työn rakenteissa, kuten perhekeskisyhteis-
työssä, nuorisotyössä ja oppimisen tuen uu-
dis-tuksessa.

Tarkastuslautakunta toteaa kuitenkin, että väes-
tön hyvinvointia kuvaavat tulosindikaattorit ei-
vät ole kehittyneet vastaavassa suhteessa kuin
rakenteelliset mittarit. Tämä viittaa siihen, että
hyvinvoinnin edistämisen rakenteellinen kehitys
ei vielä kaikilta osin näy konkreettisina parannuk-
sina kuntalaisten arjen hyvinvoinnissa.

Keskeiset kehittämistarpeet liittyvät erityisesti
lasten ja nuorten hyvinvointiin. Nuorten mielen-
terveyden haasteet, koulumotivaation heikke-

neminen sekä osallisuuden kokemusten vähe-
neminen korostavat ennaltaehkäisevien toimien
merkitystä. Myös perusopetuksen tiedolla johta-
misen vahvistaminen sekä liikunnallisen elämän-
tavan edistäminen koulujen arjessa nousevat
tärkeiksi kehittämiskohteiksi.

Tarkastuslautakunta tunnistaa hyvinvoinnin ke-
hitykseen liittyviä strategisia riskejä. Keskeisiä
riskejä ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin heik-
keneminen, väestön ikääntymisen lisäämä pal-
velutarve sekä hyvinvointierojen kasvu. Lisäksi
järjestötoiminnan hiipuminen ja yhteisöllisyyden
heikkeneminen voivat pitkällä aikavälillä hei-
kentää sosiaalista hyvinvointia ja lisätä palvelutarvet-
tä.

Tarkastuslautakunta arvioi, että hyvinvoinnin ja
terveyden edistämisen rakenteet ovat kehitty-
neet myönteisesti, mutta toimenpiteiden vai-
kuttavuutta tulee edelleen vahvistaa. Erityistä
huomiota tulee kiinnittää lasten ja nuorten hy-
vinvointiin sekä ennaltaehkäisevien toimien sys-
temaattiseen kohdentamiseen.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN SUOSITUS:

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin-
hallitus vahvistaa hyvinvoinnin edistämisen toi-
menpiteiden vaikuttavuutta ja kohdentaa niitä
erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuke-
miseen sekä väestön ikääntymisen vaikutusten
hallintaan.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Mihin konkreettisiin toimenpiteisiin kaupungin-
hallitus ryhtyy varmistaakseen, että hyvinvoinnin
edistämisen rakenteellinen kehitys näkyy mitat-
tavina parannuksina erityisesti lasten ja nuorten
hyvinvoinnissa?

24. KESKI-SUOMEN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN VERKOSTON YHTEISARVIOINTI – LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Keski-Suomen tarkastuslautakunnat ovat jatkaneet edellisellä valtuustokaudella aloitettua yhteisarviointia. Vuoden 2025 arviointi kohdistuu lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseen, mikä on hyvinvointialueen, maakunnan liiton ja kuntien yhteinen strateginen tavoite.

Keski-Suomen liiton strateginen tavoite on ollut nostaa mielen hyvinvointi osaksi Keski-Suomen kehitystä. Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa vuosille 2024–2025 on asetettu tavoitteeksi lasten ja nuorten mielenterveyden ennaltaehkäisy ja varhainen tukeminen, yhteistyö vanhempien kanssa ja vanhemmuuden tukeminen sekä terapiapalveluiden saatavuus ja sujuva hoidon porrastus.

Kuntien on laadittava lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (lastensuojelulaki 417/2007 § 12). Suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran neljässä vuodessa ja hyväksyttävä kunnanvaltuustossa. Sen tavoitteena on edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tukea palvelujen järjestämistä ja kehittämistä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Kuntalain (1 §) mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.

Tarkastuslautakuntien arvioinnissa tavoitteiden toteutumista tarkastellaan perhekeskus toiminnan kautta. Perhekeskuksille on hyvinvointialueella määritetty tavoitteeksi toiminnan systemaattinen kehittäminen, mikä tarkoittaa resurssointia, palveluverkko- ja tilaratkaisuja, kohdennettuja palveluja muun muassa vanhemmuuden tukemiseen ja sähköisen perhekeskus toiminnan kehittämistä sekä osaamisen vahvistamista.

Tarkastuslautakuntien arviointi tukee Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja Keski-Suomen hyvinvointialueen strategisessa yhteistyösopimuksessa (1.1.2026 alkaen) ilmaistua tavoitetta rakentaa yhteistyöllä keskisuomalaisen osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria. Sopimuksen tavoitteena on osallisuutta edistämäl-

lä parantaa keskisuomalaisen mahdollisuutta vaikuttaa oman kunnan, hyvinvointialueen ja maakunnan asioihin. Yhteistyöllä ylläpidetään ja vahvistetaan keskisuomalaisen luottamusta julkisiin toimijoihin. Tavoitteena on yhteistyöllä lisätä keskisuomalaisen luottamusta kuntien ja hyvinvointialueen palvelukokonaisuuteen. Tarkastuslautakuntien yhteisen arvioinnin tulokset kertovat strategisen sopimuksen yhteistyön toteutumisesta ja luottamuksen rakentumisesta.

Yhteisarviointiin osallistuneet kunnat

Arviointiin osallistuvien kuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajat ovat pyytäneet kuntien hyvinvointitiimejä vastaamaan lasten ja nuorten mielen hyvinvointia koskevaan kyselyyn. Kuntakyselyyn vastasi 16 kunnan hyvinvointitiimi: Hankasalmi, Joutsa, Jyväskylä, Jämsä, Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Konnevesi, Laukaa, Muurame, Petäjavesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka, Viitasaari ja Äänekoski. Hyvinvointialueen perhekeskustoiminnasta vastaavat viranhaltijat ja perhekeskuskoordinaattorit (9) ovat toimittaneet pyydetyn aineiston arviointia varten.

ARVIOINTIKYSYMYKSET

- Mikä on lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilannekuva Keski-Suomessa?
- Mikä on perhekeskusverkoston rooli lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämisessä?
- Mitä kehittämistarpeita hyvinvointialue ja kunnat näkevät perhekeskusverkoston toiminnassa?

ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Arviointiaineiston analysoinnin toteutus

Ensimmäiseen tarkastuslautakuntien arviointikysymykseen lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilannekuvasta on haettu vastausta tarkastelemalla kouluterveyskyselyn tuloksia vuosilta 2021, 2023 ja 2025. Kouluterveyskyselyn tuloksista on kerätty Keski-Suomen hyvinvointialueen osalta keskeisiä indikaattoreita, jotka ilmaisevat lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilannetta vuosina 2021, 2023 ja 2025. Indikaattorit on jaoteltu viiden pääkategorian alle, yhdistellen lapsivaikutusten arvioinnin teemoja. Oranssilla

värillä on merkitty ne indikaattorit, joissa muutos verrattuna vuoteen 2021 on suurempi tai yhtä suuri kuin 5 prosenttiyksikköä.

Toiseen arviointikysymykseen vastataan kunnille lähetetyn kyselyn sekä hyvinvointialueen asiantuntijoiden vastausten avulla. Kuntien hyvinvointitiimeille lähetettyjen kyselylomakkeiden vastaukset on jaoteltu yläkategorioihin: Osallisuus (kuuleminen ja lapsivaikutusten arviointi), mielen hyvinvointi (haasteet, tavoitteet ja niihin vastaaminen), perhekeskusten toiminta (rooli ja rahoitus, järjestöyhteistyö, yhteistyön sujuvuus ja kehittäminen sekä vaikuttavuus), perhekeskusten rooli mielen hyvinvoinnin edistämises-

sä (kehittämisehdotukset) sekä perhekeskusten saavutettavuus.

Kyselyt on analysoitu käyttäen hyväksi tekoälyä:

- Tekoälyä (Copilot) on pyydetty tiivistämään / tarkastelemaan tuloksia, tekoälyn tuottamat tulokset on tarkastettu ja muokattu tarpeen mukaan manuaalisesti.
- Tuloksia on yhdistetty ylempiin teemoihin, kuten kehittäminen/kehittämistarpeet, yhteistyön sujuvuus, palvelun sujuvuus /palvelun saatavuus ja saavutettavuus, palvelun vaikutus ja vaikuttavuus.

Perhekeskustoiminnan aluekoordinointi

Alueilla perhekeskustoiminta rakentuu verkostomaisesti yhteisövaikuttavuuden keinoin yhteistyössä kunnan, järjestöjen, yritysten ja seurakunnan yhteistyönä. Myös perheet itse ovat mukana suunnittelemassa, kehittämässä ja arvioimassa toimintaa.

Kunnan vastuulla olevat fyysiset perhekeskukset:
Äänekoski, Laukaa, Petäjävesi

Hyvinvointialueella toimii Keski-Suomen Perhekeskustoiminnan yhdyshenkilöverkosto.

Perhekeskustoiminta tarjoaa matalan kynnyksen varhaista tukea, laaja palvelutarjonta löytyy verkkosivuilta: [Perhekeskukset](#) | [Keski-Suomen hyvinvointialue](#)

Pohjoinen:
2 perhekeskuskoordinaattoria

Itäinen:
2 perhekeskuskoordinaattoria

Keskinen:
3 perhekeskuskoordinaattoria

Läntinen:
2 perhekeskuskoordinaattoria

Digitaalinen perhekeskus
2 perhekeskuskoordinaattoria

KUVIO 1: PERHEKESKUSTOIMINNAN ALUEKOORDINOINTI (KUVIO ON OTETTU KESKI-SUOMEN YHDYSPINTASUUNNITELMASTA 2026 ALKAEN)

KESKI-SUOMEN PERHEKESKUSVERKOSTO

Alla on perhekeskuskoordinaattoreille osoitetun kyselyn vastauksien perusteella koottuja esimerkkejä perhekeskusten palvelutarjonnasta: <https://www.hyvaks.fi/asiointi/perhekeskukset>

Jyväskylässä perhekeskuksen tiloissa järjestettävää yhteistyötoimintaa: Monikkoperhekahvila, Selviydytään kiusaamisesta -ryhmä, EDA/PDA-vertaistukiryhmä, Itselliset äidit -ryhmä, Ensi- ja turvakodin avopalvelutoiminta, Seurakunnan järjestämät lasten ja nuorten sururyh-

mät, Perheneuvolan tarjoamat ryhmät.

Jyväskylän toisessa perhekeskuksessa toimii useita järjestöjä ja toimijoita, jotka tarjoavat erilaista tukea lapsille, nuorille ja perheille. Perhekeskuksessa toimivia järjestöjä ovat: Supli ry – Uusperhekahvila, MLL Järvi-Suomen piiri – Selviydytään kiusaamisesta -juniorryhmätoiminta, Simpukka ry – Itselliset äidit -ryhmät, Suomen Monikkoperheet ry, Keski-Suomen Ensi- ja turvakoti ry – Avopalvelutoiminta, Jyväskylän seurakunta, Keski-Suomen autismiyhdistys. Nämä toimijat käyttävät tällä hetkellä Jyväskylän perhekeskuksen tiloja ja ovat mukana tarjoamassa

monipuolisia palveluja perheille.

Hankasalmen perhekeskus fyysisenä tilana kattaa laajasti eri lapsiperheiden palveluja: perhesosiaalityö ja -ohjaus, perhetyö, neuvola, kouluterveydenhoito, kuraattori, psykologi. Jalkautuvana palveluna lastensuojelu, perheneuvola, mielen-terveyspalvelujen tiimi ja puheterapia. Koordinaattori vieraillee säännöllisesti päiväko-deissa, seurakunnan perhekerhossa ja kutsuttuna koulujen vanhempainilloissa.

Konnevedellä ei omaa fyysistä tilaa. Koordinaattori jalkautuu seurakunnan perhekerhoon ja kutsuttaessa vanhempainiltoihin, päiväkotiin ja muihin tapahtumiin. Yhteistyössä kunnan kanssa kesällä toteutettu Vauvan ja muksun kaa -hyvinvointitapahtuma.

Keuruulla Seipossa on työntekijöitä perhesosiaalityöstä, perhetyöstä, lastensuojelun avohuollostasta ja perheneuvola/mielen-terveyspalvelutiimistä. Koulupsykologilla on työtila perhekeskuksessa, mutta työskentelee lasten kanssa kouluilla. Lastenvalvoja käy kerran viikossa ja perheasiainneuvottelukeskukseen perheneuvoja noin 2 kertaa kuukaudessa. Järjestöistä Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) järjestää perhekahvilatoimintaa ja Pelastakaa lapset pitää kokouksiaan perhekeskuksessa. Pelastakaa lapset ry:n ruokalahjakortteja jaetaan perhekeskuksen kautta vähävaraisille lapsiperheille.

Laukaassa perhekeskuksessa hyvinvointialueen toisen asteen opiskeluhuollon kuraattori ja psykologi. Avoimen toiminnan toimijoina Mannerheimin Lastensuojelu Liiton Laukaan paikallisyhdistys.

Uraisilla avointa toimintaa järjestää Mannerheimin Lastensuojelu Liiton Uuraisten paikallisyhdistys. Lisäksi toimitiloissa työskentelee päivittäin

3 perhetyöntekijää ja aikuisten sosiaalipalveluiden sosiaaliohjaaja. Tiloja käyttävät tarvittaessa myös lapsiperheiden sosiaalityöntekijät ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät.

Saarijärvellä perhekeskuksen tiloja käytetään myös jälkihuollon tapaamisiin, valvottuihin/tuettuihin tapaamisiin sekä lastenvalvojan asiakastapaamisiin. Tiloissa kokoontuu ikäihmisten hyvinvointineuvola ja aikuisten sosiaalisen kuntoutuksen ryhmät sekä kotoutujien vertaistukiryhmä. Lisäksi MLL:n iltaperhekahvila aloittaa kuukausittaiset toiminnot vuoden 2026 alusta alkaen.

Viitasaaren Perhetuvalla MLL, 4H ja Mobile järjestää omia palveluita, perhekahvilaa, koululaisten kerhotoimintaa ja kriisityöntekijät vastaanotto, lisäksi hyvinvointialueen valvotut tapaamiset ovat Perhetuvalla. Muihin kuntiin jalkaudutaan perheiden pariin.

Pohjoisella alueella perhekeskuksen tukipysäkkejä sekä Parisuhteen huoltoasemia on tarjolla jokaiseen kuntaan. Jalkautumisia tehdään kuntien tapahtumiin/perhekerhoihin. Vanhempainiltoihin sekä päiväkoteihin ja kouluihin tehdään vierailuja. FinFami on järjestänyt Ihan perheestä -illan ja kaupunki järjesti Helluntaiseurakunnan kanssa päihdeiltoja.

Digitaalinen perhekeskus koko Keski-Suomen alueella Ohjausta, Neuvontaa, Chat ja kiireetön yhteydenottopyyntö digialustalla, Pyydä apua-nappi, Tukipysäkki videovastaanottona, Etäryhmät, Perhekeskustoiminnan verkostokirje, Hyvinvointitarjotin, Instagram-tili, Hyvinvointisi tueksi-nettisivut

PERHEKESKUSTEN TOIMINTATAPA PERUSTUU VERKOSTOYHTEISTYÖHÖN

Perhekeskusten toimintatapa perustuu verkostoyhteistyöhön ja organisoituminen vaihtelee alueittain. Osa perhekeskuksista toimii kuntavetoisesti, kuten Laukaalla, Äänekoskella ja Petäjävedellä. Muiden perhekeskusten toiminnan koordinaatiosta vastaa hyvinvointialue. Kunnat ja järjestöt ovat mukana perhekeskusten yhteistyöverkostossa erilaisin resurssein.

Osassa kuntia toimii fyysinen perhekeskus, kun puolestaan joillekin kunta-alueille tarjotaan jalkautuvia ja digitaalisia palveluja. Rahoitusmallit ja fyysisten tilojen maksullisuus hyvinvointialueelle vaihtelevat. Osa kunnista maksaa perhekes-

kuksen tilat, kun taas osa kunnista tarjoaa tiloja vastikkeetta ja/tai muuta tukea kuten viestintämahdollisuutta ja tiedotusta kunnan kotisivuilla. Esimerkiksi Viitasaarella avoimen varhaiskasvatuksen työntekijä (100%) toimii perhekeskuksessa ja kaupunki osallistuu tilakustannuksiin. Äänekosken Perhekeskus Kerkkä on kaupungin omaa toimintaa, perhekeskus toimii kunnan omissa tiloissa ja kunnan palkkaaman työntekijän vetämänä. Pihtiputaalla sivistystoimen henkilöstön työpanosta käytetään perhekeskustoiminnan kehittämiseen ja kunnan tilat ovat maksutta käytössä. Tilat ovat maksutta käytössä myös Laukaassa. Kunnat osoittavat tarpeen mukaista henkilöstöresurssia yhteistyöhön. Esimerkiksi hyvinvointisuunnittelija toimii perhekeskuskoordinaattorin vastinparina. Perhekeskustoiminnasta viestitään kuntien verkkosivuilla. Sopimuksellisuus hyvinvointialueen ja kunnan kesken perustuu lähinnä tilojen käytöstä sovittuihin järjestelyihin, yhteisiin näkemyksiin sekä ohjausryhmätoimintaan. Hyvinvointialueen virkajohdon mukaan sopimuksellisuus on kuitenkin tavoitteena. Laajassa kuvassa tavoitteena on yhteisövaikuttavuuden vahvistaminen.

Havainto: Yhteisövaikuttavuus (collective impact) on toimintamalli, jossa useat eri toimijat – kuten kunnat, hyvinvointialueet, järjestöt, seurakunnat ja muut organisaatiot – kehittävät yhdessä tutkittuun tietoon perustuvia ratkaisuja monimutkaisten yhteiskunnallisten ongelmien, kuten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseksi. Yhteisövaikuttavuus on pitkäjänteinen, yhteiseen tavoitteeseen perustuva yhteistyön tapa. Perinteisesti lasten ja nuorten hyvinvointia on pyritty edistämään erillisillä jär-

jestelmillä: koulut hoitavat oppimisen, sosiaalihuolto sosiaaliset ongelmat, terveydenhuolto sairaudet. Nämä järjestelmät eivät kuitenkaan yksin pysty vastaamaan nykypäivän monimutkaisuuteen haasteisiin ja ongelmina on ollut muun muassa pirstaleisuus, palveluiden siiloutuminen, myöhäinen puuttuminen. Siksi tarvitaan palvelujen ja kehitysympäristöjen (koti, koulu, varhaiskasvatus, vapaa-aika) yhteistä, koordinoitua työtä, joka vahvistaa lasten ja perheiden hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. (Mm. <https://itla.fi/toiminta/yhteisovaikuttavuus/>, Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnat – palveluita yhteistyössä kansalaisten parhaaksi 2025)

Perhekeskusten toimintatapaa voi verrata Nuorten Ohjaamo -toimintaan. Hyvinvointialueen, kunnan, järjestöjen ja yritysten toimijat tuovat omia palvelujaan verkostoon/fyysiseen tilaan paikallisten tarpeiden mukaisesti. Perhekeskusten digitaaliset palvelut ovat kaikkien Keski-Suomen asukkaiden käytössä.

TIIVISTETYT KUVAUKSET ARVIOINTIKYSYMYKSIIN LIITTYVISTÄ ANALYYSEISTÄ

Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin muutos
Taulukkoon on kerätty Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten mielen hyvinvointia kuvaavat indikaattorit vuosilta 2021, 2023 ja 2025. Indikaattorit on jaoteltu noudattaen samoja teemoja, joita käytetään lapsivaikutusten arvioinnissa. Oranssilla värillä on merkitty ne indikaattorit, joissa muutos verrattuna vuoteen 2021 on suurempi tai yhtä suuri kuin 5 prosenttiyksikköä.

PIIRROS: MARTTI HÄNNINEN

Taulukko x: Keski-Suomen hyvinvointialueen lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin kehitys 2021–2025

Kategoria	Indikaattori (Sotkanet)	Alue	2021	2023	2025
Osallisuus	Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	42	45	44
Osallisuus	Opettajat eivät ole kiinnostuneita oppilaan kuulumisista, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	35	39	40
Osallisuus	Opettajat eivät rohkaise mielipiteen ilmaisuun oppitunnilla, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	23	28	28
Osallisuus	Luokassa uskaltaa sanoa mielipiteensä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	53	54	52
Mielenterveys	Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	17	21	21
Mielenterveys	Korkea positiivinen mielenterveys, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	9	8	10
Mielenterveys	Koulu-uupumus, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	18	18	26
Mielenterveys	Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	10	10	8
Mielenterveys	Ei yhtään hyvää ystävää, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	1	1	1
Mielenterveys	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	86	86	86
Mielenterveys	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	71	67	69
Kiusaaminen/syrjintä	Kokenut syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	26	31	31
Kiusaaminen/syrjintä	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	8	8	8
Kiusaaminen/syrjintä	Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	7	8	8
Kiusaaminen/syrjintä	Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	3	3	5
Kiusaaminen/syrjintä	Osallistunut koulukiusaamiseen vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	2	2	3
Fyysinen terveys	Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	29	33	40
Fyysinen terveys	Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	35	32	35
Fyysinen terveys	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	44	45	43
Fyysinen terveys	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	25	25	28
Turvallisuus	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	15	17	14
Turvallisuus	Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	14	14	10
Turvallisuus	Kokenut vanhempien fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 8. ja 9. luokan oppilaista	Keski-Suomen hyvinvointialue	11	11	8

LÄHDE: SOTKANET ETUSIVU - SOTKANET.FI, TILASTO- JA INDIKAATTORIPANKKI

Havainto: Mielenterveyden indikaattoreista koulu-uupumus 8. ja 9. luokan oppilailla on nousut suhteellisesti eniten vuodesta 2021 vuoden 2025 mittaukseen, 8 prosenttiyksikköä. Yli 10 prosenttiyksikköä on kasvanut niiden oppilaiden määrä, jotka ovat jättäneet koululounaan syömättä.

KESKI-SUOMEN KEHITYS

Kouluterveyskyselyn 8. ja 9. luokkalaisten mielen hyvinvoinnin indikaattoreista on kuntakohtainen liite 1.

Tarkasteltaessa 8. ja 9. luokkalaisten mielen hyvinvoinnin indikaattoreita: ”kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, korkea positiivinen mielenterveys, ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana, sosiaalinen ahdistuneisuus, tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä ja vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu” vuosina 2023 ja 2025 Keski-Suomen kunnissa (liite 1) voidaan todeta, että sukupuolierot ovat huomattavat, kuntien välillä on eroja sekä korkea positiivinen mielenterveys on yhä harvinaista.

Keski-Suomessa indikaattorit korkea positiivinen mielenterveys, sosiaalinen ahdistuneisuus sekä tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä ovat kehittyneet parempaan suuntaan vuosien 2023 ja 2025 välillä. Puolestaan indikaattori ”ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana” on muuttunut negatiivisempaan suuntaan sekä indikaattorit ”kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus ja vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu” pysyivät samalla tasolla vuosien 2023 ja 2025 välillä. Kuntien välillä on kuitenkin eroja, jolloin vaikka osassa kunnista kehitys on

ollut positiivista, osassa kunnista kehitys on ollut negatiivista.

Sukupuolierojen osalta näyttää, että keskiarvoilisesti tarkasteltuna tyttöjen tulokset ovat jokaisessa tarkasteltavassa kuudessa indikaattorissa heikommat kuin poikien sekä vuonna 2023 että 2025. Esimerkiksi tarkasteltaessa koko hyvinvointialuetta vuonna 2025 indikaattorit osoittavat seuraavaa:

- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus pojat 8 %, tytöt 34 %, ero 26 %-yksikköä
- Korkea positiivinen mielenterveys pojat 14 %, tytöt 6 %, ero 8 %-yksikköä
- Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kk:n aikana pojat 20 %, tytöt 54 %, ero 34 %-yksikköä
- Sosiaalinen ahdistuneisuus pojat 20 %, tytöt 52 %, ero 32 %-yksikköä
- Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä pojat 80 %, tytöt 57 %, ero 23 %-yksikköä
- Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu pojat 10 %, tytöt 33 %, ero 23 %-yksikköä

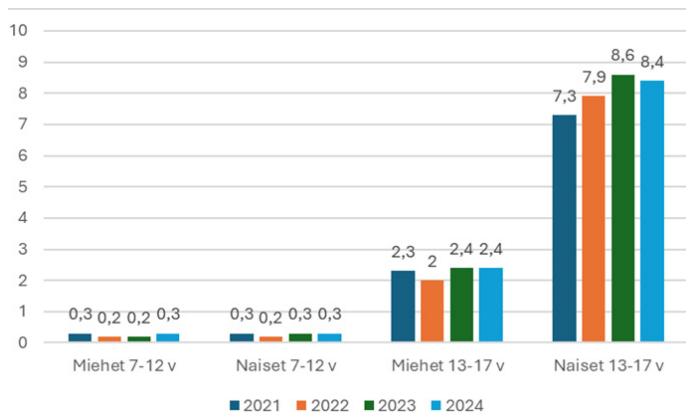
Tyttöjen huonommat tulokset koskevat lähes kaikkia Keski-Suomen kuntia ja erot ovat paikoin huolestuttavan suuria (esim. ahdistuneisuudessa ja sosiaalisessa ahdistuneisuudessa tytöt ovat 2–5 kertaa useammin oireilevia kuin pojat). Osassa kunnista tyttöjen tulokset ovat myös huonontuneet verrattessa vuosia 2023 ja 2025.

Indikaattori	Alue	pojat 2023	tytöt 2023	yhteensä 2023	pojat 2025	tytöt 2025	yhteensä 2025
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Äänekoski	12 %	35 %	24 %	8 %	36 %	22 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Äänekoski	13 %	1 %	7 %	11 %	5 %	8 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Äänekoski	17 %	54 %	35 %	29 %	53 %	42 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Äänekoski	25 %	53 %	40 %	27 %	58 %	43 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Äänekoski	75 %	52 %	63 %	77 %	50 %	63 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Äänekoski	15 %	35 %	25 %	12 %	39 %	26 %

TAULUKKO: ÄÄNEKOSKEN KUNTAKOHTAISET TULOKSET

Lasten ja nuorten lääkkeiden käyttö

Alla olevaan kuvioon on koottu masennuslääkkeiden käytön kehitystä Keski-Suomen hyvinvointialueella. Tarkastelu kattaa vuodet 2021–2024 ja tulokset on eritelty sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Kuvio: Masennuslääkkeiden käyttö Keski-Suomen hyvinvointialueella vuosina 2021–2024, saajien väestöosuus (%) (Lähde: Kela Nuorten masennuslääkkeiden käytön tilannekuva)

Miesten ja naisten masennuslääkkeiden käyttö ikäryhmässä 7–12-vuotiaat on pysynyt melko samalla tasolla verrattaessa vuosia 2021–2024. 13–17-vuotiaiden naisten masennuslääkkeiden käyttö on huomattavasti suurempaa kuin saman ikäluokan miesten.

Havainto: Masennuslääkkeiden käyttö on 13–17-vuotiailla naisilla huomattavasti korkeampaa kuin saman ikäryhmän miehillä. Ennaltaehkäisevien palvelujen toimivuudella ja vaikuttavuudella varhaiskasvatusta ja sen jälkeen on merkitystä raskaampien palvelujen kasvun taitamisessa.

Kyselyiden perusteella nostetaan esille palvelujen jatkuvuuden tärkeys ja palveluohjaus siten, että perheet voisivat olla yhteydessä ”tuttuun” ja matalan kynnyksen paikkaan myöhemmässäkin vaiheessa, kun lapset ovat jo kasvaneet ja ovat esimerkiksi opiskeluhuollon palvelujen piirissä. Voisiko digitaalista palvelua kohdistaa perhekeskuksissa myös nuorille?

KYSELYIDEN ANALYYSI LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNISTA

Keskeiset haasteet

Arjen perusteet (uni, ravinto, liikunta, ruutuajan hallinta) ja vanhemmuuden tuki nousevat mo-

nessa vastauksessa taustatekijöiksi, joihin panostaminen nähdään vaikuttavana. Nykytilanne näiden tekijöiden osalta koetaan heikentyneenä. Yksinäisyys, kaverisuhteiden haasteet ja harrastamisen esteet muodostavat sosiaalisen hyvinvoinnin ytimen – etenkin pienissä kunnissa ystävyyssuhteiden muodostumiselle on vähemmän luonnollisia pintoja.

Palvelujärjestelmän kapasiteetti on keskeinen pullonkaula: opiskeluhuollon ja psykologipalvelujen saatavuus, jonot ja henkilöstövaje toistuvat. Tämä heijastuu myös siihen, että koulu ja sivistyspalvelut paikkaavat sote-aukkoja, mikä kuormittaa arkea kouluissa. Taustalla vaikuttavat talouteen kohdistuneet leikkaukset, palvelupolkujen pirstaleisuus ja joidenkin ryhmien kohdalla polarisaatio ja syrjäytymisriski (NEET). Palvelujärjestelmä koetaan yhä liian siiloutuneeksi ja pirstaleiseksi.

Havainto: Aineiston perusteella mielen hyvinvoinnin haasteet on hyvin tunnistettu ja niihin tulee vastata vahvemmin ennaltaehkäisevillä palveluilla. Tavoitteena on varhainen tuki ja ennaltaehkäisy, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden vahvistaminen, mitä tukevat kynnyksettömät, helposti saavutettavat palvelut.

Kehittämiskohteena nähdään monialaisen yhteistyön parantaminen kuntien, hyvinvointialueen, järjestöjen ja seurakuntien kesken. Digipalvelut toisaalta helpottavat saatavuutta ja saavutettavuutta, mutta ovat ainoina palveluina heikennys osalle ihmisistä.

TAVOITTEET LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISESSÄ HYVINVOINTISUUNNITELMISSA

Lasten ja nuorten haasteet on tiedostettu ja ilmaistu hyvinvointisuunnitelmissa. Painopiste on arjen perhe- ja yhteisötason toimissa (vanhemmuus, lähtötason hyvinvointitaidot, yhteisöllisyys) ennen raskaampia palveluja. Oikeaksi toimintalinjaksi nähdään koulu- ja vapaa-ajan ympäristöihin juurrutetut mallit (kiusaamisen ehkäisy, harrastuspolut, ryhmäytyminen) sekä osallistavat rakenteet (nuorisovaltuusto, palauttekanavat). Näiden toimenpiteiden toteutusta voidaan säätää perheiden, nuorten ja lasten palautteen mukaan. Läpileikkaavana tavoitteena hyvinvointisuunnitelmissa mainitaan oikea-aikai-

nen, matalan kynnyksen tuki ennen kuin ongelmat kasautuvat.

Hyvinvointisuunnitelmissa mainittuihin tavoitteisiin pyritään kunnissa vastaamaan moninaisin toimenpitein, mutta toteutuminen vaihtelee kunnittain. Useissa vastauksissa näkyy, että toimenpiteitä on viety arkeen, osallisuutta on lisätty ja yhteistyötä tiivistetty. Joissain tavoitteissa on myös mitattavaa myönteistä kehitystä (kuten kiusaamisen väheneminen tai yksinäisyyden lieventyminen joissain kunnissa).

Samalla esiin nousee rakenteellisia haasteita, kuten oppilas- ja opiskeluhuollon resurssivaje, palveluihin pääsyn viiveet, taluspaineet ja tavoitteiden sekä mittareiden epäselvyys. Osassa vastauksista todetaan suoraan, että tavoitteet ovat toteutuneet vain osin tai toteutumisen arviointi ei ole vielä mahdollista.

Havainto: Hyvinvoinnin edistämistyötä tehdään hyvinvointialueella ja kunnissa ja suunta on oikea, mutta palveluiden saatavuus, rakenteiden toimivuus ja palvelujen vaikuttavuuden todentaminen ovat keskeisiä kohtia, joissa tavoitetaso ja arki eivät vielä kohtaa kaikilta osin.

NÄKEMYKSIÄ PERHEKESKUSTEN TOIMINNASTA

Kuntien hyvinvointitiimit näkevät, että perhekeskukset ovat merkittäviä toimijoita lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisessa. Ne tarjoavat matalan kynnyksen tukea, varhaista apua, vertaistukea vanhemmuuteen sekä kohtaamispaikkoja. Perhekeskukset voivat koota perheiden palveluja yhteen ja lisäävät vuoropuhelua eri toimijoiden välillä. Perhekeskukset parhaimmillaan koordinoivat monialaista yhteistyötä (neuvolat, koulut, seurakunnat, järjestöt) ja helpottavat palveluohjausta.

Perhekeskusten painopiste on pienten lasten perheissä. Useissa kunnissa toiminta keskittyy alle kouluikäisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Toiveena on, että toimintaa laajennettaisiin koskemaan kaikkia ikäryhmiä ja palvelut tuotaisiin lähemmäs perheitä (esim. kouluille). Osaan perhekeskuksia toivotaan myös nuorten palveluja, joita järjestetään muun muassa nuorisopalvelujen ja nuorten ohjaamojen avulla.

Joissakin kunnissa perhekeskuskonsepti on vielä muotoutumassa. Perheiden tietoisuuden lisää-

mistä palveluista toivotaan lisää ja kehittämistä niin, että palvelut olisivat saavutettavia ja tasaver-
taisia kaikille ikäryhmille.

Havainto: Perhekeskusverkoston palvelut kohdentuvat etupäässä pikkulapsiperheille, ja nuorten palvelut järjestetään pääasiassa nuorisopalvelujen ja nuorten ohjaamojen avulla. Osaan perhekeskuksia toivotaan myös nuorten palveluja.

Perhekeskukset koordinoivat pikkulapsiperheiden ennaltaehkäiseviä palveluja. Perhekeskukset tuovat yhteen myös muita ikäryhmiä, jotka voivat oppia toisiltaan ja tukea toisiaan. Perhekeskusten toiminnalta toivotaan "seinätöntä" palvelumallia ja jalkautumista muihin palveluihin. Fyysinen tila on tärkeä kohtaamispaikkana ja uusien ideoiden luomisessa, ideointialustana. Hyvinvointialueen virkajohdon mukaan perhekeskusten koordinaatorakenne saavuttaa kunta- ja järjestötoimijoita laajasti ja mahdollistaa yhteistyön. Useilla alueilla yhteistyö koetaan sujuvaksi ja etenkin pienissä kunnissa yhteistyö on erittäin tärkeää, ja sitä pyritään tiivistämään.

VIESTINTÄ JA TUNNETTUUS

Kunnat korostavat tarvetta perhekeskusten parempaan näkyvyyteen ja selkeään viestintään (tunnettuus, näkyvyyden lisääminen arjen ympäristöissä). Viestinnältä toivotaan rohkeampaa ja ratkaisukeskeistä otetta vanhemmuuden haasteista (perhekeskuksen tarkoituksen avaaminen ymmärrettävästi) sekä jalkautumista arkeen (esim. vanhempainillat, some-viestintä). Konkreettisesti tämä tarkoittaa esimerkiksi ratkaisukeskeistä puhetta ja käsittelyä vanhemmuuden haasteista, tukea, joka vastaa perheiden arjen kysymyksiin ja kuormitukseen sekä elämäntapaohjauksen ja vanhemmuustaitojen vahvistamista.

Hyvinvointialueen näkökulmasta viestinä on jo monikanavaista ja kattavaa (sosiaalinen media, verkkosivut, chat, "Pyydä apua" -painikkeet). Haasteena nähdään kuitenkin palveluiden siiloutuminen.

SAAVUTETTAVUUS JA JALKAUTUMINEN

Kunnat toivovat perhekeskuspalvelulta seinätöntä mallia ja fyysistä jalkautumista kouluihin ja

päiväkoteihin ja muihin arjen paikkoihin. Palvelut eivät saa olla sidottuja erilliseen rakennukseen. Kuitenkin fyysisiä tiloja tarvitaan eri toimijoiden kohtaamisten toteuttamiseen. Perhekeskusten toimintamallin kehittämisessä voidaan hyödyntää nuorten ohjaamojen toimintaa ensimmäisenä yhteydenottopaikkana.

Kuntien toivelistalla on myös perhekeskuspalvelujen tasavertaisempi saavutettavuus eri alueilla ja se, että perhekeskuksen kautta löytyisi helposti hahmotettava polku palveluihin.

Hyvinvointialueen perhekeskuskoordinaattorit toteavat, että palveluiden tasavertaisuuteen on selvä pyrkimys, mutta kuntien erilaisuus näkyy palveluissa. Digitaalinen perhekeskus kuitenkin paikkaa tätä epäsuhtaa. Kuitenkin fyysiset tilat ja jalkautuminen määrittävät paljon, kuinka tasavertaisilta palvelut tuntuvat.

YHDEN LUUKUN PERIAATE

Kunnat haluavat perhekeskusverkostoon selkeän sisääntuloväylän ja yhden kontaktihenkilön (kevyempi, helpompi sisääntulo palveluun perheille).

Hyvinvointialue tunnistaa, että perheiden ohjautuminen oikeaan palveluun oikeaan aikaan kaippaa täsmennystä. Hyvinvointialueen vastauksessa on todettu, että yhteinen sisääntuloväylä on valmistelussa (käynnistetty 1.4.2026).

YHTEISTYÖ JA VERKOSTOTYÖ

Kunnat toivovat selkeyttä yhteistyöhön – roolit ja vastuut tulee tehdä selväksi, vähentää päällekkäisyyksiä ja vahvistaa verkostoyhteistyötä. Myös teemakohtaisia, yhteisiä suunnitelmia ja koulutuksia verkoston toimijoille kaivataan (varhainen tuki, osallisuus, monikulttuurisuus).

Hyvinvointialue kokee yhteistyön toimivana, mutta tuo esiin tarpeen tiivistää ja sujuvoittaa yhteistyötä entisestään. Verkostoissa osallistujamäärät vaihtelevat, jolloin tarvitaan säännöllisempiä tapaamisia laajemmalle osallistujajoukolle.

NUORTEN PALVELUT JA IKÄRYHMIEN INKLUSIIVISUUS

Kunnat näkevät perhekeskuksen painottuvan liikaa pienten lasten perheisiin ja haluaisivat nuorille suunnattujen palvelujen vahvistamista.

Hyvinvointialueen toimijat tuovat esiin tarpeen tiiviimmästä yhteistyöstä nuorisotoimen kanssa. Toimintaa toivotaan kaikille ikäryhmille, mikä toteutuukin joissakin perhekeskuksissa tapahtumien järjestämisessä (esim. Äänekoski). Pohdittava on, voisivatko perhekeskukset tarjota tuki- ja palveluja myös yläkoulu- ja toisen asteen ikäisille ja sukupolvien välistä toimintaa.

RESURSSIT

Kunnissa ja hyvinvointialueella tunnistetaan resurssipaineet, mutta ratkaisuja haetaan tehokkaammasta palvelujen koordinoinnista. Vastauksissa painottuu, että päällekkäistä työtä tulee välttää ja resursseja yhdistää entistä tehokkaammin.

Perhekeskuskoordinaattorien henkilöstö- ja aikaresurssit ovat niukat, etenkin kun työaika suunnataan asia-kastyöhön.

Kuntien toivelistalla on resurssien turvaaminen / riittävät resurssi jalkautumiseen ja toiminnan kehittämisen pitkäjänteisyys / työntekijöiden mahdollisuus olla konkreettisesti mukana arjen toiminnassa. Myös tilojen ja henkilöstön tehokkaampaan kohdentamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

PAIKALLISTEN TARPEIDEN HUOMIOIMINEN

Perhekeskustoiminnalta odotetaan räätälöintiä kunnan kokoon ja kulttuuriin, ja erityisesti pienillä paikkakunnilla toiminnan yhdistämistä esim. senioritoimintaan. Asiakas- ja työntekijätason kuulemista alhaalta ylöspäin pidetään tärkeänä ja sen mukaista kehittämistä.

Havainto: Kaikki toimijat (hyvinvointialue, kunta/kunnat yhdessä, järjestöt, seurakunta, muut organisaatiot) tuovat oman resurssinsa perhekeskusverkostoon. Perhekeskusverkostoon kertyy ruohonjuuritason tietopohjaa, joka on organisaatioiden käytettävissä palvelujen kehittämisessä.

YHTEENVETO: PERHEKESKUSVERKOSTON RAKENTEIDEN JA TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Perhekeskusverkoston rakenteiden ja toiminnan kehittämisessä huomioon otettavaa:

- Tulee parantaa viestintää ja näkyvyyttä.
- Tulee parantaa palvelujen integraatiota ja saavutettavuutta.
- Tulee laajentaa erityisesti harvaan asutuilla alueilla palvelujen tarjontaa eri ikäryhmille.
- Tulee selkiyttää monialaista yhteistyötä; koordinaatiota, vastuita ja perhekeskusten johtamista suhteessa "emo-organisaatioihin". Vahvistaa yhteistyön toteuttamista ja esihenkilötason vuoropuhelua yli organisaatorajojen.
- Tulee vähentää päällekkäistä työtä ja yhdistää resursseja.
- Tulee huomioida paikalliset tarpeet ja turvata tarpeiden mukaisia resursseja pitkäjänteisesti. Vahvistaa toimijoiden sitoutumista perhekeskusverkoston toimintaan.
- Tulee selkiyttää palveluohjausta. Selkiyttää perheiden ohjautumista oikeaan palveluun oikeaan aikaan (roolit, vastuut, missä vaiheessa ohjataan, palvelupolku).

PERHEKESKUSVERKOSTON VAIKUTTAVUUS

Perhekeskus tarjoaa matalan kynnyksen palvelua ja ennaltaehkäisevää tukea, mikä auttaa estämään ongelmien kasautumista ja vähentää raskaampien palvelujen tarvetta. Varhainen ohjaus oikeisiin palveluihin nähdään tärkeänä. Nykyisin toiminta tavoittaa vain rajallisesti perheitä, etenkin pienillä paikkakunnilla tai alueilla, joissa perhekeskus on vasta rakentumassa. Joissain kunnissa palvelu ei houkuttele perheitä (esim. tapahtumiin ei osallistuta). Kunnissa, joissa toiminta näkyy vain vähän perheiden arjessa, ei palvelua koeta laajasti vaikuttavana.

Kuntakyselyyn vastanneilta hyvinvointitiimeiltä kysyttiin, kuinka vaikuttavana he kokevat perhekeskuksen toiminnan lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämisen kannalta (asteikko 1–3). Arviot jakaantuivat seuraavalla tavalla:

Arvosana (erittäin tärkeää): 7 vastausta

- Perusteluja: varhainen ja matalan kynnyksen tuki, säästää raskaammilta kustannuksilta, vakiintunut toiminta

Arvosana (emme arvioi asiaa): 7 vastausta

- Perusteluja: tavoittavuuden rajallisuus, vasta rakentumassa, tarve yhteiskehittämiselle, hankala arvioida

Arvosana (ei ole merkittävää): 2 vastausta

- Perusteluja: toiminnan näkyvyys arjessa heikko Selkeän vaikuttavuuden lähteen muodostavat matalan kynnyksen palvelut, ennaltaehkäisy ja varhainen tuki.

Havainto: Perhekeskukset luovat yhdessä työskentelyn pohjan ilmiötiedon hyödyntämiselle eli yhteisövaikuttavuustyö rakentuu perhekeskusverkostojen pohjalle. Yhteisövaikuttavuustyön kautta voidaan uudistaa palvelujärjestelmää, kun ilmiötietoa tuodaan osaksi päätöksentekoa.

Hyvinvointialue on sopinut Itsenäisyyden juhlan vuoden lastensäätiö Iltan kanssa yhteistyöstä, jossa saadaan maksutta Iltan yhteisövaikuttavuustiimin tuki uudistumistyölle. Palvelujärjestelmää on tarkoitus uudistaa niin, että eri sektorit työskentelevät varhaisessa vaiheessa, yhdessä ja riittävän pitkään lapsiperheiden tukena.

Yhteinen viesti on, että yhteistyö eri toimijoiden välillä on perhekeskusten toiminnan kulmakivi, ja sen sujuvuus vaikuttaa suoraan palvelujen saavutettavuuteen ja perheiden tukemiseen. Monissa vastauksissa perhekeskuksen ja kunnan välinen yhteistyö kuvataan hyväksi: toimijat tuntevat toisensa, yhteydenottokynnys on matala ja yhdessä järjestetyt ryhmät, tapahtumat ja vanhemmuuden tuen muodot ovat tuottaneet tulosta. Silti yhteistyö kaipaa edelleen rakenteiden selkeyttämistä ja yhteistä koordinaatiota, erityisesti hyvinvointialueen ja kuntien välillä, jotta palveluketjut eivät pirstaloidu ja vastuut tulevat selkeämmiksi.

Useissa kunnissa korostuu tarve tiivistää yhteistyötä varhaiskasvatukseen, perusopetuksen, neuvolan ja nuorisopalvelujen välillä, jotta lasten ja nuorten tuen tarpeisiin päästäisiin kiinni varhaisemmassa vaiheessa. Yhteistyön kehittämistä vaikeuttavat erityisesti henkilöstöressurssien niukkuus, palveluverkoston hajanaisuus sekä se, että kaikki toimijat eivät ehdi osallistua verkostotyöhön. Myös viestintään liittyy haasteita: palvelujen tunnettuus vaihtelee, ja perheille suunnattu informaatio ei aina tavoita niitä, jotka olisivat tuen tarpeessa.

Kehittämisehdotukset korostavat samoja tee-

moja: tarvitaan vahvempaa monialaisuutta, aktiivisempaa jalkautumista arjen ympäristöihin sekä selkeämpää ja johdonmukaisempaa viestintää. Lisäksi nostetaan esiin tarve kuulla perheitä, lapsia ja nuoria systemaattisemmin ja hyödyntää heidän kokemuksiaan palvelujen suunnittelussa.

Havainto: Pienissä kunnissa korostuu toive palvelujen tasavertaisuudesta ja läsnäolosta, kun taas suuremmat kunnat kaipaavat perhekeskustoiminnalle selkeämpää roolia ja profilia erilaisen palvelujen kokonaisuudessa.

Keski-Suomen hyvinvointialueella tasavertaisuuden on selkeä pyrkimys, ja digitaalinen perhekeskus on keskeinen yhdenvertaisuutta parantava tekijä. Kunnat kuitenkin eroavat fyysisten tilojen, jalkautumisen määrän, etäisyyksien ja liikenneyhteyksien osalta, mikä näkyy kokemuksena, ettei palvelu "täysin" toteudu samalla tavalla kaikkialla. Kokemus on siis kohtuullisen tasavertainen, muttei yhtenäinen – vahvimmillaan perhekeskustoiminta on siellä, missä on yhdistelmä kivijalkaa, aktiivista jalkautumista ja toimivia digipalveluja.

LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTIEN HYÖDYNTÄMINEN

Kuntien hyvinvointitiimien vastausten perusteella lapsivaikutusten arviointia tehdään suurimmassa osassa kuntia. Lapsivaikutusten arviointi tulisi tehdä aina, kun päätöksellä tai toimenpiteillä on vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Lapsia ja nuoria kuullaan kuitenkin useissa yhteyksissä ja eri tavoilla.

Lapsivaikutusten arviointia ja kevyempiä kuulemisen menetelmiä hyödynnetään päätöksenteon tukena ja perusteluina, valmistelussa ja esityslistojen tausta-aineistona, arjen toiminnan suuntaamisessa, lapsiystävällisyyden varmistamisessa sekä toimintaa ohjaavien tavoitteiden täsmentämisessä. Kuulemisten perusteella ajatuksia viedään eteenpäin ja monissa tilanteissa kuuleminen johtaa konkreettisiin toimiin. Toteutukset kuitenkin riippuvat resursseista ja toteutamiskelpoisuudesta.

Havainto: Lapsivaikutusten arviointeja tulisi hyödyntää entistä enemmän myös perhekeskusverkoston toiminnan kehittämisessä, erityisesti peruspalveluiden (ja erityisesti mielenterveys) saatavuuden, moniammatillisen yhteistyön rakenteiden ja tavoitettavuuden (osa lapsista, nuorista ja perheistä jää ulko-puolelle) tietopohjan osalta.

YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Lasten ja nuorten mielenterveyden edistämisen toiminnan tuloksellisuus ja vaikuttavuus edellyttävät yhteistä tilannekuvaa ja siihen vaikuttavaa laaja-alaista ja pitkäjänteistä yhteistoimintaa hyvinvointialueiden ja kuntien välillä. Tässä arvioinnissa on tarkasteltu, miten mielenterveyden edistäminen on integroitu perhekeskustoimintaan.

Arvioinnin tulokset osoittavat, että siellä missä perhekeskuksen vastuut, koordinaatio ja yhteinen tilannekuva ovat selkeitä, perhekeskustoiminta koetaan vaikuttavaksi; vastaavasti epäselvyyksissä palvelut pirstaloituvat ja ovat päällekkäisiä. Perhekeskustoiminnan alkuvaiheeseen liittyy jännitteitä, jotka johtuvat rakenteiden keskeneräisyydestä, ennaltaehkäisyn ja talouden sopeutustoimien välisestä ristiriidasta. Perhekeskustoimintaa pidetään erittäin tärkeänä, kunhan siihen liittyvät haasteet hallinnollisten ja ammatillisten rajojen ylittämiseksi saadaan ratkottua. Tämä edellyttää yhteistä tilannekuvaa ja tavoitteita, selkeitä rooleja ja vastuita ja luottamukseen perustuvaa toimintakulttuuria, jotka voidaan oppia ja jotta perhekeskusyhteistyö ei

jää henkilöriippuvaiseksi eikä vaikuttavuutta voida todentaa. Perhekeskusten toimintaa on hyvä verrata nuorten ohjaamo-toimintaan ja varmistua, että lapsilla ja nuorilla on matalan kynnyksen sisääntulo palvelujärjestelmään ja sujuva palvelupolku.

Yhdyspintatyössä toimijat ovat riippuvaisia toistensa resursseista; niukkuus korostaa koordinaation ja priorisoinnin tarvetta koko palvelujärjestelmä huomioon ottaen. Nuorten palvelut koetaan perhekeskuksissa riittämättömiksi. Hyvinvointialueen ja kuntien yhdyspinnat usein painottuvat tiettyihin ryhmiin; kohderyhmän laajentaminen vaatii tietoista strategista ohjausta paikalliset tarpeet huomioon ottaen. Perhekeskusten toimivuus rakentuu ihmisten vuorovaikutukselle, mikä puolestaan parantaa yhteisövaikuttavuutta. Seuraavaksi tiivistetään tarkastuslautakuntien kehittämisehdotukset hyvinvointialueelle ja kunnille lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen perhekeskusverkoston avulla.

<p>Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteet</p> <p>Kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisten huoli mielialastaan on kasvanut vuonna 2025 Keski-Suomen hyvinvointialueella. Sama ikäryhmä kokee positiivisen mielenterveyden korkeammaksi vuonna 2025 kuin aiempina vuosina. Tyttöjen tulokset ovat yleisesti heikommät kuin poikien.</p> <p>Kunnat nostavat esiin kasvavan tuen tarpeen erityisesti mielenterveyspalveluissa: opiskeluhaasteet ja psykologipalvelujen pitkät jonot, henkilöstövaje ja viiveet kuormittavat arkea. Arjen perusasioissa (uni, liikunta, ruutuajan hallinta) näkyy heikentymistä, ja yksinäisyys, kaverisuhteiden haasteet ja harrastamisen esteet korostuvat etenkin pienissä kunnissa.</p>	<p>Kehittämistarpeiden kärjet</p> <p>Kunnat nostavat esiin tarpeen vahvistaa perhekeskus-toiminnan viestintää ja näkyvyyttä, jotta perheet löytävät palvelut helpommin. Toimintaa halutaan laajentaa nuorille etenkin pienemmissä kunnissa ja viedä vahvemmin arjen ympäristöihin (koulut, päiväkodit). Monialaisen yhteistyön tiivistäminen ja toimijoiden roolien selkiyttäminen nähdään ratkaisevana palvelujen vaikuttavuuden parantamisessa.</p>
<p>Yhdenvertaisuus: digitalisaatio apuna</p> <p>Digitaalinen perhekeskus tukee palvelujen tasavertaista saavutettavuutta koko Keski-Suomessa ja madaltaa avun hakemisen kynnyksiä (chat, videovastaanotot, "Pyydä apua"). Digipalvelut tuovat tukea kaikkien ulottuville, mutta fyysisten tilojen puute ja pitkät välimatkat voivat edelleen jättää osan perheistä heikompaan asemaan.</p>	<p>Kohti yhteisövaikuttavuutta</p> <p>Perhekeskusverkoston kautta rakennetaan yhteisövaikuttavuuden mallia, jossa kunnat, hyvinvointialue ja järjestöt ratkovat haasteita yhdessä. Huhtikuussa 2026 käyttöön tuleva yhteinen palveluiden sisääntuloväylä vahvistavat palveluiden sujuvuutta. Tavoitteena on varmistaa varhainen apu, yhtenäiset palveluketjut ja yhteistyö yli organisaatiorajojen.</p>

KUVIO 2: ARVIOINNIN KESKEISET JOHTOPÄÄTÖKSET

TARKASTUSLAUTAKUNTIEN LAUSUNTOPYYNTÖ

Perhekeskusverkosto on tärkeä ja merkittävä asukkaille osallisuutta / yhteisöllisyyttä edistävää sekä ennaltaehkäisevää ja tukea tarjoavaa palvelua, jossa yhdistyvät paikallisesti eri toimijoiden voimavarat sujuvalla tavalla. Perhekeskusverkosto toimii myös ideointi- ja kehittämisalustana lasten ja nuorten palveluille. Verkosto kerää luontevasti asiakas- ja asukaspalautetta sekä verkostossa mukana olevien palvelutuottajien kokemuksia, mikä tuottaa tietoa palvelujen organisointia ja resurssien tehokkaampaa käyttöä varten. Tätä tietopohjaa voidaan käyttää muutostarpeiden eteenpäin viemiseen aina päätöksentekijöille asti.

Arvioinnissa mukana olevat tarkastuslautakunnat antavat valtuustoille arviointikertomuksen, jossa esitetään lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin arvioinnin tulokset. Hyvinvointialueen ja kuntien hallitukset antavat valtuustoille lausunnon toimenpiteistä, joihin tarkastuslautakuntien arviointi antaa aihetta. Tarkastuslautakunnat pyytävät vastaamaan erityisesti seuraaviin kehittämissihtotuksiin:

- Miten hyvinvointialue ja Äänekosken kaupunki parantavat perhekeskuksen viestintää ja tunnet-

tuutta arjen ympäristöissä?

- Miten hyvinvointialue ja Äänekosken kaupunki parantavat perhekeskuksen seinätöntä (verkostomaista) toimintamallia ja jalkautuvaa toimintaa (toimintaa arjen ympäristöissä kuten päiväkodeissa ja kouluissa)?
- Miten ja missä laajuudessa hyvinvointialueella ja Äänekosken kaupungilla on tahtoa laajentaa palveluja eri ikäryhmille, miksi?
- Miten perhekeskusverkoston toimijoiden rooleja ja vastuita aiotaan täsmentää ja koordinaatiota vahvistaa?
- Miten palvelujärjestelmän yhteensovittamista on tehty ja perhekeskuksen toimintoja ja palvelujen päällekkäisyyksiä kuntien kanssa vähennetty sekä voimavaroja yhdistetty?
- Miten paikalliset erityispiirteet ja palvelutarpeet on huomioitu perhekeskusverkostossa? Miten ratkaisuihin on päästy?
- Miten palveluohjausta ja sisääntuloväylää (yhden luukun periaatetta) on selkiytetty?
- Mikä on Äänekosken kaupungin resurssointi (suora rahoitus, henkilöstöresurssi, tilat tms.) perhekeskustoimintaan?

ÄÄNEKOSKEN KAUPUNGIN LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN EDISTÄMISEN TILANNE JA HAVAINNOT

Äänekoskella lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistäminen perustuu perhekeskus Kerkkä-toimintaan, joka kokoaa yhteen matalan kynnyksen palveluja ja tukee varhaista puuttumista. Toimintamalli mahdollistaa verkostoyhteistyön ja arjen tasolle ulottuvan tuen, mutta palvelujen vaikuttavuus edellyttää edelleen yhteistyön tiivistämistä hyvinvointialueen kanssa sekä toiminnan systemaattisempaa ohjausta.

Kokonaiskuva vastaa Keski-Suomen kehitystä: nuorten pahoinvointi, erityisesti ahdistuneisuus ja koulu-uupumus, on lisääntynyt tai pysynyt korkealla tasolla. Samanaikaisesti osa hyvinvoinnin mittareista on kehittynyt myönteisesti, mutta kehitys on epätasaista. Sukupuolierot ovat merkittäviä, ja tyttöjen hyvinvoinnin haasteet koros-

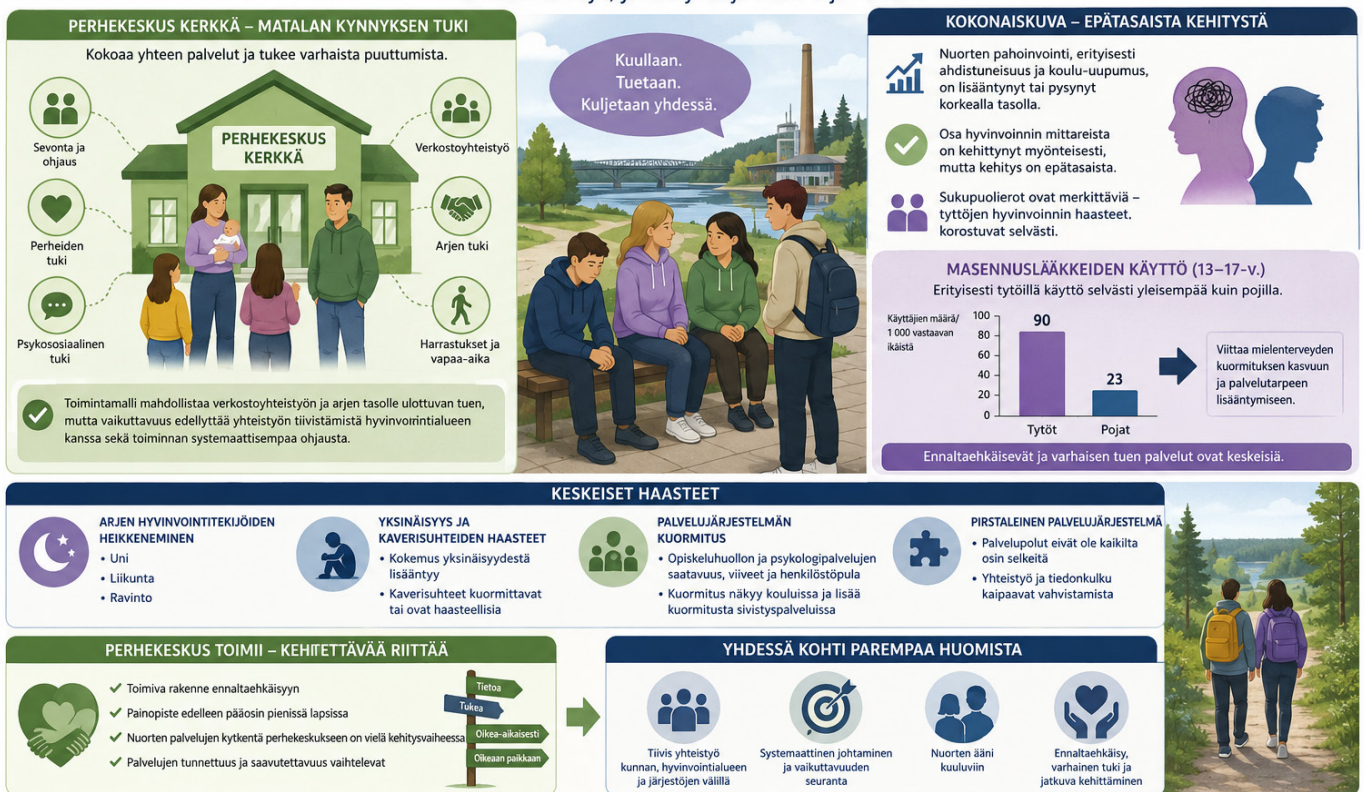
tuvat selvästi.

Masennuslääkkeiden käytön tarkastelu tukee tätä havaintoa: erityisesti 13–17-vuotiailla tytöillä lääkkeiden käyttö on selvästi yleisempää kuin pojilla, mikä viittaa mielenterveyden kuormituksen kasvuun ja palvelutarpeen lisääntymiseen. Tämä korostaa ennaltaehkäisevien ja varhaisen tuen palvelujen merkitystä.

Keskeisinä haasteina nousevat esiin arjen hyvinvointitekijöiden heikkeneminen (uni, liikunta, ravinto), yksinäisyys ja kaverisuhteiden haasteet sekä palvelujärjestelmän kuormitus. Opiskeluhuollon ja psykologipalvelujen saatavuus, viiveet ja henkilöstöpula heijastuvat myös kouluihin ja lisäävät kuormitusta sivistyspalveluissa. Palvelu-

ÄÄNEKOSKELLA LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

Ennaltaehkäisyä, yhteistyötä ja tukea arjen tasolle

järjestelmä näyttäytyy osin pirstaleisena, ja palvelupolut eivät ole kaikilta osin selkeitä. Perhekeskustoiminta tarjoaa toimivan rakenteen ennaltaehkäisyyn, mutta sen painopiste on edelleen pääosin pienissä lapsissa. Nuorten palvelujen kytkentä perhekeskukseen on vielä kehittymässä. Lisäksi palvelujen tunnettuus ja saavutettavuus vaihtelevat, mikä vaikuttaa toiminnan vaikuttavuuteen.

JOHTOPÄÄTÖS:

Äänekoskella on toimiva perusta lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi, mutta kehityssuunta on osin huolestuttava. Mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet ja palvelujärjestelmä kuormittunut. Tilanteen parantaminen edellyttää ennaltaehkäisevien palvelujen vahvistamista, palvelujen parempaa yhteensovittamista, nuorten palvelujen kehittämistä sekä tiedolla johtamisen vahvistamista. Erityistä huomiota tulee kiinnittää sukupuolierojen kaventamiseen ja siihen, että lapset ja nuoret saavat oikea-aikaista tukea ennen raskaampien palvelujen tarvetta.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYS KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

Miten kaupunginhallitus varmistaa yhdessä hyvinvointialueen kanssa, että lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin heikkenevä kehityssuunta saadaan käännettyä, erityisesti tyttöjen osalta, sekä että ennaltaehkäisevät palvelut, perhekeskustoiminta ja nuorten palvelut muodostavat toimivan ja oikea-aikaisen kokonaisuuden ennen raskaampien palvelujen tarpeen kasvua?

25. ARVIOINTIEN YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tarkastuslautakunnan työnä on kehittää talouden seurannalla ja vaikuttavuusarvioinnilla Äänekosken kaupungin toimintaa.

Tarkastuslautakunta on käynyt läpi keskeiset Äänekosken kaupungin toimintavuotta 2025 kuvaavat asiakirjat ja tilintarkastusasiakirjat, toimialojen ja konserniyhtiöiden ennakkokyselyvastaukset sekä lisäksi kuullut laajasti asiantuntijoita arviointityön tukena.

Tarkastuslautakunta on ollut tyytyväinen kuulemiinsa esityksiin. Lautakunnan kuulemistilaisuuksiin on valmistauduttu huolella. Alustukset sekä ennakkokyselyjen vastaukset ovat olleet valaisevia ja antaneet selkeän kuvan ja tärkeää tietoa toiminnasta arvioinnin pohjaksi.

Tarkastuslautakunta katsoo, että tilinpäätöksessä esitetty selvitys antaa kokonaisuutena arvioituna riittävät tiedot Äänekosken kaupungin toiminnasta, taloudesta ja tavoitteiden toteutumisesta tilikaudella 1.1.-31.12.2025.

Vuoden 2025 toimintaa ja tuloksellisuutta tarkastelleen arvioinnin yhteenvedona todetaan, että toiminta on ollut kokonaisuutena arvioituna tuloksellista ja tarkoituksenmukaista tilikaudella 1.1.-31.12.2025.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Äänekosken kaupungin eri toimialat ovat pääosin toimineet tehokkaasti budjetin puitteissa. Silti rakenteelliset haasteet, kuten väestön ikääntyminen, henkilöstön saatavuus ja infrastruktuurin ikääntyminen, vaativat koko kaupunkikonsernin yhteistä reagoitua. Toimialojen välillä tulee lisätä strategista yhteensovitusta ja pitkäjänteistä ennakkointia. Kaupungin operatiiviselta johdolta odotetaan selkeämpää uudistumisen ja muutoksen johtamista.

VUOSIEN 2021-2024 VASTAUKSIEN ARVIOINTI

Kaupungin toiminnan tarkastus muodostaa kokonaisuuden, jossa vuosi vuodelta pyritään jatkuvan parantamisen periaatteeseen. Edellisen vuoden huomioidut parantavat siten seuraavan vuoden toiminnan tasoa ja kohdentumista.

Kaupunginvaltuusto on velvoittanut kaupunginhallituksen antamaan selvityksen vuoden 2024 arviointikertomuksen yhteenvedossa esitettyjen havaintojen aiheuttamista toimenpiteistä 9.06.2025 § 63 tekemällään päätöksellä.

Kaupunginvaltuusto on käsitellyt 08.12.2025 § 113 kaupunginhallituksen 17.11.2025 § 315 antaman selvityksen. Selvitys on käsitelty tarkastuslautakunnassa 21.01.2026 § 5. Selvityksen oikeudellinen perusta on kuntalain (410/2015) 121 §:n 5 momentin säännös, jonka mukaan kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheutta.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt vuosien 2021 - 2024 arviointikertomuksissa esitettyjen kysymysten vastauksia. Edellä olevassa taulukossa on kuvattu kaupunginhallituksen vastausten ja tehtyjen toimenpiteiden tilanne toukokuussa 2025.

KESKENERÄISET TOIMENPITEET TILANNEKUVA 5/2026

Teema	Kysymys (tiivistetty)	Tila	Tilanne / eteneminen
 Talous ja elinvoima	Varautuminen valtionosuuksien vähenemiseen ja verotulojen laskuun		Tasapainottamistyöryhmä asetettu, 1,5 M€ säästöohjelma valmistelussa (valmis 4/2026)
 Hyvä hallinto	Korruptiontorjunnan vahvistaminen ja toimenpideohjelma		Prosessikuvaus ja vastuunjako laaditaan, aikataulu 10/2026
 Strateginen johtaminen	Toimialojen yhteistyö ja resurssien kohdentaminen		Kehittämistoimia käynnissä, mutta konkreettinen suunnitelma vielä kesken

VALMIIT ASIAT – KOOSTE

Teema	Kysymys (tiivistetty)	Keskeiset toimenpiteet / tilanne
 Nuoret ja osallisuus	Nuorten vaikutusmahdollisuudet	Nuorisovaltuusto mukana toimitelmissä, osallistava budjetointi, kyselyt
 Konserniohjaus	Strategian ohjaus konserniin	Omistajapoliittinen ohjelma ja strategia hyväksytty
 Henkilöstö	Varhaiskasvatuksen resurssit	Hyvät tilat, maltilliset ryhmäkoot, koulutuksen tuki
	Työturvallisuus – Riskien arviointi	Wpro-järjestelmä, säännöllinen arviointi
	Työhyvinvointi – Kiusaamisen ehkäisy	Prosessi päivitetty, koulutukset käynnissä
	Työsuojelu – Varhainen puuttuminen	Henkilöstökyselyt ja työpaikkaselvitykset
 Kaupunkirakenne	Resurssien riittävyys	Työvelan seuranta ja priorisointi
 Ympäristö	Ilmastotyö	Sitoutuminen sopimuksiin ja resurssien varaus
 Kulttuuri ja liikunta	Säästöjen vaikutus	Priorisointi ja työhyvinvoinnin seuranta
 Työllisyys	Työllisyysalueen johtaminen	Mittarit, yhteistyö oppilaitosten ja järjestöjen kanssa
 HYTE	Indikaattoritiedon hyödyntäminen	Kehitystoimia (nuorten pajat, opinto-ohjaus, TUVA)
 Lapset	Lapsilähtöiset palvelut	Perhekeskisyhteistyö ja ohjelmat
 Yhteistyö	Lasten ja nuorten yhteistyö	Yhteiskehittämisen rakenteet käytössä
 Hyvinvointi	Kansantautien ehkäisy	Ennaltaehkäisy, liikunta- ja kulttuuripalvelut
 Elinvoima	Väestörakennehaasteet	Palvelut eri ikäryhmille
 Avustukset	Järjestöavustukset	Tiedot toimitettu

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HUOMIOT:

Toimintavuoden 2025 aikana on merkittävilta osin saatu etenemään vuosien 2021 – 2024 arviointikertomuksissa esille nostetut asiat ja tuotua ne valtuustolle päätettäväksi. Keskeneräisten asioiden osalta tarkastuslautakunta pyytää toimenpiteitä vuoden 2026 loppuun mennessä.

TARKASTUSLAUTAKUNNAN KYSYMYKSET KAUPUNGINHALLITUKSELLE:

1. Talous ja elinvoima

- Miten kaupunginhallitus aikoo tasapainottaa talouden heikkenevässä tilanteessa (vuosikate, verotulot, alijäämä) turvaten samalla strategian mukaiset investoinnit ja palvelut?
- Miten elinvoimatyön vaikuttavuutta mitataan ja miten nuorten pitovoimaa vahvistetaan konkreettisilla toimenpiteillä?
- Miten infrastruktuurin (katuverkko, tilat) korjausvelka hallitaan kasvavien investointipaineiden alla?
- Miten Äänekoski varmistaa, että korkea tuotannollinen elinvoima (BKT/asukas ja työpaikkaomavaraisuus) kytkeytyy nykyistä vahvemmin paikalliseen työllisyyteen, verotulopohjaan ja elinkeinorakenteen monipuolistumiseen?

2. Strateginen johtaminen ja tiedolla johtaminen

- Miten strategiset tavoitteet ja mittarit kytetään konkreettisiin toimenpiteisiin ja päätöksentekoon?
- Miten tiedolla johtamista, vertailutiedon käyttöä ja raportointia vahvistetaan valtuuston suuntaan?
- Miten riskienhallinta integroidaan systemaattisesti osaksi strategiaa, talousarviota ja päätöksentekoa?

3. Henkilöstö ja työhyvinvointi

- Miten kaupunginhallitus vähentää sairauspoissaoloja, työkyvyttömyyttä ja psykososiaalista kuormitusta sekä seuraa toimenpiteiden vaikuttavuutta?
- Miten varmistetaan henkilöstön saatavuus, jaksaminen ja johtamisen toimivuus?
- Miten epäasiallisen kohtelun ja kiusaamisen nollatoleranssi toteutuu käytännössä?

4. Lapset, nuoret ja hyvinvointi

- Miten hyvinvointikertomuksen havainnot (mielenterveys, kiusaaminen, päihteet) ohjaavat konkreettisesti resursointia ja toimenpiteitä?
- Miten kaupunki yhdessä hyvinvointialueen kanssa vahvistaa ennaltaehkäiseviä palveluja ja kääntää nuorten pahoinvoinnin kehityksen?
- Miten nuorisovaltuuston näkemykset näkyvät konkreettisina päätösinä ja parannuksina nuorten arjessa?
- Miten perhekeskustoimintaa kehitetään (viestintä, saavutettavuus, yhteistyö, resurssit)?
- Miten nuoret otetaan aiempaa paremmin huomioon, mukaan uudistamaan kaupunkimme pito- ja vetovoimatekijöitä nykyistä paremmiksi?

5. Työllisyys ja elinvoimapalvelut

- Miten työllisyyspalveluiden vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja yhdenvertaisuutta parannetaan?
- Miten varmistetaan, että aiemmin tunnistetut riskit eivät realisoidu uudelleen?

6. Konserniohjaus ja omistajapolitiikka

- Miten konserniohjausta vahvistetaan siten, että tavoitteet ovat selkeitä, toiminta taloudellisesti kestävä ja riskit hallinnassa?

7. Toimialojen ohjaus ja palveluiden vaikuttavuus

- Miten varmistetaan, että:
 - o kulttuuri- ja liikuntapalvelujen vaikuttavuus on mitattavaa
 - o tilaverkon riskit hallitaan ennakoivasti
 - o säästötoimet eivät heikennä palvelujen laatua tai henkilöstön jaksamista
- Miten ympäristötoimialan resurssit ja ohjaus vastaavat kasvaviin velvoitteisiin?

8. Varautuminen ja kriisienhallinta, riskienhallinta ja tietoturva

- Miten häiriötilanteiden johtaminen ja varautuminen on ajantasaista, testattua ja konsernitasolla yhteensovitettoa?
- Miten tietoturva ja tietosuoja varmistetaan riskiperusteisesti ja riittävin resurssein?
- Miten kaupunki varmistaa, että koko organisaation varautuminen ja kriisinhallinta vastaavat nykyistä toimintaympäristöä ja Kuntaliitto suosituksia siten, että valmiussuunnitelmat ovat ajantasaiset, riskienhallinta systemaattista, henkilöstön osaaminen riittävää sekä varautumisen toimivuutta testataan säännöllisesti koko kaupunkikonsernin tasolla?

9. Osallisuus, arviointi ja yhteistyö

- Miten kaupunginhallitus hyödyntää vertaisarviointia ja vastaa tarkastuslautakuntaverkoston havaintoihin?
- Miten osallisuus (erityisesti nuoret) kytkeytyy aidosti päätöksentekoon?

10. Miten kaupunginhallitus varmistaa, että

- talouden tasapainottaminen, strategian toteuttaminen, henkilöstön hyvinvointi ja kuntalaisten palvelut voidaan turvata samanaikaisesti muuttuvassa ja kiristyvässä toimintaympäristössä?

”Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin viranhaltijoita, luottamushenkilöitä, henkilöstöä ja muita asiantuntijoita avoimesta yhteistyöstä ja valmistautumisesta arviointityöhön. Yhteinen tahtotila kehittää Äänekoskea asukkaidensa parhaaksi näkyä työssä, jota olemme saaneet arvioida.”

26. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ESITYS VALTUUSTOLLE

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2025 valtuuston käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto velvoittaa kaupunginhallituksen antamaan vastaukset tarkastuslautakunnan sille esittämiin kysymyksiin ja selvityksen arviointikertomuksessa esitettyjen havaintojen aiheuttamista toimenpiteistä tarkastuslautakunnan arvioitavaksi ja valtuuston käsittelyyn viimeistään vuoden 2026 loppuun mennessä.

Äänekoskella 3.6.2026

Leila Lindell,
puheenjohtaja

Hannu Penttinen,
varapuheenjohtaja

Sinikka Rautiainen

Tuula Pölkki

Rolf Nyholm

Matti Kokko

Mari Paananen

Tarja Pullinen

Hannu Hiekkala

27. LÄHDELUETTELO

- Äänekosken kaupunki, Henkilöstöraportti 2025
- Äänekosken kaupunki, Työsuojelutoiminnan toimintakertomus 2025
- Äänekosken kaupunki, Tilinpäätös 2025
- Työsuojeluvaltuutetun vastaukset tarkastuslautakunnalle 2026
- Henkilöstökysely 2025, Äänekosken kaupunki
- Työturvallisuuslaki (738/2002), erityisesti 8 § ja 28 §
- Työllisyyslautakunnan puheenjohtajan vastaukset tarkastuslautakunnan kysymyksiin 2026
- Työllisyysalueen vastaukset tarkastuslautakunnalle 2025 (liiteaineisto)
- Äänekosken kaupungin tilinpäätös 2025
- Äänekosken kaupungin osavuosikatsaukset 2025
- Äänekosken kaupungin arviointikertomus 2024
- TE2024-uudistukseen liittyvä valtakunnallinen ohjeistus ja lainsäädäntö (TEM, KEHA-keskus)
- KEHA-keskuksen tuottama työllisyystilastodata 2025
- Kuntaliiton ohjeistus työllisyyspalveluiden järjestämisestä ja seurannasta
- Äänekosken kaupunki, Tietohallinnon vastaukset tarkastuslautakunnalle 2026
- Äänekosken kaupunki, Tilinpäätös 2025
- Äänekosken kaupunki, Arviointikertomus 2024
- Äänekosken kaupunki, Tietoturva- ja tietosuojapolitiikat sekä ohjeistukset
- Kyberturvallisuuskeskus (Traficom), Kyberturvallisuuden tilannekuva ja ohjeistus
- Valtionhallinnon VAHTI-ohjeet, Tietoturvallisuuden johtaminen ja riskienhallinta
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR, EU 2016/679)
- Tietosuojalaki (1050/2018)
- Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019)
- Äänekosken kaupunki, Omistajaohjauspolitiikka (päivitetty 18.2.2026)
- Äänekosken kaupunki, Konserniohje (voimaan 1.7.2021)
- Äänekosken kaupunki, Hallintosääntö (päivitetty 23.3.2026)
- Äänekosken Energia Oy, Tarkastuslautakunnan ennakkokyselyn vastaukset 2026
- Äänekosken Kiinteistöhoito Oy, Tarkastuslautakunnan esitysaineisto 2025–2026
- Ääneseudun Asumnot Oy, Tarkastuslautakunnan ennakkokyselyn vastaukset 2025
- Proavera Oy, Strategia 2024–2030
- Äänekosken Asumispalvelusäätiö sr, Tarkastuslautakunnalle annetut vastaukset 2025
- Kuntalaki (410/2015) 47 §, 110 § ja 121 §
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Kouluterveyskysely 2021, 2023 ja 2025 (Sotkanet – tilasto- ja indikaattoripankki)
- Kela, Nuorten masennuslääkkeiden käytön tilannekuva 2021–2024
- Keski-Suomen hyvinvointialue, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2024–2025
- Keski-Suomen kuntien hyvinvointitiimien vastaukset tarkastuslautakuntien kyselyyn 2025
- Keski-Suomen hyvinvointialueen perhekeskuskoordinaattoreiden vastaukset 2025
- Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen liiton ja hyvinvointialueen strateginen yhteistyöso- piimus (voimaan 1.1.2026)
- Lastensuojelulaki (417/2007) 12 §
- Kuntalaki (410/2015) 1 §
- Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla), Yhteisövaikuttavuus
- Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnat – Palveluita yhteistyössä kansalaisten parhaaksi (2025)
- Kuntaliitto.fi, www.kuntaliitto.fi
- KSotkanet.fi, www.sotkanet.fi
- Valtiokonttori, tutkiahallintoa, <https://www.tutkiahallintoa.fi/kunnat/kuntien-ja-kuntayhtymien-talous/kunnan-ja-kuntayhtymien-tilinpaa- tostiedot-palveluluokkakohtaisesti/>
- Korruptiontorjunta kunnallishallinnossa : Askelmerkkejä hyvään hallintoon - Valto
- Kuntaliitto, Kuntien varautuminen ja jatkuvuudenhallinta
- Kuntaliitto, Varautuminen ja valmiussuunnitelu kunnassa

28. LIITTEET

LIITE 1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN JÄSEN- TEN ESTEELLISYYDET

Tarkastuslautakunnan jäsenten esteellisyydet

Leila Lindell:

Äänekosken Energia Oy, hallituksen varapuheenjohtaja

Äänekosken Kehitys Oy, hallituksen jäsen
Keski-Suomen Hyvinvointialue, tarkastuslautakunnan jäsen ja aluevaltuutettu

Sinikka Rautiainen:

Jyväskylän seudun ympäristöterveyslautakunta, varajäsen

Hannu Penttinen:

Proavera Oy, hallituksen jäsen
Äänekosken Asumispalvelusäätiö sr, hallituksen jäsen

Leader Viisari Ry, puheenjohtaja
Keitele-Museo Oy, puheenjohtaja
Opetus- ja kasvatustalautakunta, jäsen

Tuula Pölkki:

Sydän-Suomen jätelautakunta, jäsen
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä (Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto), valtuuston varajäsen
Opetus- ja kasvatustalautakunta, jäsen
Kulttuuri- ja liikuntalautakunta, jäsen
Kaupunkirakennelautakunta, varajäsen

Hannu Hiekkala:

Äänekosken Kiinteistöhoito Oy, hallituksen jäsen

Matti Kokko:

Äänesseudun Asunnot Oy, hallituksen jäsen
Äänekosken Kehitys Oy, hallituksen puheenjohtaja
Kaupunkirakennelautakunta, varajäsen
Työllisyysaluelautakunta, varajäsen
Ympäristölautekunta, varajäsen

Rolf Nyholm:

Savon Voima Oyj, hallintoneuvoston jäsen
Opetus- ja kasvatustalautakunta, varajäsen
Sydän-Suomen jätelautakunnan varajäsen

Mari Paananen:

Äänesseudun Asunnot Oy, hallituksen jäsen
Opetus- ja kasvatustalautakunta, jäsen
Kulttuuri- ja liikuntalautakunta, varajäsen

LIITE 2: KESKI-SUOMEN KUNTIEN SEKÄ HYVINVOINTIALUEEN JA KOKO MAAN 8. JA 9. LUOKAN MIELEN HYVINVOINNIN INDIKAATTORIT VUOSINA 2023 JA 2025

(Kivijärvi, Luhanka, Multia ei saatavilla lukuja ja osasta kunnista ei kaikkia indikaattoreita) (lähde: Workbook: KTK_public_fi)

Indikaattori	Alue	pojat 2023	tytöt 2023	yhteensä 2023	pojat 2025	tytöt 2025	yhteensä 2025
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Hankasalmi	ei saatavilla	ei saatavilla	22 %	ei saatavilla	ei saatavilla	19 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Hankasalmi	ei saatavilla	ei saatavilla	12 %	ei saatavilla	ei saatavilla	12 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Hankasalmi	16 %	39 %	29 %	ei saatavilla	ei saatavilla	28 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Hankasalmi	15 %	41 %	29 %	ei saatavilla	ei saatavilla	40 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Hankasalmi	86 %	51 %	67 %	ei saatavilla	ei saatavilla	71 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Hankasalmi	ei saatavilla	ei saatavilla	19 %	ei saatavilla	ei saatavilla	23 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	11 %	ei saatavilla	ei saatavilla	17 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	9 %	ei saatavilla	ei saatavilla	16 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	31 %	ei saatavilla	ei saatavilla	33 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	38 %	ei saatavilla	ei saatavilla	47 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	76 %	ei saatavilla	ei saatavilla	72 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Joutsa	ei saatavilla	ei saatavilla	13 %	ei saatavilla	ei saatavilla	25 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Jyväskylä	9 %	33 %	21 %	8 %	34 %	21 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Jyväskylä	14 %	4 %	9 %	17 %	8 %	12 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Jyväskylä	19 %	52 %	36 %	21 %	53 %	37 %

Sosiaalinen ahdistuneisuus	Jyväskylä	20 %	54 %	37 %	20 %	47 %	34 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Jyväskylä	78 %	56 %	67 %	81 %	60 %	70 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Jyväskylä	12 %	33 %	22 %	10 %	31 %	21 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Jämsä	10 %	38 %	24 %	8 %	31 %	20 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Jämsä	14 %	1 %	8 %	8 %	4 %	6 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Jämsä	16 %	55 %	36 %	20 %	49 %	35 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Jämsä	19 %	55 %	37 %	24 %	57 %	41 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Jämsä	84 %	56 %	70 %	79 %	59 %	69 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Jämsä	12 %	36 %	24 %	12 %	35 %	23 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Kannonkoski	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	40 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Kannonkoski	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	33 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Kannonkoski	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	70 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Karstula	ei saatavilla	ei saatavilla	24 %	ei saatavilla	ei saatavilla	26 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Karstula	ei saatavilla	ei saatavilla	9 %	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Karstula	ei saatavilla	ei saatavilla	44 %	23 %	57 %	40 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Karstula	ei saatavilla	ei saatavilla	49 %	23 %	57 %	39 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Karstula	ei saatavilla	ei saatavilla	63 %	91 %	60 %	76 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Karstula	20 %	33 %	27 %	ei saatavilla	ei saatavilla	25 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Keuruu	7 %	36 %	24 %	11 %	31 %	21 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Keuruu	7 %	1 %	4 %	10 %	8 %	9 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Keuruu	16 %	61 %	42 %	19 %	64 %	42 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Keuruu	21 %	52 %	39 %	25 %	56 %	40 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Keuruu	71 %	57 %	63 %	72 %	42 %	57 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Keuruu	12 %	34 %	24 %	12 %	39 %	26 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Kinnula	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	22 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Kinnula	ei saatavilla	ei saatavilla	20 %	ei saatavilla	ei saatavilla	41 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Kinnula	ei saatavilla	ei saatavilla	39 %	ei saatavilla	ei saatavilla	41 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Kinnula	ei saatavilla	ei saatavilla	69 %	ei saatavilla	ei saatavilla	64 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Kinnula	ei saatavilla	ei saatavilla	13 %	ei saatavilla	ei saatavilla	29 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Konnevesi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	37 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Konnevesi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	44 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Konnevesi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	41 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Konnevesi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	56 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Konnevesi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	44 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Kyyjärvi	ei	ei	ei saatavilla	ei	ei	27 %

		saatavilla	saatavilla		saatavilla	saatavilla	
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Kyyjärvi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	45 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Kyyjärvi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	44 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Kyyjärvi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	69 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Kyyjärvi	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	27 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Laukaa	3 %	30 %	17 %	7 %	35 %	20 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Laukaa	8 %	1 %	4 %	13 %	6 %	10 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Laukaa	16 %	49 %	34 %	17 %	56 %	35 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Laukaa	18 %	46 %	33 %	18 %	53 %	34 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Laukaa	82 %	55 %	67 %	80 %	51 %	67 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Laukaa	7 %	27 %	18 %	9 %	35 %	21 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Muurame	7 %	33 %	19 %	5 %	28 %	14 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Muurame	8 %	1 %	5 %	14 %	7 %	11 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Muurame	21 %	54 %	37 %	20 %	49 %	32 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Muurame	18 %	59 %	37 %	22 %	58 %	37 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Muurame	79 %	53 %	67 %	77 %	67 %	73 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Muurame	16 %	29 %	22 %	6 %	23 %	13 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Petäjavesi	ei saatavilla	ei saatavilla	23 %	ei saatavilla	ei saatavilla	32 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Petäjavesi	ei saatavilla	ei saatavilla	6 %	ei saatavilla	ei saatavilla	13 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Petäjavesi	ei saatavilla	ei saatavilla	29 %	19 %	58 %	43 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Petäjavesi	28 %	34 %	31 %	16 %	65 %	45 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Petäjavesi	85 %	54 %	70 %	83 %	47 %	62 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Petäjavesi	ei saatavilla	ei saatavilla	24 %	ei saatavilla	ei saatavilla	26 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	20 %	17 %	44 %	29 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	ei saatavilla	4 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	48 %	20 %	56 %	37 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	44 %	28 %	44 %	36 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	55 %	76 %	55 %	66 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Pihtipudas	ei saatavilla	ei saatavilla	19 %	18 %	38 %	27 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Saarijärvi	8 %	43 %	24 %	7 %	18 %	12 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Saarijärvi	11 %	7 %	9 %	11 %	2 %	7 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Saarijärvi	15 %	59 %	35 %	16 %	41 %	28 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Saarijärvi	22 %	62 %	40 %	9 %	47 %	27 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Saarijärvi	79 %	51 %	66 %	92 %	66 %	80 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoireilu	Saarijärvi	10 %	38 %	23 %	9 %	13 %	11 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Toivakka	ei saatavilla	ei saatavilla	11 %	ei saatavilla	ei saatavilla	25 %

Korkea positiivinen mielenterveys	Toivakka	ei saata- villa	ei saata- villa	ei saatavilla	ei saata- villa	ei saata- villa	12 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Toivakka	ei saata- villa	ei saata- villa	26 %	ei saata- villa	ei saata- villa	42 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Toivakka	ei saata- villa	ei saata- villa	36 %	ei saata- villa	ei saata- villa	42 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Toivakka	ei saata- villa	ei saata- villa	62 %	ei saata- villa	ei saata- villa	65 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Toivakka	ei saata- villa	ei saata- villa	ei saatavilla	ei saata- villa	ei saata- villa	37 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Uurainen	ei saata- villa	ei saata- villa	10 %	9 %	31 %	19 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Uurainen	ei saata- villa	ei saata- villa	6 %	ei saata- villa	ei saata- villa	7 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Uurainen	12 %	45 %	29 %	9 %	55 %	30 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Uurainen	ei saata- villa	ei saata- villa	26 %	17 %	60 %	36 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Uurainen	79 %	77 %	77 %	83 %	58 %	72 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Uurainen	ei saata- villa	ei saata- villa	12 %	11 %	37 %	22 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Viitasaari	ei saata- villa	ei saata- villa	29 %	ei saata- villa	ei saata- villa	28 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Viitasaari	ei saata- villa	ei saata- villa	7 %	ei saata- villa	ei saata- villa	4 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Viitasaari	ei saata- villa	ei saata- villa	39 %	20 %	75 %	48 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Viitasaari	17 %	56 %	39 %	15 %	68 %	42 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Viitasaari	ei saata- villa	ei saata- villa	57 %	76 %	49 %	63 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Viitasaari	ei saata- villa	ei saata- villa	28 %	15 %	45 %	30 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Äänekoski	12 %	35 %	24 %	8 %	36 %	22 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Äänekoski	13 %	1 %	7 %	11 %	5 %	8 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Äänekoski	17 %	54 %	35 %	29 %	53 %	42 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Äänekoski	25 %	53 %	40 %	27 %	58 %	43 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Äänekoski	75 %	52 %	63 %	77 %	50 %	63 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Äänekoski	15 %	35 %	25 %	12 %	39 %	26 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Hva	8 %	33 %	21 %	8 %	34 %	21 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Hva	13 %	3 %	8 %	14 %	6 %	10 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Hva	18 %	53 %	35 %	20 %	54 %	37 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Hva	20 %	54 %	37 %	20 %	52 %	36 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Hva	79 %	55 %	67 %	80 %	57 %	69 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Hva	11 %	32 %	22 %	10 %	33 %	22 %
Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus	Koko maa	8 %	34 %	21 %	9 %	34 %	22 %
Korkea positiivinen mielenterveys	Koko maa	13 %	4 %	8 %	14 %	6 %	10 %
Ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana	Koko maa	17 %	54 %	36 %	22 %	55 %	39 %
Sosiaalinen ahdistuneisuus	Koko maa	20 %	52 %	36 %	22 %	50 %	36 %
Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä	Koko maa	79 %	54 %	66 %	78 %	58 %	68 %
Vähintään kaksi viikkoa kestävä masennusoi- reilu	Koko maa	12 %	33 %	23 %	11 %	32 %	22 %

ÄÄNEKOSKI

Tulevaisuus asuu täällä